

Er alles aan gedaan hebben

**Een onderzoek naar de stand van zaken
rond de Kaderrichtlijn Water**

Rekenkamercommissie
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
18 juli 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Deel 1 – Samenvatting en analyse met aanbevelingen en bestuurlijke reactie	5
1 Analyserende samenvatting met aandachtspunten	6
2 Aandachtspunten / aanbevelingen	12
2.1 Aandachtspunten voor het Algemeen Bestuur	12
2.2 Aandachtspunten voor het Dagelijks bestuur	13
3 Bestuurlijke reactie	14
Deel 2 – Inhoudelijke onderbouwing	17
Afkortingen en begrippen	18
4 Het speelveld	20
4.1 Karakter van het speelveld	20
4.2 Kaderrichtlijn Water (KRW)	21
4.3 Rijksbeleid	27
4.4 Provinciaal beleid	30
4.5 Gemeenten	32
4.6 Landbouw en DAW	33
4.7 Terreinbeherende organisaties	35
4.8 Overzicht stakeholders	35
5 Beleid en kaders AGV	36
Inleiding	36
5.1 Toestand en opgave	36
5.2 De opgave voor AGV	38
5.3 Ambitie en kaders	39
5.4 Maatregelen	40
5.5 Financiële kaders	40
5.6 Risico's	42
5.7 Sturing door het Algemeen Bestuur	43
6 Uitkomsten interviews	46
Inleiding	46
6.1 Centrale opgave	46
6.2 Doelbereik en sturingsmogelijkheden	46
6.3 Samenwerking met stakeholders	47
6.4 Rol Algemeen Bestuur	49
7 Beschrijving van vier waterlichamen	50
Nawoord van de rekenkamercommissie	53
Deel 3 - Bijlagen	54
Bijlage 1 – Uitwerking vier waterlichamen	55
1a. Amstellandboezem	55
1b. Hollands-Ankeveense Plassen	57
1c. Groot Wilnis-Vinkeveen	59
1d. Sloterplas	61
Bijlage 2 - Overzicht geïnterviewde personen	63
Bijlage 3 - Lijst geraadpleegde bronnen	64
Bijlage 4 - Overzicht wet- en regelgeving genoemd in rapportage	66

Inleiding

De *Kaderrichtlijn Water* (KRW) is een Europese richtlijn die in 2000 is ingesteld. De KRW richt zich op de waterkwaliteit, en daarmee op de gezondheid, op het goed functioneren van het ecosysteem en een aantrekkelijke leefomgeving. De waterschappen vervullen in Nederland een belangrijke rol in het werken aan de doelen van de KRW: zij voeren maatregelen uit, monitoren de voortgang en werken samen met andere partijen aan de waterkwaliteit.

In 2027 eindigt de derde uitvoeringsperiode van de KRW. In principe moeten alle wateren die onder de KRW vallen eind 2027 een 'goede toestand' hebben, wat betekent dat er aan de afgesproken eisen moet zijn voldaan. Om het (beoogde) effect van maatregelen mee te kunnen nemen in de te behalen KRW-doelen, moeten die maatregelen zijn uitgevoerd voor de deadline eind 2027.

De KRW-opgaven voor het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) zijn aanzienlijk: AGV heeft in haar beheergebied 41 waterlichamen die onder de KRW vallen. In die 41 gebieden worden in totaal 295 maatregelen genomen. 141 van die maatregelen vallen direct onder de verantwoordelijkheid AGV. Voor de overige 154 maatregelen is AGV mede afhankelijk van partners. Voor het Algemeen bestuur (AB) is de KRW tijdens de bestuursperiode 2023-2027 een belangrijk thema. Het niet halen van de KRW-doelen kan een breed scala aan consequenties hebben.

Daarom heeft de Rekenkamercommissie van AGV een onderzoek laten uitvoeren naar de stand van zaken ten aanzien van de KRW in het AGV-beheergebied. Met dit onderzoek wil de Rekenkamercommissie het AB ondersteunen bij de te nemen besluiten, door het speelveld rond de KRW in het AGV-beheergebied inzichtelijk te maken en weer te geven waar het AB invloed kan uitoefenen.

De vragen die dit onderzoek sturen zijn:

- Welke maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit worden voorgesteld?
- Op welke wijze/in hoeverre wordt gemotiveerd dat deze maatregelen bijdragen aan de realisatie van de KRW-doelen?

Deze overkoepelende vragen zijn uitgewerkt in vier deelvragen, die in dit onderzoek behandeld worden:

- Wat is het speelveld van het waterbeheer in relatie tot de KRW in het beheergebied van AGV (wie neemt de beslissingen en waarover)?
- Wat is de huidige status en verwachting met betrekking tot het bereiken van de doelen?
- In hoeverre heeft het AB zicht op de afhankelijkheid van AGV van andere (derde) partijen en/of kaders?
- In hoeverre en op welk gebied heeft het AB de mogelijkheid om binnen dit speelveld te sturen?

Het formuleren van concrete maatregelen en het doelbereik van een maatregel zijn in hoge mate een technisch-wetenschappelijke aangelegenheid. Voor het behalen van de chemische doelen zijn grote inspanningen nodig op nationaal niveau, waarop AGV maar beperkt invloed kan uitoefenen. Het behalen van ecologisch doelen in het beheergebied van AGV ligt binnen bereik van AGV en regionale partners.

Voor het AB is een overzicht van het speelveld, de huidige situatie, de ontwikkelingen daarin en de mogelijkheden voor sturing van belang. Daarom zijn de deelvragen leidend in dit onderzoek.

Het gedetailleerd in kaart brengen van alle 41 waterlichamen is niet haalbaar in het kader van dit onderzoek, en zou ook niet bijdragen aan de overzichtelijkheid van dit rapport. Daarom heeft de Rekenkamercommissie vier KRW waterlichamen geselecteerd die illustratief zijn voor de watertypen in het AGV beheergebied. Deze vier waterlichamen dienen als voorbeeld voor de te nemen maatregelen en de te verwachten resultaten. Zij bieden inzicht in de kansen, dilemma's en risico's bij het realiseren van de KRW-doelen.

Om het speelveld zo overzichtelijk en volledig mogelijk in kaart te brengen is een selectie gemaakt van KRW-gerelateerde documenten, bestaande uit nationale en provinciale beleidstukken en documenten van AGV zelf. Aanvullend zijn negen interviews afgenomen met medewerkers van AGV en met externe betrokkenen. Er zijn telefonisch vragen gesteld aan andere betrokkenen. Daarnaast is informatie uit ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten van het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West gebruikt.

Het onderzoek is uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau¹ in de periode van 15 maart tot 15 juli 2023. In deze periode heeft het speelveld van de KRW zich sterk ontwikkeld. Deze ontwikkeling zal na 15 juli niet stilstaan, maar deze rapportage beschrijft de stand van zaken tot 15 juli 2023.

Leeswijzer

Na deze inleiding volgt in deel 1 een analyserende en beschouwende samenvatting over de stand van zaken rond de KRW voor AGV, en wat dit voor het AB betekent (hoofdstuk 1). Dit hoofdstuk sluit af met een kalender voor de periode 2023-2027. In hoofdstuk 2 worden suggesties en aanbevelingen gedaan. Daarna volgt de bestuurlijke reactie op de rapportage, de suggesties en de aanbevelingen (hoofdstuk 3).

Na deze drie onderdelen volgt deel 2 met de inhoudelijke onderbouwing in hoofdstukken 4 tot en met 7. Dit gedeelte van de rapportage wordt voorafgegaan door een lijst van afkortingen en begrippen. Daarna volgt een beschrijving van het speelveld waarin AGV haar ambities voor KRW en waterkwaliteit moet realiseren, beleid maakt en maatregelen uitvoert. Na iedere paragraaf worden een aantal aandachtspunten voor AGV geformuleerd (hoofdstuk 4). Hoofdstuk 5 schetst het beleid en de kaders van AGV met betrekking tot de KRW. In hoofdstuk 6 worden de uitkomsten van de interviews gedeeld, gevolgd door een beschrijving van de waterlichamen de Amstellandboezem, Hollands-Ankeveense Plassen, Groot-Wilnis/Vinkeveen en de Sloterplas. We beschrijven voor deze waterlichamen de situatie, hoe beleid er uitwerkt en wat de opgave is (hoofdstuk 7).

Na het nawoord van de rekenkamer worden in deel 3 vier bijlagen gegeven:

1. Een uitvoerige beschrijving van de vier waterlichamen (1a t/m 1d);
2. Een overzicht van de geïnterviewde personen;
3. Een lijst van geraadpleegde bronnen;
4. Een overzicht van wet- en regelgeving die genoemd wordt in de rapportage, met links naar de documenten. De documenten die in de lijst in bijlage 4 zijn opgenomen zijn in de rapportage cursief gedrukt.

¹Wijzer Adviesbureau in samenwerking met Aequator Groen + Ruimte

Deel 1
**Samenvatting en analyse
met aanbevelingen en
bestuurlijke reactie**

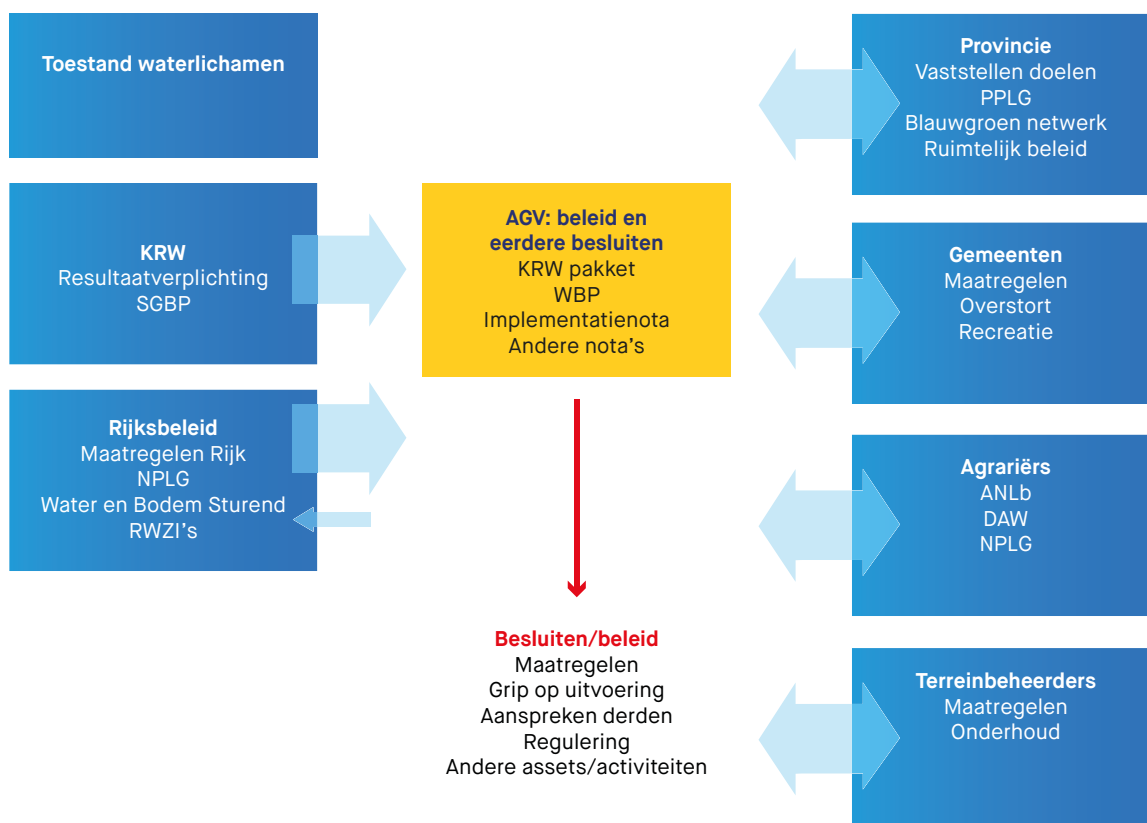
1. Analyserende samenvatting met aandachtspunten

Deze rapportage heeft als doel het Algemeen bestuur (AB) inzicht te geven in de KRW-opgave. Het speelveld rond die KRW-opgave is complex, met verschillende partijen met verschillende verantwoordelijkheden en verschillende belangen. Dit hoofdstuk geeft eerst een beschouwing over het speelveld en de opgave voor AGV. In het tweede gedeelte volgen conclusies over bereiken van de KRW-doelen en de risico's die daarbij horen. Daarna wordt aangegeven wat dit betekent voor het Dagelijks- en Algemeen bestuur. Het hoofdstuk sluit af met een overzicht van sturingsmogelijkheden voor het AB.

Wat is het speelveld waarin AGV aan de KRW-opgaven werkt?

De doelen voor de KRW zijn vastgelegd in het derde *Stroomgebiedbeheerplan*² (SGBP-3) voor de periode 2022-2027.

De KRW kent ecologische en chemische doelen. De ecologische doelen zijn vastgesteld door de provincies op voorstel van AGV. De chemische doelen bestaan uit normen voor stoffen die zijn vastgesteld door de Europese Unie of het Rijk. Bij de voorstellen voor de ecologische doelen is AGV uitgegaan van de toestand in 2013, met daarbij opgeteld het geschatte effect van alle mogelijke maatregelen die bijdragen aan het doelbereik. De mogelijke maatregelen veroorzaken geen significante schade aan bestaande functies. In 2027 wordt bepaald of er in geval van bepaalde maatregelen sprake is van disproportionele kosten. De eindverantwoordelijkheid voor het halen van de KRW doelen ligt bij de minister van Infrastructuur en Waterstaat, cq. bij het Kabinet.

Figuur 1 – Speelveld KRW

Toelichting: KRW: Kaderrichtlijn Water; NPLG: Nationaal Plan Landelijk Gebied; PPLG: Provinciaal Plan Landelijk Gebied; DAW: Deltaplan Agrarisch Waterbeheer; ANLb: Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer; RWZI: Riolwaterzuiveringsinstallatie

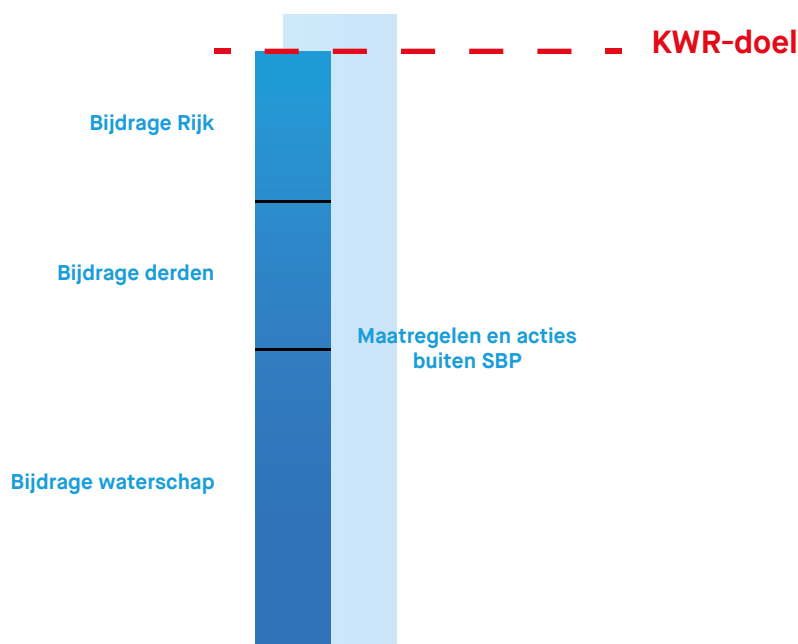
De pijlen in het figuur geven mogelijkheden voor AGV om invloed uit te oefenen en omgekeerd voor externe actoren om invloed uit te oefenen op plannen en maatregelen van AGV.

² Een overzicht van wet- en regelgeving die genoemd wordt in de rapportage is opgenomen in bijlage 4, met links naar de documenten. De documenten die in de lijst zijn opgenomen zijn in de rapportage cursief gedrukt

Voor een groot deel ligt de uitvoering van de maatregelen bij AGV en voor een deel bij derden (gemeenten, agrariërs en terreinbeherende organisaties). Ook maatregelen van het Rijk zijn nodig om het doel te bereiken, waarbij met name de chemische kwaliteit inspanningen vraagt op nationaal niveau. De maatregelen te nemen door AGV, zowel fysieke maatregelen als meer ecologische werk- en onderhoudsprocessen, dragen naar schatting voor een kleine 60% bij aan het doelbereik³.

Ook maatregelen die niet in het SGBP zijn opgenomen dragen bij aan het doelbereik. Voorbeelden hiervan zijn reguliere beheers- en onderhoudswerkzaamheden van AGV, het Boezemplan, het Programma Keringen en het Masterplan Zuiveren.

Figuur 2: KRW doelbereik

AGV heeft niet alleen de verantwoording voor het behalen van de doelen: er zijn ook maatregelen van andere overheden en partijen nodig. Het rijksbeleid is op verschillende terreinen van invloed op de waterkwaliteit, bijvoorbeeld met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen, maar ook wat betreft de woningbouw. Provincies zijn verantwoordelijk voor ruimtelijke inrichting en natuurbeleid. Rijk en provincies stellen respectievelijk het *Nationaal Programma Landelijk Gebied* (NPLG) op, en de provincies werken dat uit in de PPLG's (*Provinciaal Programma Landelijk Gebied*). Ook gemeenten, de agrarische sector en terreinbeheerorganisaties spelen een rol met betrekking tot de waterkwaliteit en de KRW.

De opgave aan het begin van de derde en laatste KRW-uitvoeringsperiode (2022-2027) is groot. Ondanks verbeteringen in de periode 2009-2021 zijn 40 van de 41 KRW waterlichamen in het beheergebied van AGV op meerdere punten nog niet in orde. Een bron van zorg is dat er bij de biologische doelen (fytoplankton, waterplanten, waterdiertjes en vis) voor een belangrijk aantal waterlichamen sprake is van achteruitgang. Ook de biodiversiteit is op verschillende plaatsen achteruitgegaan⁴.

Naast het uitvoeren van de maatregelen van AGV die zijn opgenomen in het KRW-pakket en het *Waterbeheerprogramma*, zijn er andere opgaven, zoals ecologisch beheer; het aandacht geven van natuurbehoud en waterkwaliteit bij ontwikkeling van andere projecten zoals herinrichting van watergangen en dijken, en het verder invullen van de Keurinstrumenten. Ook anderen, van

³ Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022

⁴ *Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022-2027*, Waterschap AGV, Amsterdam, maart 2022. Het WBP is gebaseerd op een gebiedsdekkend monitoringnetwerk. Niet alleen de KRW-waterlichamen, maar ook de Overige wateren zijn hierin opgenomen.

Rijk tot individuele agrariër, zullen de juiste maatregelen moeten nemen en het juiste beheer en onderhoud moeten voeren om de gestelde doelen te halen.

Er wordt op landelijke niveau met reden getwijfeld of aan de verwachtingen voldaan zal worden. Dat blijkt uit verschillende rapportages, waaronder het recente advies van de *Raad voor de Leefomgeving*. Ook in verschillende voor dit onderzoek gehouden interviews is twijfel geuit over het bereiken van de doelen in 2027. Toch stelt de minister van Infrastructuur en Waterstaat: 'We kunnen ver komen. Als alle afgesproken maatregelen tijdig worden uitgevoerd, als de transitie in het landelijk gebied en de overige aanvullende maatregelen tijdig gerealiseerd worden, en als we in staat zijn afwijkingen te motiveren binnen de ruimte die de KRW biedt, kan Nederland een grote stap zetten naar schoon en gezond water en het voldoen aan de KRW-doelen'⁵.

Stand van zaken bereiken van de KRW-doelen

- De landelijke verwachting is dat in 2027 niet alle KRW-doelen bereikt worden. Ook de natuurlijke ontwikkeling na het nemen van maatregelen zal er vaak niet toe leiden dat het doel in een later stadium wordt bereikt. AGV moet grote inspanningen leveren om de KRW doelen in de 41 waterlichamen te behalen of te benaderen.
- In de uitvoering van de maatregelen door AGV zijn een aantal risico's zichtbaar, waardoor er een niet te verwaarlozen kans is dat niet alle maatregelen in 2027 zijn uitgevoerd. Risico's liggen onder andere in: onvoldoende personele capaciteit; kostenstijgingen; het stikstofdossier en toenemende gebruiksdruk. Ook is het effect van maatregelen niet altijd voorspelbaar. Het uitvoeren van alle maatregelen vraagt veel van AGV als organisatie.
- Risico's voor niet tijdige uitvoering van de maatregelen gelden in nog sterkere mate voor de maatregelen die door derden uitgevoerd moeten worden, bijvoorbeeld door agrariërs en gemeenten – denk aan het aanpakken van niet op de riolering aangesloten woningen waarbij beperkt gezuiverd rioolwater wordt geloosd op het oppervlaktewater.
- Maatregelen en beleid van het Rijk dragen in theorie bij aan het bereiken van de KRW-doelen, en kunnen extra kansen bieden, bijvoorbeeld via NPLG. Rijksbeleid kan echter ook voor vertraging zorgen als besluitvorming op zich laat wachten. Rijksbeleid kan zelfs negatief uitwerken, zoals bijvoorbeeld het generieke beleid met betrekking tot bufferstroken zonder mogelijkheid tot maatwerk; het aanwijzen van nitraatverontreinigde gebieden zonder naar de oorzaken van stikstofbelasting te kijken, of sommige keuzes bij Water en Bodem Sturend waar CO₂-reductie in veenweiden strijdig kan zijn met KRW-doelen. Rijksbeleid biedt dus kansen, maar levert ook risico's op.

AGV heeft ambitie en gaat voor het maximaal haalbare: het bereiken van de KRW-doelen. In het coalitieakkoord *Waterkracht* stelt de coalitie: 'We willen dat ons watersysteem in 2027 voldoet aan de ecologische doelen'. Daarvoor wil het bestuur alle maatregelen uit het KRW-pakket uitvoeren en aanvullende maatregelen nemen, als dat nodig is om de doelen te bereiken.

Wat betekent dit voor het bestuur van AGV?

In de bestuursperiode 2023-2027 moet AGV laten zien er 'alles aan gedaan te hebben' om de KRW-doelen te halen, danwel zo dicht mogelijk te benaderen. Als in 2027 blijkt dat niet overal de KRW-doelen zijn bereikt, zal aan de waterbeheerders de vraag gesteld worden of zij 'er alles aan gedaan hebben' om de doelen zo dichtbij mogelijk te brengen. Ook AGV zal die vraag moeten beantwoorden.

⁵ Kamerbrief KRW11 april 2023, pagina 4

⁶ Zie ook Buren, N.W.M. van e.a., *Goed Water Goed geregeld - briefadvies aan minister IenW, Raad voor de Leefomgeving*, Den Haag, mei 2023

⁷ Zie o.a. Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022, pagina 27

Het verwezenlijken van de ambitie van het bestuur zal ertoe leiden dat de meeste maatregelen waartoe is besloten zijn uitgevoerd ofwel zijn gestart. Dit zal er in ieder geval voor zorgen dat er geen verdere achteruitgang zal zijn, de waterkwaliteit verbeterd is en de biodiversiteit is toegenomen in 2027. In de eindrapportage aan de Europese Commissie moet over de situatie van de KRW waterlichamen worden gerapporteerd.

Dat betekent:

- Inspannen om zo ver mogelijk te komen, maatregelen zoveel mogelijk uit te voeren en doelen zo dichtbij mogelijk te brengen. In ieder geval zorgen dat er geen sprake is van achteruitgang en de waterlichamen waar nu achteruitgang plaatsvindt weer op orde te brengen.
- Een sterkere richtinggevende rol van het waterschap. Expertise en visie van het waterschap duidelijker naar voren brengen. Samen met partners Goed Stedelijk waterbeheer, Goed Agrarisch waterbeheer en de Goede watergebruikspraktijk verder ontwikkelen.
- Derden/partners en Rijk actiever aanspreken. Gebruik maken van de instrumenten die AGV ter beschikking staan: zowel de wortel (financiële en andere prikkels), de preek (overleg, verhaal uitdragen) als de zweep (regels in bijvoorbeeld waterschapsverordening, onderhoudskeur, schouw, vergunningverlening en handhaving). Uit de interviews komen noodzaak en wenselijkheid van het aanspreken en aansporen van andere partijen meerdere keren naar voren, net als het belang van samenwerking. Op dit vlak zijn verdere inspanningen wenselijk.

Wat betekent dit voor het Algemeen Bestuur van AGV?

- Er ligt al veel vast, in het Waterbeheerprogramma AGV 2022-2027 (WBP), het implementatieplan KRW van AGV en in het Stroomgebiedbeheerplan (SGBP).
- Ook als het lukt alle eigen AGV-maatregelen uit te voeren, is het niet zeker dat alle KRW doelen gehaald worden, omdat AGV mede afhankelijk is van landelijke maatregelen, met name wat betreft de chemische waterkwaliteit. Dat wil uiteraard niet zeggen dat het AB haar ambitie moet opgeven.
- Goede waterkwaliteit vraagt niet alleen om uitvoering van de fysieke KRW maatregelen, maar ook om ecologisch verantwoorde werkprocessen en onderhoud. Het is belangrijk dat bredere beeld voor ogen te houden. Het gaat niet alleen om het 'afvinken' van maatregelen voor rapportage aan de Europese Commissie. Het ontwikkelen van goed stedelijk waterbeheer en goed agrarisch waterbeheer bijvoorbeeld is zeker zo belangrijk.
- Bij ieder besluit, watergebiedsplan, project of beleidsplan moet het effect op en de samenhang met KRW en waterkwaliteit worden meegenomen. Dit is ook uitgesproken in onder andere het WBP en het Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027.
- Uitvoering van het KRW-programma brengt een aantal dilemma's en afwegingen met zich mee. Het gaat onder andere om:
 - Mogelijke strijdigheid KRW doelen en CO₂-reductie in het veenweidegebied,
 - Plaatselijk strijdigheid KRW doelen en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn,
 - Strijdigheid KRW maatregelen en gemeentelijk (recreatie) beleid,
 - Keuze tussen een integrale, mogelijk meer effectieve maar waarschijnlijk langzamere oplossing (bijvoorbeeld via NPLG), of een minder optimale maar snellere/tijdige maatregel voor KRW.

Waar en hoe deze tegenstrijdige belangen zich manifesteren is niet op voorhand te zeggen. Het AB kan hier vooraf een richtinggevende uitspraak over doen. In elk geval is het zaak dat de gemaakte afwegingen transparant zijn en aan het AB worden gerapporteerd.

Wat betekent dit voor de discussie over doelen?

- De landelijke tussenevaluatie van 2024/25 zal een analyse geven van het te verwachten resultaat in 2027. DB en AB moeten dan besluiten over eventuele extra maatregelen.
- Discussie over het eventueel aanpassen van de doelen moet niet nu al gevoerd worden, maar pas in aanloop naar 2027. De doelen zijn zorgvuldig en als haalbaar geformuleerd. Het is daarom beter eerst te bepalen hoe ver AGV door maximale inspanning in deze periode komt. De ambities kunnen resulteren in een aanzienlijke en zichtbare verbetering van de waterkwaliteit, en kunnen in 2027 een onderbouwd verhaal opleveren over wat er bereikt is, en waarom doelbereik mogelijk is achtergebleven.
- In plaats van discussie te voeren over doelen een aantal toetspunten formuleren aan de hand waarvan het bestuur in 2027 kan beoordelen of er sprake is van een 'aanzienlijke en zichtbare verbetering van de waterkwaliteit'. In de aanbevelingen staat hiervoor een voorzet.

Wat zijn sturingsmogelijkheden voor het Algemeen Bestuur?

Het AB heeft beperkte mogelijkheden om te sturen omdat veel vastligt. Dit betekent niet dat het AB geen invloed meer heeft of kan hebben. Hieronder staat een overzicht van komende besluiten en sturingsmogelijkheden.

- Besluit over programmakrediet in oktober 2023: veel ligt al vast in eerdere besluiten van het AB, zoals doelen en maatregelenpakket voor SGBP-3, voorkeur voor 'snelle start' en de werksporen.
- Jaarlijkse voortgangsrapportages zijn belangrijk om de voortgang te controleren, en waar nodig opdrachten mee te geven aan het DB. Het is voor het AB ook een gelegenheid om te vragen naar de afwegingen die bij de uitvoering zijn gemaakt.
- Bij besluiten over andere onderwerpen kan het AB ervoor zorgen dat waterkwaliteit/KRW voldoende wordt meegenomen.
- Het AB kan besluiten nemen over aanpassingen in de Waterschapsverordening, de Onderhoudskeur en andere regelgeving van het waterschap.
- Begin 2024 worden bestuursovereenkomsten in het kader van de PPLG's voorgelegd, die aan het AB ter goedkeuring worden voorgelegd. Vooraf, bijvoorbeeld naar aanleiding van de consultatieperiode over de PPLG's in de herfst van 2023, kan het AB wensen of aandachtspunten meegeven aan het DB.
- Datzelfde geldt voor de samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Amsterdam.
- Opstellen en afsluiten van convenanten met andere stakeholders⁸.
- In 2024/25 kan het AB besluiten tot extra maatregelen naar aanleiding van de tussenevaluatie. Als er op andere momenten maatregelen nodig zijn die buiten de scope en het budget van het vastgestelde maatregelenprogramma vallen, vraagt het DB hierover aan het AB een besluit.
- Eind 2027 wordt het AB gevraagd te besluiten over eventueel aanpassen van doelen of het motiveren van later doelbereik, dit in overeenstemming met de eisen vanuit de KRW.

KRW-kalender AGV 2023-2027

2023

September 2023: Commissievergadering bespreekt kredietaanvraag

12 oktober 2023: AB-besluit kredietvoorstel (voorlopige planning)

Q3/4 2023: inspraak PPLG's NH, Utrecht, Zuidholland (DB, kennisname AB)

Q4 (evt Q1 2024): Samenwerkingsovereenkomst Amsterdam (afhankelijk van scope DB of AB)

2024

Q1 2024: Bestuursovereenkomst PPLG's (in elk geval NH, waarschijnlijk Utrecht, mogelijk ZH)

Q2 2024: voortgangsrapportage – bespreking in AB

Q4 2024: resultaten tussenuvaluatie KRW (landelijk, precieze timing nog onduidelijk)

2025

Q1 2025 (timing onzeker): eventueel besluit over extra maatregelen/inspanning KRW (AB)

Q2 2025: voortgangsrapportage – bespreking in AB

2026

Q2 2026: voortgangsrapportage – bespreking in AB

2027

Q2 2027: voortgangsrapportage – bespreking in AB, voorbereiden rapportage aan Europese Commissie, discussie eventuele doelaanpassing (in samenwerking met provincies)

Q4 2027: Besluit over eventuele doelaanpassing.

⁸ Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022, pagina 13

2. Aandachtspunten / aanbevelingen

2.1 Aandachtspunten voor het Algemeen Bestuur

1. De voortgangsrapportage is een belangrijk instrument voor sturing door het AB. Het ruime mandaat dat het DB vraagt, brengt een bijzondere rapportageverplichting met zich mee, die verder gaat dan een puur financiële verantwoording. Het AB heeft dit in de vergadering van oktober 2022 ook aangegeven.
Neem in ieder geval de volgende onderwerpen op in de voortgangsrapportage:
 - Voortgang maatregelen AGV. Ook met betrekking tot de ontwikkeling van de pakketten. De organisatie ruimte geven voor invullen en aanpassen van het maatregelenpakket, onder voorwaarde dat scope en budget hetzelfde blijven.
 - Voortgang maatregelen derden (gemeenten, agrariërs, terreinbeheerders, anderen), inclusief acties die AGV onderneemt om deze derde partijen te stimuleren.
 - Ontwikkeling rijksbeleid en uitvoering maatregelen van het Rijk die van invloed zijn op het bereiken van de doelen.
 - Voortgang/ontwikkeling acties op andere beleidsterreinen van AGV (andere programma's).
 - Aangeven welke keuzes gemaakt zijn bij de invulling van het maatregelenpakket.
 - Aangeven hoe is omgegaan met dilemma's.
 - Overzicht van de toestand, met focus op waterplanten, omdat deze de beste indicator zijn voor de ecologische toestand.
2. In het Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027 is een voorstel voor een dashboard gepresenteerd. Vul dit dashboard aan met de voortgang van uitvoering.
3. Besteed bij alle plannen en beleidsbesluiten expliciet aandacht aan de effecten op waterkwaliteit.
4. Bespreek in het bestuur welke toetspunten gehanteerd gaan worden om invulling te geven aan 'aanzienlijke en zichtbare verbetering van de waterkwaliteit in 2027' Het huidige toetspunt '100% van de KRW-lichamen voldoen aan de KRW doelstelling' is niet realistisch. Ga na wat mogelijke toetspunten zijn om zichtbaar te maken dat 'alles is gedaan wat nodig is'. Te denken valt aan: maatregelen uitgevoerd (door AGV, door derden); lopende afspraken met derden; verandering ecologische sleutelfactoren; vooruitgang biologische parameters; chemisch spoor: aanpassing rioolwaterzuivering gepland/uitgevoerd/op schema; resultaten bij gesprek over ketenaanpak (Unie van Waterschappen); verandering in de glastuinbouw; aanpak gebruik van middelen door gemeenten.
5. Realiseer je bij discussies over de financiële situatie dat mogelijke besparingen/ bezuinigingen op maatregelen die niet in het KRW-krediet zijn opgenomen gevolgen kunnen hebben voor het bereiken van de KRW-doelen. Het is een bestuurlijke afweging of een bezuiniging hierop verantwoord is. Voorbeelden hiervan zijn mogelijke besparingen bij RWZI's, ecologisch beheer en bij monitoring.
6. Pas de Waterschapsverordening en de Onderhoudskeur aan om waterkwaliteit hierin goed op te nemen, in het bijzonder ecologisch beheer en vergunningverlening. Besteed in het verlengde hiervan aandacht aan vergunningverlening en handhaving en maak hier zo nodig middelen voor vrij.
7. Overweeg om (meer) geld vrij te maken voor monitoring. Monitoring geeft inzicht in de toestand, bronnen van vervuiling en niet in de laatste plaats in de effectiviteit van maatregelen. Daarmee is het een instrument om doelbereik dichterbij te brengen. Monitoring is echter vaak kostbaar.

8. Geef het DB de opdracht om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn met betrekking tot differentiatie bij de watersysteemheffing gericht op lastenverlichting voor grondeigenaren die zich inzetten voor waterkwaliteit en lastenverzwaring voor grote vervuilers.

2.2 Aandachtspunten voor het Dagelijks bestuur

1. In het huidige uitvoeringsprogramma gaat AGV ervan uit dat wanneer geplande maatregelen zijn *gestart* in 2027, dat het gestart zijn in dat jaar volstaat om te voldoen aan de KRW-verplichting. De Europese Commissie stelt echter als voorwaarde dat de maatregelen uiterlijk in 2027 moeten zijn *uitgevoerd*. Het is raadzaam om dit interpretatieverschil op te heffen en, indien nodig, de planning bij te stellen.
2. Zet het volledige beschikbare instrumentarium in om andere partijen, zowel overheden als bedrijven en aangelanden, ertoe te brengen hun deel van de maatregelen te nemen. Houdt het AB op de hoogte van de vorderingen in deze.
3. Goede samenwerking en uitwisseling tussen portefeuillehouders KRW en NPLG is essentieel voor het benutten van kansen en het voorkomen van vertraging.
4. Zet de samenwerking met agrariërs via het team agrarisch waterbeheer voort. Focus daarbij op de collectieven. Zorg dat de collectieven aan de slag kunnen met heldere doelen en voldoende budget voor een langere termijn.
5. Peilbeheerders zouden een rol moeten hebben in de samenwerking tussen waterschap en grondeigenaren omtrent KRW. Geef peilbeheerders de tijd en mogelijkheid om langjarige relaties op te bouwen met grondeigenaren. Benut de mogelijkheden om, middels erfbezoeken, bijvoorbeeld door een gebiedsmakelaar, bedrijfsspecifiek te zoeken naar passende maatregelen die bijdragen aan de waterkwaliteit.

⁹ Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, maart 2022, pag 64

3. Bestuurlijke reactie

Rekenkamercommissie AGV
T.a.v. Mevr. S. Kunst
Korte Ouderkerkerdijk 7
1096 AC AMSTERDAM
Nederland

Datum
29 augustus 2022

Contactpersoon
S.M. Paardekooper
Steffie.paardekooper@waternet.nl

Onderwerp
Bestuurlijke reactie op het
rekenkamerrapport 'Er alles aan
gedaan hebben; Een onderzoek naar
de stand van zaken rond de
Kaderrichtlijn Water'

Geachte mevrouw Kunst,

Het Dagelijks bestuur (DB) heeft met belangstelling en interesse kennis genomen van de uw rekenkameronderzoek 'Er alles aan gedaan hebben; Een onderzoek naar de stand van zaken rond de Kaderrichtlijn Water'. De rapportage geeft een helder overzicht van het speelveld, de stand van zaken van doelbereik voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de sturingsmogelijkheden voor het Algemeen Bestuur.

De vragen voor dit onderzoek luiden als volgt:

- Wat is het speelveld van het waterbeheer in relatie tot de KRW in het beheergebied van AGV (wie neemt de beslissingen en waarover)?
- Wat is de huidige status en verwachting met betrekking tot het bereiken van de doelen?
- In hoeverre heeft het AB zich op de afhankelijkheid van AGV van andere (derde) partijen en/of kaders?
- In hoeverre en op welk gebied heeft het AB de mogelijkheid om binnen dit speelveld te sturen?

Het DB stelt dit onderzoek zeer op prijs en heeft waardering voor de manier waarop de Rekenkamercommissie de complexe materie overzichtelijk heeft weten neer te zetten. Het geeft duidelijk weer wat de sturingsmogelijkheden zijn voor het bestuur. Dit onderzoek geeft ons de motivatie om zo voortvarend mogelijk aan de slag te gaan.

Opvolging van aanbevelingen voor het AB

Aanbeveling 1 en 2

De Rekenkamercommissie geeft aan dat de voortgangsrapportage een belangrijk instrument is voor sturing door het AB. Het mandaat dat we als DB vragen, brengt een bijzondere rapportageverplichting met zich mee, die verder gaat dan een puur financiële verantwoording. We zijn ons hiervan bewust en willen hier stevig invulling aan geven. Dit zullen we doen in voortgangsrapportages, waarbij ook gebruik wordt gemaakt van een dashboard om te voortgang te presenteren. Op 12 oktober ligt het bestuursvoorstel voor rapportage over de KRW voor in het AB.

Aanbeveling 3 en 5

Aanbevolen wordt om bij alle plannen en beleidsbesluiten expliciet aandacht te besteden aan de effecten op waterkwaliteit. Ook wanneer het gaat om mogelijke besparingen/bezuinigingen op maatregelen die niet in het KRW-krediet zijn opgenomen gevolgen kunnen hebben voor het bereiken van de KRW-doelen. In bestuursvoorstellen wordt aangegeven aan welke effecten en resultaten het besluit raakt, waterkwaliteit is hier een van. Vaak is dit echter op hoofdlijnen, het DB onderschrijft het belang van deze aanbevelingen om dit scherp neer te zetten. Echter zijn we ons er ook bewust van dat er meerdere grote opgaven zijn. Prioriteren kan daarom nodig zijn.

Aanbeveling 4

De Rekenkamer adviseert om in het bestuur te bespreken welke toetspunten gehanteerd gaan worden om invulling te geven aan 'aanzienlijke en zichtbare verbetering van de waterkwaliteit in 2027'. Het huidige toetspunt '100% van de KRW-lichamen voldoen aan de KRW doelstelling' wordt niet gezien als realistisch. Het DB sluit zich aan bij de constatering dat andere toetspunten meer inzicht zullen geven in

de voortgang. In het kader van de begroting 2024 worden nieuwe toetspunten (KPI's) opgesteld, met inachtneming van deze aanbeveling. De verbetering van de waterkwaliteit blijven we natuurlijk wel monitoren.

Datum
29 augustus 2023

Pagina
2 van 3

Aanbeveling 6

Voorgesteld wordt om de Waterschapsverordening en de Onderhoudskeur aan te passen om waterkwaliteit hierin goed op te nemen, in het bijzonder ecologisch beheer en vergunningverlening. En om aandacht te besteden aan vergunningverlening en handhaving en hier zo nodig middelen voor vrij te maken. Het DB zet hier al op in en zal hier komende tijd extra aandacht aan geven. Regulering van gedrag van derden is onderdeel van het Implementatieplan KRW. Hiervoor worden aanpassingen doorgevoerd in de Onderhoudskeur AGV en de Waterschapsverordening AGV, alsmede in de uitvoeringsbesluiten onder beide regelingen.

Aanbeveling 7

Het DB onderschrijft het belang van monitoring. Monitoring geeft inzicht in de toestand, bronnen van vervuiling en niet in de laatste plaats in de effectiviteit van maatregelen. In het Coalitieakkoord is opgenomen dat we onze inzet op monitoring en open data over waterkwaliteit willen versterken, omdat dit cruciaal is om te laten zien wat de staat van het water is, en te volgen hoe effectief onze maatregelen zijn. En waar nodig nog beter de bronnen van vervuiling in beeld te brengen. We zien deze aanbeveling van de Rekenkamercommissie als een steun in de rug.

Aanbeveling 8

De Rekenkamercommissie adviseert te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn met betrekking tot differentiatie bij de watersysteemheffing gericht op lastenverlichting voor grondeigenaren die zich inzetten voor waterkwaliteit en lastenverzwaring voor grote vervuilers. Differentiatie in de heffing is op dit moment wettelijk niet mogelijk. In het huidige systeem kan differentiatie alleen gebaseerd zijn op verschil in belang. Per 1-1-2025 gaat een nieuw systeem in werking. Voorstellen voor het nieuwe systeem worden in 2024 in het DB en AB besproken.

Opvoiging van aandachtspunten voor het Dagelijks bestuur

Het DB is blij met de genoemde aandachtspunten in het rapport en betreft deze bij de uitvoering van het implementatieplan KRW. Er is geen vergelijking gemaakt met andere waterschappen, het DB had dit een waardevolle toevoeging van het rapport gevonden.

De Rekenkamercommissie benadrukt dat het raadzaam is om als uitgangspunt te nemen dat alle geplande maatregelen uiterlijk in 2027 moeten zijn *uitgevoerd*. Het DB is zich hiervan bewust en gaat deze uitdaging aan. De krappe eindtermijn brengt echter wel stevige risico's met zich mee. Als gevolg van onder andere te weinig menscapaciteit en doorlooptijd van procedures bestaat het risico dat projecten niet of niet tijdig opgestart en/ of uitgewerkt kunnen worden waardoor maatregelen niet op tijd gerealiseerd worden. Met de planning en control cyclus brengen we knelpunten tijdig in beeld. Er wordt gekeken naar interne prioritering en tijdig opgeschaald. Een aandachtspunt is om het volledige beschikbare instrumentarium in te zetten om andere partijen ertoe te brengen hun deel van de maatregelen te nemen. Het DB heeft de ambitie om derde partijen komende jaren extra te stimuleren. Het gaat met name om gemeenten, door middel van het afsluiten van convenanten. En agrariërs, via de aanpak van agrarisch waterbeheer, waarbij onder meer subsidies worden ingezet en bedrijfsspecifiek gekeken kan worden naar passende maatregelen die bijdragen aan de waterkwaliteit. Daarbij is de samenhang tussen de KRW en het Nationaal Programma Landelijk gebied actueel. We onderschrijven het aandachtspunt dat goede samenwerking en uitwisseling tussen portefeuillehouders KRW en NPLG essentieel is.

Als laatste aandachtspunt benoemt de Rekenkamercommissie het belang van de samenwerking tussen waterschap en grondeigenaren omtrent KRW. Hierbij kunnen de watersysteembedienaars een belangrijke rol spelen. Het DB onderschrijft dit, watersysteembedienaars zijn de ogen en oren in het veld.

Het Dagelijks bestuur wil de Rekenkamercommissie graag danken voor dit onderzoek en de heldere rapportage.

Datum
29 augustus 2023

Met vriendelijke groet,
het Dagelijks bestuur,

Pagina
3 van 3

dr. J. J. Sylvester
dijkgraaf

G. Nottelman
Secretaris-directeur

Deel 2
Inhoudelijke
onderbouwing

Afkortingen en begrippen

Afkortingen

AB	Algemeen Bestuur Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
AGV	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
ANLb	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
AWB	Agrarisch Waterbeheer
BKL	Besluit Kwaliteitseisen Leefomgeving
BOWA	Bestuurlijk Overleg Water: overleg van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), 16 gemeenten en 3 drinkwaterbedrijven
BWP	Bodem- en waterprogramma provincie Utrecht
DB	Dagelijks Bestuur van Amstel, Gooi en Vecht
DAW	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
ESF	Ecologische Sleutelfactoren
GAW	Gebiedsdocument Agrarisch Waterbeheer
GLB	Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
KRM	Kaderrichtlijn Mariene Strategie
KRW	Kaderrichtlijn Water
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
NAP	Nitraat Actie Programma, de huidige versie is NAP-7
NGO	Niet Gouvernementele Organisatie, ook wel: maatschappelijke organisatie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NVO	Natuurvriendelijke Oever
PAGW	Programmatische Aanpak Grote Wateren
PPLG	Provinciaal Programma Landelijk Gebied
RAO	Regionaal Ambtelijk Overleg
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RVS	Uitvoeringsprogramma Regionale Veenweiden Strategie
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SGBP	Stroomgebiedbeheerplan, de huidige versie is SGBP-3
TBO	Terreinbeherende Organisatie (doorgaans natuurbeheerder)
UPLG	Utrechts Programma Landelijk Gebied
VHR	Europese Vogel- en Habitatrichtlijn
WBP	Waterbeheerprogramma
WBS	Water en Bodem Sturend
WUP	Waterlichaamuitvoeringsplan

Korte beschrijving van enkele begrippen¹⁰

Biologisch kwaliteitselement (ook: biologische parameter)

Een groep elementen waarmee de biologie van een waterlichaam wordt beoordeeld. Gebruikt worden: fytoplankton (algen), waterflora (waterplanten), macrofauna (waterdieren) en vis.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is een initiatief van LTO Nederland, op uitnodiging van de Rijksoverheid. Het doel is een bijdrage te leveren aan de water- en bodemopgaven in agrarische gebieden in samenwerking met de waterschappen, en het realiseren van een economisch sterke en duurzame landbouw. Binnen het DAW werken boeren en tuinders aan schoon en voldoende water en een betere bodem. Zij nemen op vrijwillige basis maatregelen op hun eigen bedrijf of doen mee in een van de 500 projecten die gericht zijn op kennisoverdracht.

¹⁰ Onderliggende documenten en websites vindt u in bijlage 4

Ecologisch kwaliteitselement (ook: ecologische parameter)

De groep elementen waarmee wordt beoordeeld of een waterlichaam in een goede ecologische toestand verkeerd, en daarmee aan het KRW-doel voldoet. Hierbij behoren de vier biologische elementen/parameters, en daarnaast het gehalte aan stikstof (N) en fosfor (P); de zuurgraad (Ph), lichtdoorlatendheid, zoutgehalte (Cl), temperatuur en zuurstofverzadiging. Daarnaast zijn er specifieke normen voor andere verontreinigende stoffen.

Ecologische Sleutelfactoren (ESF)

Ecologische sleutelfactoren geven inzicht in de ecologische staat van een watersysteem. Ze geven aan waar sturingsmogelijkheden zitten voor het bereiken van de ecologische doelen van dat watersysteem. Een sleutelfactor kan op 'groen' staan (het waterlichaam voldoet aan de eisen van de sleutelfactor), of op 'rood' (het waterlichaam voldoet niet aan deze factor). De sleutelfactoren zijn een hulpmiddel bij het formuleren van de goede maatregelen om de ecologische KRW-doelen te bereiken.

Goed Ecologisch Potentieel (GEP)

Goed Ecologisch Potentieel is de wijze waarop in de KRW de ecologische doelen geformuleerd worden voor kunstmatige en sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen. Om aan het GEP te voldoen (en dus aan het KRW-doel) moeten de vier biologische parameters en de overige ecologische parameters 'goed' zijn. Voor natuurlijke waterlichamen geldt een strenger doel: de Goede Ecologische Toestand (GET). In AGV-gebied geldt dat voor het Naardermeer.

Goede chemische toestand

KRW-doel voor de chemische kwaliteit van een waterlichaam. Dit wordt bepaald door normen voor ruim veertig chemische stoffen, die door de Europese Commissie zijn vastgesteld.

Natura2000 gebieden

De verzameling van Nederlandse natuurgebieden die in Europees verband een beschermde status genieten volgens de Vogel- en Habitatrictlijn. Hier geldt een verplichting tot instandhouding van bepaalde soorten planten en dieren.

Stroomgebiedbeheerplan

Plan dat volgens de KRW verplicht is voor ieder stroomgebied. Nederland kent vier stroomgebieden: Rijn, Maas, Schelde, en Eems. Deze vier stroomgebieden zijn samengenomen in één Stroomgebiedbeheerplan voor 2022-2027. Het SGBP geeft een overzicht van de toestand, de problemen, de doelen en de maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit voor de inliggende waterlichamen. Een SGBP wordt iedere zes jaar geactualiseerd. Het huidige plan is SGBP-3.

Ubiquitaire stoffen

Stoffen die niet meer geloosd worden, maar die door nalevering uit bijvoorbeeld het sediment nog lange tijd in het water kunnen worden aangetroffen. Doorgaans zijn hiervoor geen maatregelen mogelijk.

Waterlichaam

Basisrapportage-eenheid van de KRW. Over waterlichamen wordt aan de Europese Commissie gerapporteerd, over overige wateren niet. Het zijn doorgaans grotere oppervlaktewateren. AGV heeft 41 waterlichamen. Er zijn ook grondwaterlichamen.

Wet NERpe

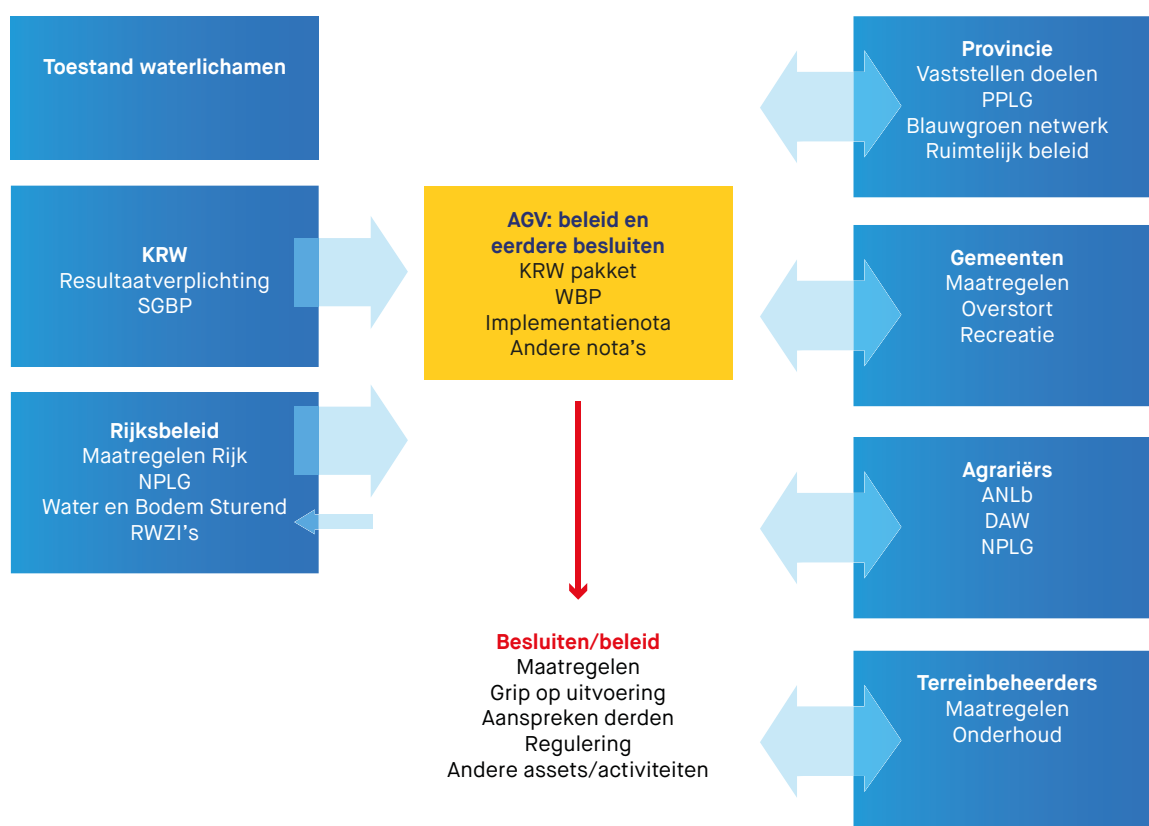
Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten. De wet geeft ministers instrumenten om de naleving van EU-verplichtingen door decentrale overheden (zoals waterschappen, gemeenten en provincies) te bevorderen. De wet maakt het ook mogelijk dat het Rijk een Europese boete of dwangsom, bijvoorbeeld vanwege de KRW, kan verhalen op een lagere overheid.

4. Het speelveld

4.1 Karakter van het speelveld

Het werk van AGV aan de KRW staat niet op zichzelf, maar vindt plaats in een complex speelveld dat voortdurend in ontwikkeling is. Het speelveld bepaalt hoeveel ruimte er is voor aanpak en sturing door AGV. Dat levert beperkingen op, want veel ligt al vast. Maar het speelveld biedt ook ruimte. Voor het bestuur is het dan ook belangrijk om, naast inzicht in de eigen organisatie ook inzicht te hebben in het speelveld eromheen.

Dat speelveld bestaat voor een deel uit vaststaande wet- en regelgeving. Voor een ander deel bestaat het uit beleid en plannen van andere overheden en stakeholders, waarop AGV invloed kan uitoefenen, soms beperkt en soms substantieel. Het speelveld is breder dan de KRW: er zijn tal van plannen en ontwikkelingen op andere terreinen die invloed hebben op de KRW en de waterkwaliteit, en omgekeerd heeft de KRW ook invloed op andere terreinen. Figuur 1 geeft een schets van dit speelveld.

Figuur 1 – Speelveld KRW

Toelichting: KRW: Kaderrichtlijn Water; NPLG: Nationaal Plan Landelijk Gebied; PPLG: Provinciaal Plan Landelijk Gebied; DAW: Deltaplan Agrarisch Waterbeheer; ANLb: Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer; RWZI: Riolwaterzuiveringsinstallatie

De pijlen in het figuur geven mogelijkheden voor AGV om invloed uit te oefenen en omgekeerd voor externe actoren om invloed uit te oefenen op plannen en maatregelen van AGV.

Samenwerking tussen overheden is vanaf het begin een belangrijk kenmerk van de Nederlandse aanpak van de KRW. Dat betekent dat veel kaders en beleidsprogramma's een product zijn van overleg, en dat de inbreng van lagere overheden aanzienlijk is. Dat geldt bijvoorbeeld voor het *Stroomgebiedbeheerplan* (SGBP) en voor de *KRW-impuls*. Dit heeft ertoe geleid dat er bij de Nederlandse uitwerking relatief weinig dwingende instrumenten zijn ingezet, maar ook dat de verdeling van verantwoordelijkheden niet altijd duidelijk is¹¹.

Dat is ook zichtbaar in het speelveld: de grenzen en kaders zijn lang niet altijd scherp en duidelijk. De pijlen in figuur 1 laten de wederzijdse beïnvloeding zien tussen AGV en andere overheden en stakeholders.

Sinds de start van de eerste uitvoeringsperiode in 2009 is de uitvoering en implementatie van de KRW in ontwikkeling, net als verwante terreinen. Dat maakt het speelveld dynamisch. Nu de deadline van 2027 nadert, volgen de ontwikkelingen zich de afgelopen twee jaar snel op. Dit rapport geeft de stand op 15 juli 2023 weer. De ontwikkelingen gaan door.

In dit hoofdstuk komen in achtereenvolgens aan de orde:

- Het karakter van de KRW en verplichtingen die daaruit voortvloeien;
- De Nederlandse implementatie van de KRW en de ontwikkeling daarin sinds 2009;
- Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West dat een schakel is tussen rijk en regio;
- Ander rijksbeleid dat van invloed is op realisatie van de KRW;
- De rol van de provincies bij de KRW, met name de ontwikkeling van de *Provinciale Plannen Landelijk gebied* (PPLG's);
- De rol van andere stakeholders op regionaal niveau.

In hoofdstuk 5 komen de rol, het beleid en eerdere besluiten van AGV aan de orde.

4.2 Kaderrichtlijn Water (KRW)

Het doel van de KRW is dat uiterlijk eind 2027 al het water in Europa schoon en gezond is. Dat is niet vrijblijvend: de KRW is Europese regelgeving die door alle lidstaten wettelijk is verankerd. De KRW is aangenomen in 2000 en heeft drie uitvoeringsperiodes: 2009–2015, 2016–2021 en 2022–2027. Dit betekent dat de komende bestuursperiode (2023–2027) valt onder de laatste uitvoeringsperiode van de KRW.

Belangrijke uitgangspunten van de KRW zijn:

- Aanpak van alle onderdelen van goede waterkwaliteit, zowel ecologisch als chemisch.
- Stroomgebiedsaanpak: integraal kijken naar de samenhang in het hele gebied.
- Geen afwenteling: een land of een deel van een stroomgebied mag geen vervuiling naar een ander land of stroomgebied exporteren.
- Geen achteruitgang van de chemische en ecologische toestand van het water.
- Verplichting om de toestand van het water regelmatig in beeld te brengen.
- Resultaatverplichting: geen vrijblijvendheid, alle nodige maatregelen moeten in 2027 zijn uitgevoerd, anders volgen er boetes en/of dwangsommen.

De KRW verplicht de EU-lidstaten om grotere wateren aan te wijzen als waterlichaam¹². Doelen, toestand en maatregelen met betrekking tot deze waterlichamen worden vastgelegd in een Stroomgebiedbeheerplan (SGBP). Over doelen, toestand en maatregelen moet worden gerapporteerd aan de Europese Commissie. Voor de periode 2022–2027 geldt *SGBP-3*¹³. In het gebied van AGV liggen 41 KRW waterlichamen. Voor de overige wateren is er geen rapportageverplichting naar de Europese Commissie maar er zijn wel doelen opgenomen in de regionale waterprogramma's van de provincies.

¹¹ Buren, N.W.M. van e.a., *Goed Water Goed geregeld* - briefadvies aan minister IenW, Raad voor de Leefomgeving, Den Haag, mei 2023

¹² Officiële definitie waterlichaam: 'een oppervlaktewater van aanzienlijke omvang, zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater'. Ook vallen hieronder 'Ecologisch waardevolle, waterrijke gebieden die groter zijn dan 250 ha, waarvan het oppervlak open water binnen het gebied meer is dan 50 ha. Een overzicht van alle waterlichamen is te vinden op www.waterkwaliteitsportaal.nl.

De KRW-doelen moeten uiterlijk eind 2027 zijn gehaald. De Europese Commissie accepteert later doelbereik op twee voorwaarden:

1. Dat de daarvoor benodigde maatregelen uiterlijk in 2027 zijn uitgevoerd,
2. Dat het later doelbereik te wijten is aan natuurlijke omstandigheden.

Mogelijke doelverlaging in 2027

De KRW biedt in artikel 4.5 de mogelijkheid in speciale gevallen 'minder strenge doelen' vast te stellen. Aanpassen (verlagen) van doelen is daarmee mogelijk, maar de KRW, en dus de Europese Commissie, vraagt daarvoor wel een stevige onderbouwing. De Europese Commissie stelt dat doelverlaging een uitzondering moet zijn. Het is niet bedoeld als vangnet voor doelstellingen die in 2027 niet zijn bereikt. In de visie van de Europese Commissie zijn enkel economische overwegingen geen goede grond voor toepassing van dit artikel. 'Technische doelaanpassing' is wel mogelijk. Het gaat dan om aanpassen aan nieuwe en verbeterde kennis over het watersysteem en het effect van maatregelen, onder andere door watersysteemanalyses. Bij AGV is dit bij de actualisatie van 2020 in een aantal gevallen gebeurd.

De ambitie van AGV én de inzet van Nederland als geheel is om de KRW-doelen in 2027 te halen. De doelen zoals vastgelegd in het SGBP-3 worden niet lopende het SGBP-3 aangepast. Eventuele discussie over aanpassen van doelen is pas in 2027 aan de orde. Wel wordt er gewerkt aan dossiervorming per waterlichaam.

De uitwerking van de KRW is complex. Eén van de lastige punten is de regel dat een waterlichaam pas in orde wordt bevonden als alle onderdelen in orde zijn, de zogenaamde 'one out, all out' regel. Vanuit de KRW gezien is dit logisch, maar het leidt ertoe dat vooruitgang op specifieke gebieden niet afzonderlijk in beeld wordt gebracht.

4.2.1 Juridische gevolgen KRW-verplichtingen

Als de Europese Commissie oordeelt dat niet aan de verplichting is voldaan, kan zij de lidstaat in kwestie in gebreke stellen en een boete opleggen, of een dwangsom stellen tot het moment dat een maatregel daadwerkelijk is uitgevoerd. De Europese Commissie houdt de lidstaat verantwoordelijk. Het is aan de Nederlandse regering te bepalen of, en in hoeverre, eventuele boetes of dwangsommen worden verhaald op lagere overheden. In de wet *NErpe* is vastgelegd dat het Rijk de boete kan vorderen bij de verantwoordelijke lagere overheid, bijvoorbeeld AGV. Het verhalen van boetes op een lagere overheid is een uiterste middel. Het Rijk zal de lagere overheid eerst via overleg en mogelijk een aanwijzing proberen te bewegen de gewenste maatregelen alsnog te nemen¹⁴.

Daarbij zijn de volgende punten van belang¹⁵:

- De waterbeheerder is verantwoordelijk voor maatregelen binnen de eigen verantwoordelijkheid (voor AGV dus minimaal de 141 'eigen' maatregelen).
- Als een overheid maatregelen vrijwillig maakt, kan zij worden aangesproken bij in gebreke blijven. Het vraagt dan een degelijke motivatie om te onderbouwen waarom niet voor een verplichting is gekozen.
- De *Omgevingswet* gaat meer mogelijkheden bieden met maatwerkvoorschriften en vergunningverlening (dat geldt bijvoorbeeld ook voor de *Waterschapsverordening*).
- Van overheden wordt verwacht dat ze elkaar (en derden) aanspreken als die hun maatregelen niet nemen. Dit geldt voor elke overheid. Dat elkaar aanspreken hoort bij 'al het mogelijke hebben gedaan om de doelen te halen'. Dit betekent voor AGV dat zij moet kunnen aantonen dat zij bijvoorbeeld een gemeente heeft aangesproken omdat een overstort niet is aangepakt, of een beheerder die natuurvriendelijk onderhoud niet uitvoert.

¹³ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Stroomgebiedbeheerplannen Rijn, Maas, Schelde en Eems 2022 – 2027, Rijksoverheid, maart 2022

¹⁴ Wet *NErpe*

¹⁵ Wuijts, S. en Rijswijk, M. van, Position paper Rondetafelgesprek Waterkwaliteit 1 juni 2023, RIVM en Universiteit Utrecht, Utrecht, 1 juni 2023, mondelinge mededeling M. van Rijswijk

¹⁶ Wuijts, S. en Rijswijk, M. van, Position paper Rondetafelgesprek Waterkwaliteit 1 juni 2023, RIVM en Universiteit Utrecht, Utrecht, 1 juni 2023

¹⁷ Bijlage bij Kamerbrief vormgeving KRW-Impulsprogramma, 12 juli. Zie ook interview Van Rijswijk: <https://www.uu.nl/nieuws/gaat-nederland-vanwege-de-krw-opnieuw-op-slot>

Gevolgen voor vergunningverlening

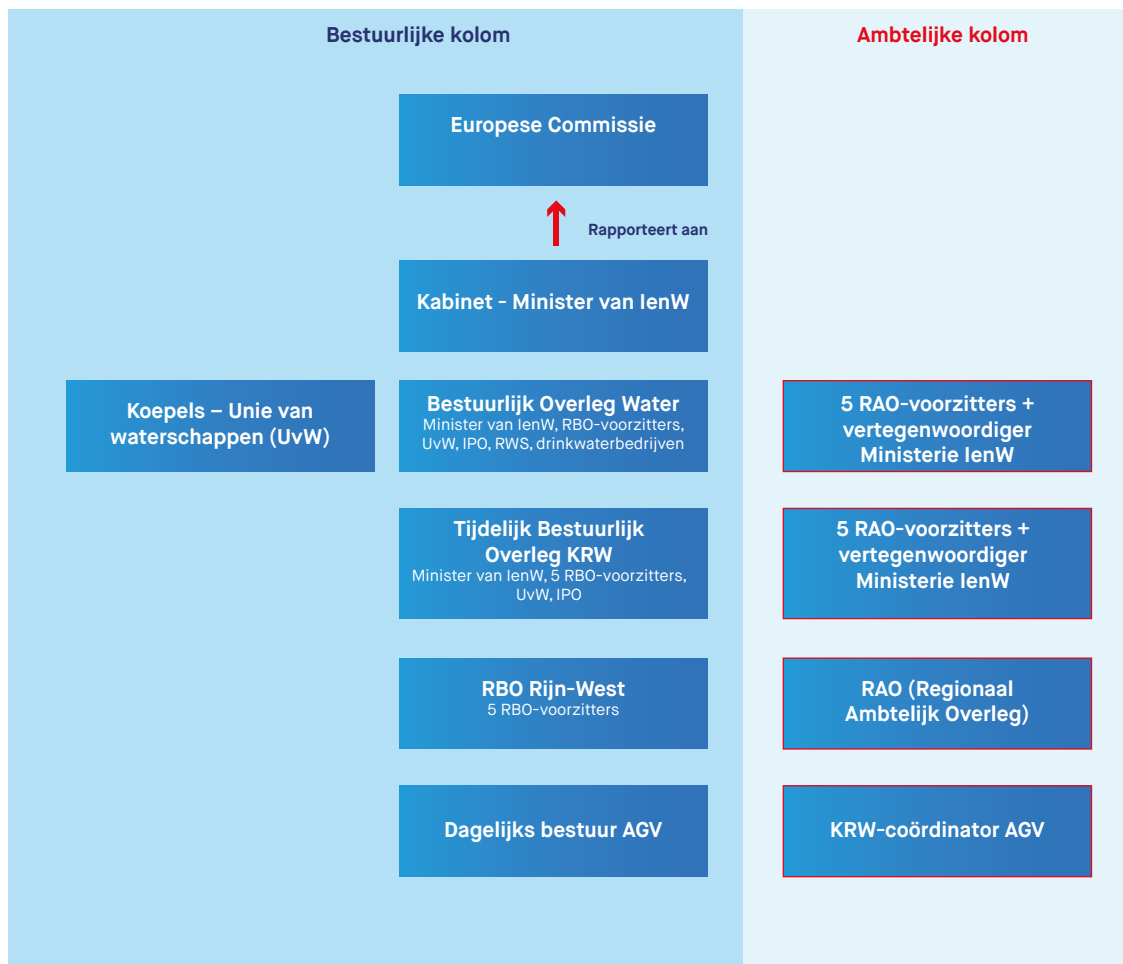
Omdat de KRW-doelen zijn bedoeld om mens en milieu te beschermen, hecht het Europese recht er sterk aan dat burgers, Ngo's en bedrijven deze bescherming bij de rechter kunnen afdwingen¹⁶. Dat kan nu al als het gaat om het verslechteringsverbod (de waterkwaliteit mag niet achteruitgaan ten opzichte van een vastgesteld meetpunt), en geldt vanaf 2027 voor het bereiken van de goede toestand van alle wateren. In die gevallen kunnen/moeten ook vergunningen worden geweigerd als die negatieve invloed op de waterkwaliteit hebben. Dat geldt ook als anderen de oorzaak zijn van kwaliteitsverslechtering.

Een gang naar de rechter over de KRW zal er waarschijnlijk niet toe leiden dat 'het hele land op slot gaat' zoals in het geval is met stikstof¹⁷. Er is wel kans op beperkingen, maar die zullen dan waarschijnlijk lokaal zijn en rond een bepaald waterlichaam gelden. Dat kan plaatselijk of regionaal wel grote gevolgen hebben, bijvoorbeeld omdat een project geen vergunning krijgt of een bestaande vergunning moet worden aangepast ten behoeve van de waterkwaliteit. Een gang naar de rechter kan ook leiden tot vertraging van een project. Verschillende waterschappen hebben juridisch advies gevraagd over dit onderwerp. Ook AGV overweegt dit.

4.2.2 Nederlandse doorvertaling KRW

De Nederlandse doorvertaling van de KRW kenmerkt zich door samenwerking tussen overheden en maatschappelijke partijen, en geeft veel ruimte voor bottom-up aanpak. Omdat de KRW een stroomgebiedsaanpak voorschrijft zijn er per (deel)stroomgebied Regionale Bestuurlijke Overleggen (RBO's), waarin alle bij de KRW betrokken overheden de aanpak kunnen harmoniseren, maatregelen kunnen afstemmen of gezamenlijk onderzoeken en projecten kunnen opzetten. AGV ligt in het stroomgebied Rijn-West.

Figuur 2 geeft een overzicht van de overlegstructuur voor de KRW.

Figuur 2 – KRW-overlegstructuur

De ecologische KRW-doelen worden vastgesteld door de provincies op voorstel van het waterschap. Chemische doelen zijn vastgesteld aan de hand van normen. Op Europees niveau zijn er normen vastgesteld voor bepaalde stoffen in de *Dochterrichtlijn Prioritaire Stoffen*. Het Rijk heeft deze lijst aangevuld met normen voor specifieke verontreinigende stoffen. Daarnaast zijn specifieke eisen voor de chemische toestand van grondwater uitgewerkt in de *Grondwaterrichtlijn*. AGV heeft directe invloed op het behalen van de ecologische KRW doelen omdat die binnen het beheergebied van AGV gestalte krijgen. Het behalen van de chemische doelen is meer afhankelijk van landelijk en grensoverschrijdend beleid.

De doelstellingen uit de KRW, de Grondwaterrichtlijn en de *Richtlijn Prioritaire Stoffen* zijn vastgelegd in de *Waterwet* en het *Besluit Kwaliteitseisen Leefomgeving* (BKL), dat onderdeel is van de Omgevingswet. De doelen voor de goede chemische en ecologische toestand van KRW-waterlichamen liggen wettelijk vast. Er is een onderscheid te maken tussen natuurlijke wateren en sterk veranderde en kunstmatige wateren. Doelen voor natuurlijke wateren liggen vast in de BKL; doelen voor sterk veranderende wateren liggen als omgevingswaarden vast in de regionale programma's van provincies. Toetsing loopt ofwel via de programma's of rechtstreeks aan de wet.

Voor het bereiken van een goede toestand hebben waterbeheerders een belangrijke rol, maar er zijn ook maatregelen nodig van het Rijk, provincies, soms van gemeenten en ook van bedrijven en maatschappelijke partijen zoals agrariërs en terreinbeherende organisaties. Samenwerking is essentieel, zoals ook het *Waterbeheerprogramma* van AGV nadrukkelijk stelt.

4.2.3 Delta-aanpak 2016

Met de landelijke *Intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater* is in november 2016 een extra impuls gegeven aan de verbetering van de waterkwaliteit, zowel op nationaal als op regionaal niveau. Het gaat hierbij vooral om maatregelen gericht op nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, geneesmiddelen en microplastics. Rapporten en adviezen van het Planbureau voor de Leefomgeving en de Adviescommissie Water stelden namelijk dat bij ongewijzigd beleid de KRW doelen voor lang niet alle waterlichamen gehaald zouden worden. De uit deze extra impuls voortkomende Ketenaanpak '*Medicijnresten uit Water*' is het meest succesvol.

4.2.4 Werkplan landelijk KRW 2023-2027 – drie sporen

De huidige uitvoeringsperiode 2022-2027 is de laatste voordat de KRW-doelen moeten zijn bereikt, of op zijn minst alle maatregelen zijn uitgevoerd. Daarom is er meer bestuurlijke aandacht voor uitvoering en doelbereik van de KRW. In een *Kamerbrief van 11 november 2022* heeft het Rijk drie sporen geformuleerd.

Spoor 1: grip op de uitvoering

Eind 2027 moeten de maatregelen genomen zijn die leiden tot doelbereik. Het gaat zowel over de inrichtingsmaatregelen als de beleidsmaatregelen beschreven in het derde SGBP. In het Bestuurlijk Overleg Water is de afspraak gemaakt om jaarlijks de voortgang in beeld te brengen. Hierbij worden gezamenlijk ook de belangrijkste risico's in beeld gebracht, waarop acties worden geformuleerd. Een eerste landelijk overzicht is op **12 juli 2023** gepresenteerd aan het Bestuurlijk Overleg Water¹⁸.

De voortgangsrapportage 'Grip op Uitvoering' van juni 2023 laat met betrekking tot het Rijksbeleid zien dat:

- maatregelen met betrekking tot verwijderen medicijnresten naar verwachting tijdig zijn uitgevoerd;
- maatregelen uit het *7e Nitraat Actie Programma* en addendum worden uitgevoerd, maar er is een risico bij een aantal maatregelen;

¹⁸ Bron: vergaderstuk BO Water 12 juli 2023 voor RBO Rijn-West: Kernteam Rijn-West, Bevindingen Grip op Uitvoering Rijn-West, RBO Rijn-West, Den Haag, 1 juli 2023

¹⁹ Opkomende stoffen zijn stoffen die in het (water)milieu terecht kunnen komen, maar nog niet zijn genormeerd en waarvan ook nog niet precies bekend is of en in hoeverre ze schadelijk voor de gezondheid of leefomgeving zijn. Er komen steeds nieuwe chemische stoffen bij. Zie: [Van opkomende stoffen tot zeer zorgwekkende stoffen | MER-Nieuws \(magazinesrijkswaterstaat.nl\)](#)

- voor maatregelen in verband met opkomende stoffen¹⁹ is het onzeker of die tijdig zijn uitgevoerd;
- over maatregelen ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen door het ministerie van LNV niet is gerapporteerd. Daarvan zijn de risico's op niet-tijdige uitvoering nog onbekend. De ministeries gaan dit alsnog in beeld brengen.

Ook voor AGV-waterlichamen kan dit gevolgen hebben voor het bereiken van de KRW-doelen. Voor het stroomgebied Rijn-West heeft het RBO een aparte voortgangsrapportage 'Grip op uitvoering' gemaakt²⁰.

Spoor 2: Tussenevaluatie

In 2024 wordt met een evaluatie de balans van het Nederlandse waterkwaliteitsbeleid opgemaakt. De evaluatie bouwt voort op bestaande studies, zoals de *Ex Ante analyse Waterkwaliteit*²¹. De uitkomsten van de evaluatie zullen dienen als basis voor nieuwe besluiten richting 2027. Het kan daarbij gaan om extra maatregelen, of om input voor de dossiervorming in spoor 3.

Spoor 3: Verantwoording 2027

In 2027 loopt de derde planperiode af en zal er verantwoording moeten worden afgelegd over doelbereik. De inzet is erop gericht om de doelen te halen, maar er zal in een aantal gevallen een beroep moeten worden gedaan op de uitzonderingsbepalingen die de KRW biedt.

Indien niet wordt voldaan aan de vereisten van de KRW, bijvoorbeeld omdat een beroep op een uitzonderingsgrond niet wordt gehonoreerd, kan dat leiden tot een ingebrekestelling door de Europese Commissie en eventueel daarmee gepaard gaande boetes. Daarnaast bestaat het juridische risico dat (vergunningen voor) nieuwe en ook bestaande activiteiten niet worden toegestaan, totdat aan de vereisten is voldaan.

In het spoor "Verantwoording 2027" wordt inzichtelijk gemaakt aan welke voorwaarden voldaan moet worden om een beroep te kunnen doen op de uitzonderingsbepalingen en welke informatie daarvoor nodig is. Spoor 3 is niet bedoeld om nu al een keuze te maken over het toepassen van deze uitzonderingsbepalingen. Het richt zich op het verzamelen van de benodigde feitelijke informatie.

Voor de verantwoording in 2027 is het belangrijk dat er goed gedocumenteerde dossiers beschikbaar zijn waarin alle afwegingen zijn opgenomen, zodat inzichtelijk gemaakt wordt waarom, ondanks alle inspanningen, doelen niet of niet geheel zijn bereikt.

AGV is bij alle drie de sporen betrokken, onder andere via het samenwerkingsverband Rijn-West. In aanvulling op de sporen wordt landelijk ingezet op het *Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)*, een stimulerend en faciliterend programma voor boeren en tuinders om bij te dragen aan de wateropgaven in agrarische gebieden. In samenwerking met Waterschappen, provincies en de agrarische sector wordt een financiële regeling voorbereid ter ondersteuning van de DAW-gebiedsprocessen²².

4.2.5 KRW-Impulsprogramma 2023

Tijdens het overleg in de Tweede Kamer over Water & Bodem Sturend op 27 maart 2023, en in een *Kamerbrief van 11 april 2023*²³ heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) aangekondigd dat het Rijk en de regio (provincies, waterschappen, gemeenten en anderen) gezamenlijk een extra impulsprogramma voor de KRW zullen starten. De verdere uitwerking van dit programma zal plaatsvinden in de zomer en herfst van 2023. Het hoofddoel van het KRW-Impulsprogramma is dat waterbeheerders de afgesproken maatregelen tijdig uitvoeren en doen wat is overeengekomen.

²⁰ Zie RBO Rijn-West, Bevindingen Grip op Uitvoering Rijn-West, Rijn-West, Kernteam, 1 juli 2023 (nog niet digitaal beschikbaar bij oplevering van dit rapport) Zie: [Regio Rijn-West: samen werken aan waterkwaliteit | Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

²¹ Knobben, R. e.a., Ex ante analyse waterkwaliteit, Royal Haskoning, Nijmegen, sept 2021

²² Harbers, M., Brief voor het wetgevingsoverleg water van 21 november 2022, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 11 november 2022

²³ Harbers, M., Kamerbrief Kaderrichtlijn Water, Ministerie van IenW, Den Haag, 11 april 2023

Aanleiding hiervoor zijn de zorgen om het naderen van de KRW-deadline in 2027. Deze bezorgdheid is op ministerieel niveau opnieuw toegenomen door het advies in mei van de Raad voor de Leefomgeving 'goed water goed geregeld', waarin gesteld wordt dat het bereiken van de KRW-doelstelling in 2027 niet realistisch is.

De KRW-impuls richt zich zowel op ruimtelijke maatregelen als op maatregelen met betrekking tot stoffen. Wat betreft ruimtelijke maatregelen gaat het bijvoorbeeld om het opnemen van waterkwaliteitsmaatregelen in de integrale provinciale gebiedsprogramma's, zoals het *Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)*. Dit omvat onder andere maatregelen bij inrichtingsprojecten. Voor stoffen ligt de focus op de belasting vanuit industrie, rioolwaterzuivering en landbouw (nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen). Op korte termijn zullen vanuit het impulsprogramma actieplannen worden opgesteld om de uitspoeling van meststoffen drastisch te verminderen, het gebruik van landbouwgif te beperken en de lozingsvergunningen van de industrie aan te scherpen. Hiervoor is een kernteam gevormd met vertegenwoordigers van ministeries en de regio. Ook het stroomgebied Rijn-West is hierin vertegenwoordigd. Tegelijk is een Tijdelijk Bestuurlijk Overleg KRW gevormd met deelname van de minister en de voorzitters van de 5 Regionale Bestuurlijk Overleggen (RBO's).

Een middel om grip op de uitvoering te houden is een landelijk dashboard. Een eerste versie is gepresenteerd aan het Bestuurlijk Overleg Water van 12 juli 2023²⁴. Het is onduidelijk wat de val van Kabinet Rutte IV voor gevolgen heeft voor het Impulsprogramma. Vooral snog wordt er bij verschijnen van dit rapport onverminderd aan doorgewerkt²⁵.

4.2.6 Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West

De KRW schrijft een integrale aanpak per stroomgebied voor. Dat vraagt een intensieve top-down én bottom-up samenwerking tussen overheden en andere belanghebbenden. Nederland heeft er in 2006 voor gekozen om in elk van de 5 stroomgebieden een Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) op te zetten. AGV is onderdeel van het stroomgebied Rijn-West, dat de provincies Noord- en Zuid-Holland evenals delen van Utrecht en Gelderland omvat²⁶. Het RBO Rijn-West bestaat uit gedeputeerden van de vier betrokken provincies, heemraden/dagelijks bestuurders van acht waterschappen, vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, de drinkwaterbedrijven en de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Gemeenten en maatschappelijke organisaties zijn betrokken op specifieke thema's, waaronder duurzame landbouw, blauwgroen netwerk, vismigratie, RWZI's. Naast het bestuurlijk overleg zijn er een regionaal ambtelijk overleg (RAO) en diverse werkgroepen. Het RBO Rijn-West fungeert als platform voor afstemming, samenwerking en kennisuitwisseling. Afstemming over de manier waarop de KRW-doelen worden bepaald is belangrijk voor goede onderbouwing en consistentie. Daarnaast is RBO Rijn-West een schakel tussen de regionale waterbeheerders en overheden en het Rijk (via Min. IenW). De 5 RBO's zijn vertegenwoordigd in het landelijke Bestuurlijk Overleg Water, dat wordt voorgezeten door de minister van IenW. AGV is zowel op bestuurlijk niveau (portefeuillehouder waterkwaliteit) als op ambtelijk niveau vertegenwoordigd in Rijn-West.

Samenvattend levert dit voor AGV de volgende aandachtspunten op:

- Het DB en AB hebben in de AB vergadering van 12 oktober 2022 uitgesproken dat monitoren van de voortgang van de uitvoering en het doelbereik meer aandacht moet krijgen.
- Potentiële risico's voor de uitvoering concreet weergeven.
- Bij de tussenevaluatie van 2024 de voortgang en het te verwachten doelbereik goed in beeld brengen en waar nodig extra middelen beschikbaar stellen of extra maatregelen nemen.
- De kansen en mogelijkheden die het impulsprogramma gaat bieden benutten

²⁴ Gespreksnotitie Duiding bij het landelijk dashboard KRW-maatregelen 2023, Stuk BO Water 12 juli 2023

²⁵ Mondelinge mededeling RAO-voorzitter Rijn-Wes

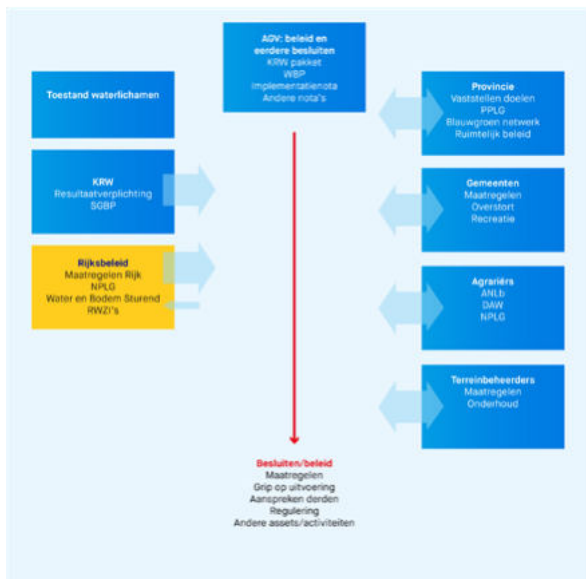
²⁶ www.rijnwest.nl

Voor de sturingsruimte betekent dit:

- De doelen en maatregelen zoals opgenomen in SGBP-3 staan vast, met uitzondering van de maatregelen waar AGV zelf een voorbehoud heeft gemaakt (het zogenoemde 'dilemmapakket').
- AGV heeft de mogelijkheid om een vastgestelde maatregel te vervangen door een maatregel die effectiever is.
- Maatregelen moeten eind 2027 zijn afgerond. Mogelijk geldt een uitzondering voor maatregelen waarvan eind 2027 de uitvoering onontkoombaar is, inclusief garantie op financiering en personele inzet.

4.3 Rijksbeleid

4.3.1. Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft als hoofddoel de problemen in het landelijk gebied (zoals stikstofuitstoot, natuurherstel, landbouw, waterkwaliteit, klimaatproblemen en bodemdaling) op een samenhangende en onontkoombare wijze aan te pakken. In het NPLG zijn de doelen van de KRW voor drinkwater, oppervlaktewater en natuurgebieden die afhankelijk zijn van grondwater opgenomen, met als deadline 2027. In de *Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied*²⁷ wordt benadrukt dat de doelen van het NPLG onontkoombaar gerealiseerd moeten worden. Het is essentieel dat de voorgestelde maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en effect hebben. Dat is ook van betekenis voor AGV.

De maatregelen die zijn opgenomen in het SGBP-3 zijn geen onderdeel van het maatregelenpakket van het NPLG. Maar het NPLG speelt wel een rol bij watermaatregelen die ruimte vragen, en bij andere maatregelen die nodig zijn om de KRW-doelen te realiseren, zoals de *Groenblauwe Dooradering* (zie hieronder).

De definitieve versies van de gebiedsprogramma's (PPLG's) en het NPLG worden eind 2023 of begin 2024 vastgesteld. De start van het meerjarenprogramma is gepland vanaf 2024. Om de benodigde maatregelen te financieren heeft het kabinet een transitiefonds opgezet, waardoor van 2024 tot 2035 ruim 24 miljard beschikbaar is. De provincies spelen een centrale rol bij de uitwerking en de uitvoering van het NPLG. Waterschappen, waaronder AGV, zijn hier intensief bij betrokken.

Onderdeel van het NPLG is het streven naar 10% Groenblauwe Dooradering. Groenblauwe Dooradering van het landschap wordt gevormd door een netwerk van halfnatuurlijke landschapselementen die het landelijk gebied doorsnijden. De groene dooradering wordt gevormd door bomenrijen, kleine bosjes, houtwallen, heggen en singels, dijken en wegbermen.

²⁷ Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, juni 2022 [Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied \(overheid.nl\)](#)

De blauwe dooradering door natte elementen, zoals beken en sloten met hun moerassige oevers. Groenblauwe Dooradering is uitgewerkt binnen het *Aanvalsplan Landschap*²⁸, waar een brede coalitie van partijen bij betrokken is. Omdat een kwart van de Groenblauwe Dooradering moet bestaan uit natte natuur, hebben waterschappen de kans om meer natuurvriendelijke inrichting te realiseren, en dat draagt weer bij aan de realisatie van de KRW-doelen. Het Transitiefonds biedt kansen op financiering. De waterschappen in Rijn-West, waaronder AGV, hebben aan de provincies informatie geleverd over welke assets deel kunnen worden van de Groenblauwe Dooradering.

4.3.2 Water en Bodem Sturend

In de *Kamerbrief 'Water en Bodem sturend'* van 25 november 2022 erkent het Kabinet dat het water- en bodemsysteem steeds vaker zijn grens bereikt. Beschikbaarheid van drinkwater is niet langer vanzelfsprekend. Het voortbestaan van planten- en diersoorten wordt bedreigd. Bodemdaling en lage waterstanden veroorzaken schade aan gebouwen, wegen en spoorwegen. De kwaliteit en beschikbaarheid van water en bodem hebben grote invloed op sectoren zoals scheepvaart, landbouw, energievoorziening, industrie en natuur. Daarbij zorgt het veranderende klimaat voor extra uitdagingen.

Om deze problemen aan te pakken worden in de brief 33 'structurende keuzes' gepresenteerd, waarbij het principe van 'niet afwentelen' centraal staat. Dat wil zeggen dat de gevolgen van de belasting van bodem en water, klimaatverandering en beheerkosten niet mogen worden doorgeschoven naar andere gebieden of toekomstige generaties. Een samenhangende aanpak van water- en bodemopgaven met andere opgaven in de leefomgeving (zoals verstedelijking, woningbouw, landbouw en energievoorziening), is nodig.

Hier volgt een selectie van de structurende keuzes uit de beleidsbrief die van belang zijn voor KRW/waterkwaliteit. De cijfers verwijzen naar de nummering in de *beleidsbrief*²⁹. Voor AGV is het zaak de in de brief genoemde richtinggevende beleidskeuzes een praktische en uitvoerbare invulling te geven.

Voor schoon water:

- '(5) We³⁰ voeren maatregelen uit van de Kaderrichtlijn Water (KRW), Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027, het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2026 met bijbehorend *addendum* 9, de *derogatiebeschikking*, de *Programmatische Aanpak Grote Wateren* (PAGW) en uitvoeringsprogramma's zoals voor reducties van medicijnresten en andere chemische stoffen.
- (7) We creëren ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water in onze ruimtelijke inrichting, landgebruik en landbeheer. Dit wordt vanaf heden door het Rijk, de waterschappen, provincies en gemeenten uitgewerkt en in de gebiedsprogramma's opgenomen.'

Voor laagveengebieden:

- '(25) We bewegen toe naar een grondwaterstand van 20 cm tot 40 cm onder maaiveld, afhankelijk van de bodemcompositie, omstandigheden van het watersysteem en de behoeften van het gebied. Hiermee wordt bereikt dat bodemdaling wordt geminimaliseerd en de uitstoot van broeikasgassen wordt gereduceerd.
- (26) We minimaliseren de aanvoer van gebiedsvreemd water. Daardoor houden we zoveel mogelijk zoetwater beschikbaar voor peilopzet en tegengaan van verzilting.
- (27) We beheren onze landbouwgronden duurzaam. We werken maatregelen voor beheer van landbouwgronden op het gebied van materieel, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen etcetera uit.'

²⁸ Aanvalsplan landschap, Deltaplan biodiversiteit, sept 2022 [Aanvalsplan Landschap | Deltaplan Biodiversiteitsherstel \(samenvoorbiodiversiteit.nl\)](#)

²⁹ pdf ([overheid.nl](#))

³⁰ 'We' staat hier voor de samenwerkende overheden in Nederland, in de eerste plaats het Rijk, maar ook de provincies, waterschappen en gemeenten.

4.3.3 Herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater

Op 26 oktober 2022 kondigde de Europese Commissie een aantal voorstellen aan om de 'Zero Pollution Ambition' te realiseren. Onderdeel hiervan is een herziening van de *Richtlijn Stedelijk Afvalwater*. Het doel is deze vóór de Europese verkiezingen van 2024 vast te stellen.

Onderdelen van het voorstel voor aanscherpen van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater:

- Verplichtingen voor zuivering van stikstof (N) en fosfor (P) voor grote RWZI's worden aangescherpt en ook van toepassing op middelgrote installaties³¹.
- Eisen voor aanvullende zuivering van microverontreinigingen, zoals medicijnresten (4e zuiveringstrap).
- Een verplicht systeem voor *Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid* (UPV) voor geneesmiddelen en cosmeticaproducten.
- Aanvullende eisen voor lozingen van bedrijven via het riool op de RWZI, zoals monitoring en het herzien van vergunningen.

De uitvoering van deze Richtlijn zal gevolgen hebben voor waterschappen en gemeenten. Voor de waterschappen door extra investeringen in de RWZI's, die gefinancierd worden met de zuiveringsheffing van burgers en met een bijdrage via de UPV voor geneesmiddelen- en cosmeticaproducten.

In 2017 is een *hotspotanalyse* uitgevoerd om de RWZI's in beeld te brengen die de grootste bijdrage leveren aan de emissie van geneesmiddelen³². In het gebied van AGV staan de RWZI's van Amstelveen, Hilversum en Horstermeer op de lijst. AGV zal uiterlijk eind 2027 waar mogelijk aanvullende zuiveringsmaatregelen nemen³³.

4.3.4 Andere regelgeving

Andere Europese regelgeving die van belang is voor beleid en uitvoering waterkwaliteit:

- Drinkwaterrichtlijn
- REACH over (chemische) stoffen en preparaten.
- Grondwaterrichtlijn (GWR)
- Habitatrichtlijn
- Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM)
- Mer-richtlijn
- Nitraatrichtlijn
- Richtlijn duurzame industriële emissies (Rie)
- Richtlijn overstromingsrisico's (ROR)
- Richtlijn prioritair stoffen
- Vogelrichtlijn
- Zwemwaterrichtlijn

Deze richtlijnen worden geïmplementeerd via het SGBP, het Nationaal Waterprogramma en provinciaal beleid en worden daarom hier niet apart behandeld.

(De in deze paragraaf genoemde richtlijnen zijn, inclusief link, opgenomen in bijlage 4)

Samenvattend levert dit voor AGV de volgende aandachtspunten op:

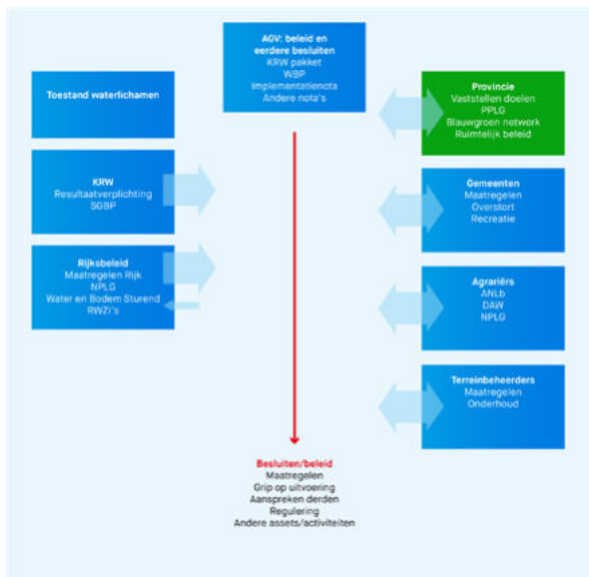
- Het is nodig zorgvuldig te kijken naar de samenhang tussen KRW en andere doelen en programma's, en daarbij breder te kijken dan de KRW-doelen en -maatregelen in strikte zin.
- KRW sluit aan bij de gebiedsgerichte aanpak door de provincies.
- Groenblauwe Dooradering draagt bij aan de ecologische doelen van de KRW.
- Meer aandacht voor bronaanpak en vergunningverlening, toezicht en handhaving.
- Uitvoeren van extra maatregelen bij RWZI's, zoals de vierde trap.

³¹ Middelgrote installaties zijn zuiveringen met een capaciteit tussen 10.000 population equivalent (p.e. is gemakshalve: inwoners)

³² Landelijke Hotspotanalyse geneesmiddelen RWZI's STOWA 2017 42 WEB.indd

³³ Zie voor voorgenoemde maatregelen: AGV, Masterplan zuiveren

4.4 Provinciaal beleid

De provincie stelt de ecologische KRW-doelen vast voor de regionale waterlichamen op voorstel van de waterschappen. Ook zijn provincies trekker van een aantal maatregelen, vooral op het gebied van grondwater. De provincie is belast met bewaken van kwaliteit en kwantiteit van het grondwater. Via het natuur- en landbouwbeleid hebben provincies invloed op de kwaliteit van water.

Zo stelt bijvoorbeeld Noord-Holland in de *Voedselvisie 2021* doelen voor verminderen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Ook stelt de provincie de eisen op voor andere wateronderwerpen, zoals voor regionale dijken of de normen voor wateroverlast. Veel van deze regels staan in de Omgevingsverordening³⁴ van de provincie. Daarbij houdt de provincie

toezicht op de waterschappen. De KRW-opgaven zijn sterk verbonden met provinciaal beleid door de centrale rol die water en bodem spelen in de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG's).

Nadat de PPLG's eind 2023, begin 2024 zijn vastgesteld, volgt de uitwerking in deelgebieden inclusief gebiedsprocessen.

AGV heeft te maken met de provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Er zijn 27 KRW-waterlichamen in de Provincie Noord-Holland die binnen het beheergebied van AGV vallen, 12 in Utrecht en 2 in Zuid-Holland.

De KRW-maatregelen die zijn opgenomen in het SGBP-3 zijn geen onderdeel van de PPLG's. Wel zijn in de PPLG's maatregelen geïnventariseerd die – letterlijk – ruimte nodig hebben, zoals bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers. Die ruimteclaims worden opgenomen in de PPLG's waardoor een totaalbeeld ontstaat van het beroep dat op de ruimte gedaan wordt.

Ook Blauwgroene Dooradering, dat een aanvullend effect heeft op verbetering van de waterkwaliteit, is in het PPLG opgenomen. Daarmee komt ook financiering van aanleg en beheer van de Groenblauwe Dooradering in zicht. Aandachtspunt hierbij is dat er perspectief moet zijn voor financiering op langere termijn, dus ook na beëindiging van het Transitiefonds in 2035. Ook zal er meer geld nodig zijn dan in het Transitiefonds beschikbaar is³⁵.

4.4.1 Noord-Holland

Provincie Noord-Holland heeft op 28 juni de startversie van het PPLG gepresenteerd. Dit PPLG bevat beleidsuitgangspunten en bestuurlijke keuzes. De uitwerking vindt plaats op gebiedsniveau. Hiervoor zijn vijf deelgebieden aangewezen waarvan er twee, 1) Zuid-Kennemerland en Amstel-Meerlanden en 2) Gooi en Vechtstreek binnen het beheergebied van AGV vallen.

Het PPLG volgt de keuzes die zijn gemaakt in het SGBP en het provinciaal waterprogramma.

In gebiedsprocessen gaat de provincie ook aandacht besteden aan de NPLG-doelen voor Groenblauwe Dooradering, hydrologische condities en de Natura2000 doelen.

De provincie inventariseert samen met de waterschappen welke bestaande natuurvriendelijke oevers deel kunnen uitmaken van de beoogde 2,5% blauwe dooradering, en waar extra oevers kunnen worden aangelegd.

Doordat het PPLG een integrale benadering heeft, komen er tegenstellingen tussen KRW-doelen en andere doelen aan het licht. Het gaat met name om het vernatten van veenweidegebieden. Noord-Holland heeft aangegeven dat de reductie van broeikasgas prioriteit heeft, ook als dat

³⁴ Lokale wet- en regelgeving is te vinden via deze zoekfunctie [Zoeken | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

³⁵ Het totaal van de claims van provincies is ongeveer het dubbele van het bedrag in het Transitiefonds. Zie <https://nos.nl/artikel/2480918-provincies-willen-zeker-15-miljard-euro-meer-voor-natuur-maar-minister-zegt-nee>

nadelig uitpakt voor het bereiken van de KRW-doelen. Lokaal kunnen er tegenstrijdige belangen optreden tussen de KRW-doelen en die van de Europese *Vogel- en Habitatrichtlijn*.

Bij het opstellen van het PPLG wordt er intensief samengewerkt door provincie en waterschappen. Medewerkers van AGV zitten in het ambtelijk kernteam. Aan de bestuurlijke regietafel PPLG en stikstof staat een stoel voor een DB-lid van AGV. De provinciale portefeuillehouder PPLG heeft regelmatig bestuurlijk overleg met de waterschappen. Elk van de vijf programmagebieden krijgt een bestuurlijke stuurgroep. Per deelgebied zorgt een gebiedsmanager ervoor dat partners zoals AGV betrokken worden, zodat kennis en kunde gedeeld kunnen worden. De provincie wil een bestuursovereenkomst met de waterschappen afsluiten. (Eerste kwartaal van 2024).

LTO Noord, de agrarische collectieven, de provincie en de waterschappen in Noord-Holland hebben hun krachten gebundeld in de Samenwerking Bodem & Water. Hieruit is onder andere het Landbouwportaal Noord-Holland ontstaan.

4.4.2 Utrecht

Het *Bodem- en waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027* bundelt het provinciaal bodem- en waterbeleid in één programma. Via dit programma wordt invulling gegeven aan Europese richtlijnen, waaronder de KRW. Bij het opstellen van de KRW-doelen en -maatregelen is samengewerkt met stakeholders en medeoverheden, zoals de waterschappen. Het programma geeft uitwerking en beleidskeuzes per thema. Belangrijke thema's zijn 'schoon oppervlaktewater' en 'schone bodem en grondwater'.

Ook de provincie Utrecht werkt aan een Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG), in Utrecht het UPLG. Daarin worden de kaders beschreven die de provincie met alle gebiedspartners gaat uitwerken tot een definitief UPLG, dat uiterlijk begin 2024 klaar is.

De provincie Utrecht is opgedeeld in negen werkgebieden verdeeld over 2 regio's: west en oost. Drie van deze werkgebieden liggen gedeeltelijk in het beheergebied van AGV. Er wordt gewerkt met gebiedsagenda's die beschrijven wat er speelt, wat de opgave is en in welke richting oplossingen worden gezocht. Daarna volgen uitvoeringsprogramma's inclusief financiering. Begin 2024 moet er een bestuursovereenkomst liggen.

Waterkwaliteit heeft een duidelijke plaats in het UPLG. Vanuit Water en Bodem Sturend en de stikstofaanpak moet het watersysteem worden aangepast; in veenweiden moet het grondwaterpeil omhoog³⁶. Ook in Utrecht speelt het dilemma van CO₂-reductie in de veenweiden tegenover de KRW-doelen en strijdigheid met doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De provincie heeft zich nog niet uitgesproken over prioriteiten.

De samenwerking tussen AGV en provincie bij het UPLG is intensief. Een medewerker van AGV is lid van het kernteam UPLG en werkt mee aan het UPLG. Ook bestuurlijk is er regelmatig overleg.

Het *Uitvoeringsprogramma Regionale Veenweiden Strategie*, beschrijft hoe de provincie Utrecht in de periode 2023-2024 aan de slag gaat met het reduceren van broeikasgassen uit veenbodems (33% van het grondoppervlak van de provincie). Het gebiedsprogramma wordt in het NPLG/UPLG-traject geïntegreerd. Het programma richt zich op het remmen van bodemdaling door verhogen van (grond)waterstanden.

4.4.3 Zuid-Holland

Zuid-Holland heeft op 22 juni 2023 het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) gepubliceerd. Na verder overleg en inspraak wordt het ZH-PLG begin 2024 vastgesteld. AGV ligt met 2 waterlichamen in één NPLG-deelgebied van Zuid-Holland (Nieuwkoop). Hoofdonderwerpen in Zuid-Holland zijn veenweiden, grondwaterstand en de zoetwatervraag. De provincie stelt dat behoud van het veen boven de KRW gaat, als er gekozen moet worden. Ook de Groenblauwe Dooradering krijgt aandacht.

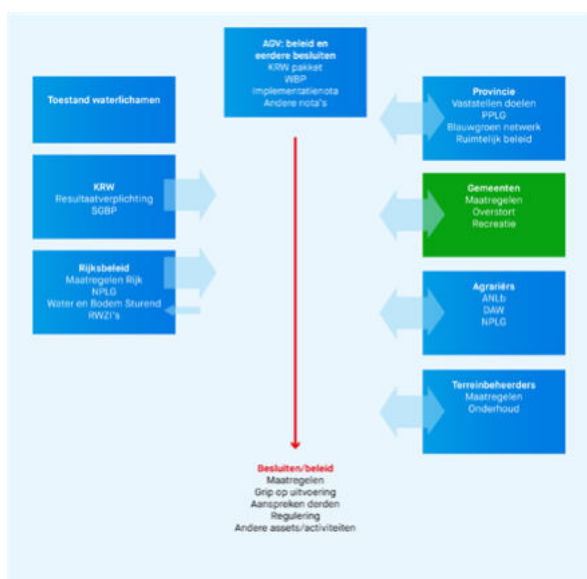
³⁶ Een laag waterpeil in veengebieden zorgt voor oxidatie van het veen en dat veroorzaakt uitstoot van CO₂ en nutriënten.

AGV is in Zuid-Holland minder intensief betrokken bij het PPLG dan in de andere twee provincies. Er is wel een bestuurlijke stuurgroep veenweiden, en in 2024 komt er per deelgebied en regiegroep.

Samenvattend levert dit voor AGV de volgende aandachtspunten op:

- AGV moet komende jaren aan de bak: er zal veel overleg en inzet nodig zijn voor de uitwerking van de gebiedsplannen in de PPLG's. Dat geldt zowel voor bestuurders als medewerkers.
- Najaar 2023 is er nader overleg en inspraak op de PPLG's, begin 2024 zullen er bestuursovereenkomsten volgen.
- De PPLG's bieden kansen voor verbetering van de waterkwaliteit in aanvulling op de KRW-maatregelen. De Groenblauwe Dooradering is hiervan een belangrijk onderdeel.
- De integrale aanpak van de PPLG's brengt ook enkele dilemma's/strijdigheden met zich mee, zoals CO₂-reductie (veenweiden) tegenover KRW-doelen. AGV moet hierin positie kiezen.

4.5 Gemeenten

De 19 gemeenten in het AGV-gebied zijn belangrijke stakeholders en samenwerkingspartners. Niet alle gemeenten hebben evenveel maatregelen uit te voeren, maar afvalwaterzorg en groenbeheer spelen in alle gemeenten. In kleine gemeenten is soms onvoldoende capaciteit, en is er maar één medewerker voor alle wateronderwerpen. Ook is het gevoel van urgentie met betrekking tot de waterkwaliteit niet in alle gemeenten even groot. Het is daarom van belang, volgens de gemeenten én AGV, dat AGV een stimulerende en aanjagende rol speelt om waterkwaliteit hoger op de agenda te krijgen. Door expertise in te brengen en te delen of door bijvoorbeeld monitoring te faciliteren. Ook is er behoefte aan meer bestuurlijk contact.³⁷

Overleg met gemeenten vindt plaats via het platform BOWA³⁸ en het ambtelijke overleg ISARIZ. Daarnaast zijn er bilaterale contacten. In het najaar van 2023 richtten de gemeenten in het AGV beheergebied en AGV samen een monitoring- en analyseorgaan op, gericht op het verbeteren van afvalwaterzorg en de waterkwaliteit.

De gemeente Amsterdam heeft een speciale positie in het beheergebied van AGV, omdat het de grootste stad is, door het aantal gemeentelijke medewerkers op wateronderwerpen, en door de samenwerking binnen Waternet. De ambities van Amsterdam voor waterkwaliteit zijn opgenomen in de *Omgevingsvisie 2050*, de *Groenvisie* en het *Omgevingsprogramma Riolering*. Gemeente en AGV streven naar een gezamenlijke uitvoeringsagenda 2022-2027, die uiterlijk begin 2024 wordt vastgesteld.

Amsterdam wil werken aan een structurele verbetering van de waterkwaliteit. *Goed Stedelijk Waterbeheer* moet hiervoor de basis vormen. In het overleg hierover tussen Amsterdam en AGV komen ook verschillen in visie en botsende belangen aan de orde. Voor Amsterdam spelen recreatie, toerisme en een groene omgeving voor de inwoners een belangrijke rol. Dat kan schuren met KRW-maatregelen, zoals bij de Sloterplas of de Amsterdamse stadsboezem. Daarvoor wordt gezamenlijk naar antwoorden gezocht.

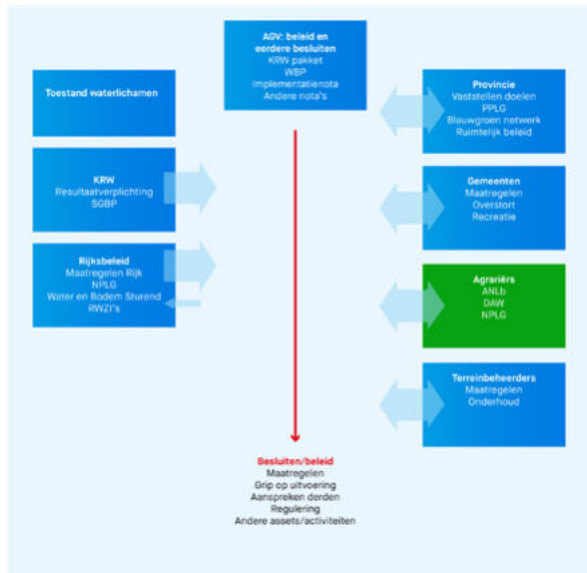
³⁷ Bron: interviews uitgevoerd voor dit onderzoek.

³⁸ Bestuurlijk Overleg Water: overleg van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), 16 gemeenten en 3 drinkwaterbedrijven, zie <https://www.samenwerkenbinnenbowa.nl/>. De rekenkamercommissie deed in 2016 en 2021 (doorwerking) onderzoek naar BOWA. De rapportages zijn te vinden in de AB-Teams omgeving onder 'rekenkamercommissie – rekenkamer over BOWA 2016 en 2021'.

Samenvattend levert dit voor AGV de volgende aandachtspunten op:

- AGV speelt een belangrijke rol bij het hoger op de agenda krijgen van het belang van waterkwaliteit, ook via bestuurlijke inzet.
- Ontwikkelen van het concept goed stedelijk waterbeheer.

4.6 Landbouw en DAW

Landbouwakkoord

Het Kabinet Rutte IV was voornemens om een Landbouwakkoord te sluiten, met daarin een visie op de landbouwsector in 2040 en hoe boeren gaan bijdragen op het gebied van natuur, klimaat en water. Uit het Transitiefonds (24 miljoen euro) komen middelen beschikbaar voor maatregelen waarmee een directe koppeling met de KRW gemaakt wordt. Voorjaar 2023 zou het concept akkoord klaar zijn. In juni 2023 werd duidelijk dat er geen Landbouwakkoord komt. Het kabinet stelde zelf aan de slag te gaan met het formuleren van maatregelen, maar door de val van Rutte IV is ook dit op losse schroeven komen te staan.

Samenwerking AGV en agrarische sector

AGV werkt al jaren samen met de agrarische sector om bovenwettelijke maatregelen en goede landbouwpraktijken te stimuleren.

Sinds 2021 is samenwerking met agrariërs vormgegeven in het team agrarisch waterbeheer (AWB). Het team AWB werkt in drie sporen: spoor 1: kennisdelen over doelen en aanpak, spoor 2: faciliteren van uitvoering van maatregelen door agrariërs, en spoor 3: het geven van het goede voorbeeld door eigen AGV beheer- en onderhoud zoveel mogelijk ecologisch uit te voeren, en door met wetgeving en handhaving te sturen op ecologisch beheer door derden.

Vanuit AWB is voor Overig water en KRW-waterlichamen problematiek en aanpak hetzelfde.

Het jaarlijks budget is 700.000 euro, waarvan 70% gaat naar uitvoering van maatregelen¹⁰. De samenwerking vindt plaats via agrarische collectieven, en is een bestanddeel van het *Deltaplan Agrarisch Waterbeheer* (DAW). Behalve team AWB hebben peilbeheerders – de mensen die het peil operationeel vaststellen in het veld – regelmatig contact met agrariërs en grondeigenaren. Voor veel grondeigenaren is de peilbeheerder de enige medewerker van het waterschap met wie ze direct contact hebben. Korte lijntjes en wederzijds vertrouwen leggen de basis voor een goede samenwerking.

Onduidelijkheid over het landelijk beleid, het mislukken van het Landbouwakkoord en een gebrek aan perspectief op langere termijn heeft ervoor gezorgd dat veel agrariërs een afwachtende houding aannemen, ook bij afsluiten van een overeenkomst voor *Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer* (ANLb) of investeringen in natuurvriendelijke maatregelen. Een andere factor die leidt tot verminderde motivatie bij agrariërs is het landelijk *bufferstroken*beleid, met bredere bufferstroken bij KRW-wateren. De strakke landelijke regels maken maatwerk onmogelijk. Dat heeft een negatieve invloed op de motivatie van de agrariërs en is daarmee niet effectief voor verbetering van de waterkwaliteit⁴⁰.

³⁹ Voortgangsrapportage Agrarisch Waterbeheer 2023

⁴⁰ Bron: interview medewerker AGV en vertegenwoordiger collectieven

Agrarische collectieven

Vanuit het team Agrarisch Waterbeheer worden agrarische collectieven gezien als de belangrijkste partners in uitvoering. In het beheergebied van AGV zijn vier agrarische collectieven actief. Het grootste collectief is Rijn, Vecht en Venen (RVV), gevolgd door Noord-Holland Zuid (NHZ) en Utrecht Oost (UO). Het kleinst is Hollandse Venen (HV). Via deze collectieven wordt Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) uitgevoerd. Het ANLb is de subsidieregeling binnen Plattelandsontwikkeling van het *Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid* (GLB). Agrariërs kunnen via deze subsidieregeling een vergoeding krijgen voor bovenwettelijk beheer van landschapselementen en ondersteuning voor hun bijdrage aan biodiversiteit, zoals bescherming van weidevolgels. De regeling wordt betaald vanuit EU-gelden en de provincie. Voor de categorie water binnen ANLb is niet de provincie, maar het waterschap co-financier. AGV droeg tot en met 2022 tot 170.000 euro per jaar bij aan het ANLb.

Naast ANLb werken de collectieven samen met AGV om de biodiversiteit en de waterkwaliteit te verbeteren, via bijvoorbeeld individuele slootplannen. Omdat sloten onderling zo verschillend zijn werk een generieke benadering vaak niet of zelfs averechts. Ook met betrekking tot bodemdaling wordt samengewerkt. De focus van de collectieven ligt op biodiversiteit, maar waterkwaliteit wordt zoveel mogelijk geïntegreerd in de werkwijze.

Gebiedsdocument Agrarisch waterbeheer (GAW) - Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)

Sinds 2013 werken LTO Nederland, de Unie van Waterschappen en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Het DAW draagt bij aan integrale wateropgaven en is daarmee verbonden met de KRW. De kern van het DAW is vrijwilligheid: boeren nemen vrijwillig bovenwettelijke maatregelen en zijn daarmee partners bij de gebiedsopgaven. Voor het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit heeft het DAW een helder doel: in 2027 is 100% van de resterende waterkwaliteitsproblemen (de zogenaamde agrarische restopgave⁴¹) op een motiverende en stimulerende wijze opgelost. In 2021 participeerde AGV in 23 DAW uitvoeringsprojecten en 8 landelijke projecten.

Om de KRW-doelen te halen is samenwerking met de agrarische sector essentieel. Om hier gezamenlijk en gebiedsgericht aan te kunnen werken hebben AGV en agrarische organisaties in 2021 het *Gebiedsdocument Agrarische Wateropgave (GAW)* opgesteld. Dit document geeft per deelgebied de belangrijkste agrarische sectoren, de agrarische wateropgave voor zowel waterkwaliteit als -kwantiteit, biedt een analyse en een handelingsperspectief in maatregelen. In 2023 zou de samenwerking tussen de agrarische sector en AGV samen met LTO verder vormgegeven worden. Maar bij nader inzien biedt de samenwerking met de agrarische collectieven meer kansen op concrete resultaten dan het DAW-programma⁴².

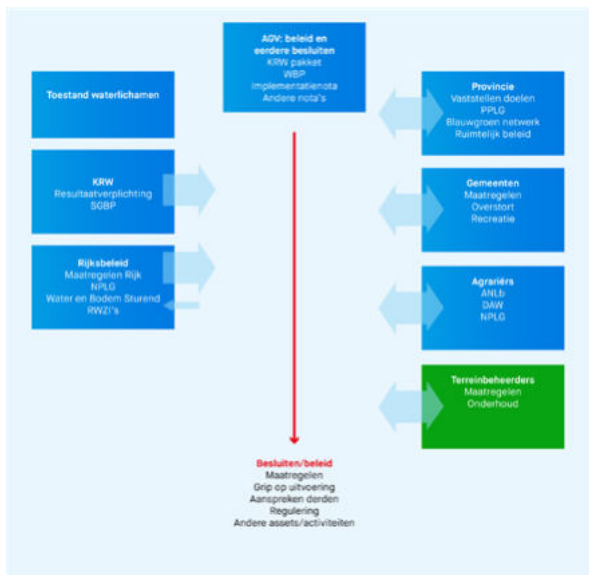
Samenvattend levert dit voor AGV de volgende aandachtspunten op:

- Ruim aandacht besteden aan de collectieven als belangrijke partner.
- Minimaal handhaven van het budget voor ANLb en ondersteuning van de collectieven.
- Concrete uitvoerings- en projectplannen inclusief financiering aanbieden aan de agrarische collectieven.
- Aandacht voor uitwerking beleid bufferstroken.

⁴¹ Zie met betrekking tot de agrarische restopgave: [Effectiviteit nutriëntenmaatregelen om uit- en afspoeling vanuit landbouwgronden te verminderen | STOWA](#)

⁴² Bron: interviews gehouden voor dit onderzoek

4.7 Terreinbeherende organisaties

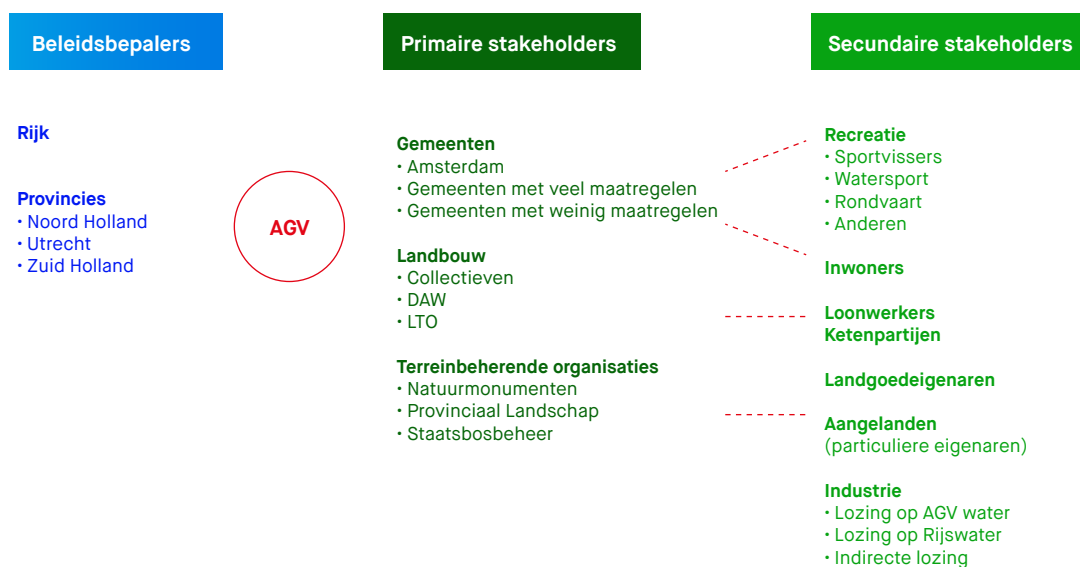

Terreinbeherende organisaties (TBO's), zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten ontwikkelen en beheren natuurgebieden en werken samen met agrariërs. Daarmee zijn ze belangrijke spelers op het terrein van de waterkwaliteit.

Terreinbeherende organisaties spelen ook een belangrijke rol in gebiedsprocessen binnen het NPLG, en ook bestuurlijk staan ze in verbinding met het AGV.

De samenwerking van TBO's en AGV wordt als goed bestempeld⁴³, al wordt aangegeven dat gebrekkig onderhoud door de TBO's ten koste gaat van de waterkwaliteit. De waterkwaliteit in natuurgebieden is dan ook niet vanzelfsprekend beter dan daarbuiten. Zowel AGV als de TBO's moeten meer inzetten op het creëren van draagvlak door voorlichting.

4.8 Overzicht stakeholders

Figuur 3 – Overzicht stakeholders

De belangen van veel secundaire stakeholders worden ingebracht door primaire stakeholders, waarmee AGV intensiever contact heeft. Bij aangelanden en industrie is dat niet het geval.

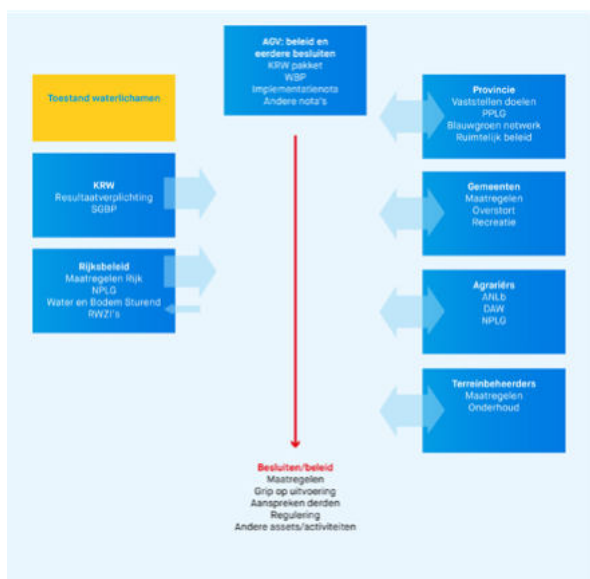
⁴³ Bron: interviews voor dit onderzoek

5 Beleid en kaders AGV

Inleiding

In dit hoofdstuk kijken we naar de plaats van AGV in het speelveld zoals beschreven in hoofdstuk 4. We behandelen achtereenvolgens de toestand van het water in het beheergebied van AGV; de opgave voor AGV; de ambities en genomen besluiten, en het maatregelenpakket. (Paragrafen 5.1 t/m 5.4). In paragraaf 5.5 en 5.6 gaan we in op de financiële kaders van AGV en de risico's die zijn omschreven in het implementatieplan. Tot slot komt de sturing door het bestuur, en met name de rol van het AB, aan de orde (Paragraaf 5.7).

5.1 Toestand en opgave

Zorgen voor schoon water is een van de kerntaken van AGV.

Zowel in het bestuursakkoord *Waterbetrokken* uit 2019 als in het coalitieakkoord *Waterkracht* (2023) is aangegeven dat AGV alles op alles wil zetten om de KRW doelen in 2027 te halen. Dat betekent dat zowel chemisch als ecologisch het water 'schoon' is.

Behalve de 41 KRW-waterlichamen is er in AGV-gebied veel 'overig water', met name poldersloten en water in stedelijk gebied. Van alle wateren is de uitgangssituatie bekend (referentiejaar is 2013) en ook de huidige chemische en ecologische toestand is bekend. 40 van de 41 waterlichamen zijn op meerdere punten nog niet in orde⁴⁴.

Er is een analyse van alle waterlichamen gemaakt met behulp van de *Ecologische Sleutelfactoren* (ESF). De ecologische sleutelfactoren zijn een hulpmiddel om duidelijk te maken waarom het water in een bepaalde toestand verkeerd.

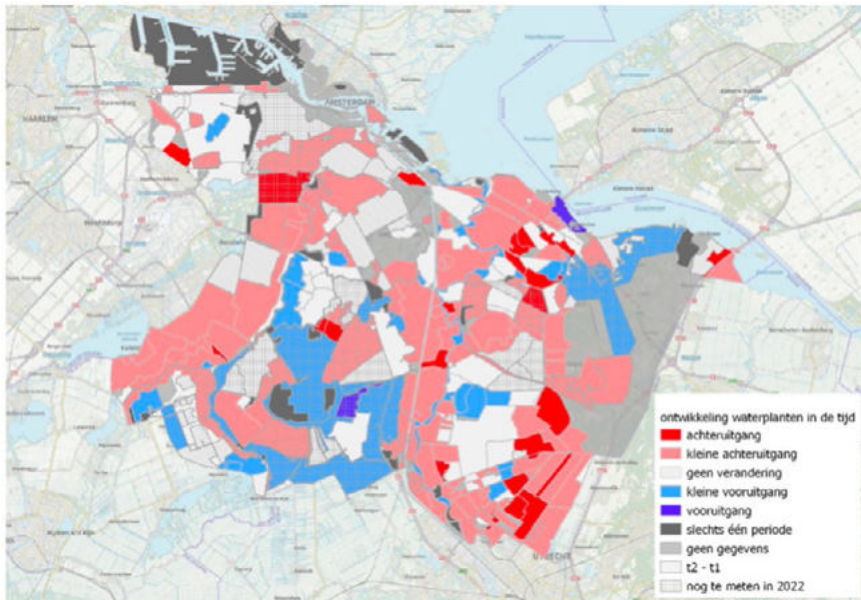
Ontwikkeling waterkwaliteit

AGV geeft in voortgangsrapportages aan dat door het nemen van maatregelen de waterkwaliteit in veel waterlichamen is verbeterd. Maar er is ook achteruitgang. Dat is te zien bij de score voor waterplanten (overige waterflora), die bij ruwweg de helft van de waterlichamen is achteruitgegaan tussen 2009 en 2022 (zie figuur 4). Waterplanten vormen een goede indicator voor de ecologische waterkwaliteit. Omdat 'geen achteruitgang' een belangrijke resultaatverplichting van de KRW is, vraagt deze achteruitgang aandacht.

Voor de wateren die er aan het begin van de KRW (2009/2010) slecht voor stonden, is een positieve trend in de ontwikkeling van waterplanten waarneembaar. Waterlichamen die er aan het begin van de KRW het best voorstonden, blijken het hardst achteruitgegaan. De effecten van bijvoorbeeld de aanleg van luwe zones en natuurvriendelijke oevers zijn vaak niet direct zichtbaar in de KRW-beoordelingen van waterplanten. Lokaal zijn evenwel positieve effecten waargenomen in drie projecten met Natuurvriendelijke Oevers. Ook de biodiversiteit (gemeten aan water- en oeverplanten) is in ongeveer 45% van het beheergebied tussen 2006 en 2019 achteruitgegaan⁴⁵.

⁴⁴ Actualisatie KRW waterlichamen AGV, Waterschap AGV, november 2020

⁴⁵ Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, maart 2022

Figuur 4 – Kaart ontwikkeling waterplanten in AGV-waterlichamen

Bron: Ontwikkeling waterkwaliteit AGV, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022

Oorzaken onvoldoende waterkwaliteit en achteruitgang

De belangrijkste oorzaken van onvoldoende ecologische waterkwaliteit zijn:

- Ongeschikte structuur van bodem of begroeiing waardoor er onvoldoende leefgebied is voor flora en fauna.
- Te veel zwevend stof in het water of schaduw door bomen op de oever, waardoor waterplanten te weinig licht krijgen.
- Te veel slib op de bodem waardoor wateren ondiep zijn en de waterbodem ongeschikt is voor hoge biodiversiteit.
- Het wegvallen van schoon, diep grondwater (diepe kwel) vanuit de Heuvelrug, die van nature aan de oppervlakte komt in het Vechtplasseengebied.
- Te veel voedingsstoffen in het water, vaak fosfaat, onder andere door af- en uitspoeling vanuit percelen en veenbodems, riooloverstorten, foutieve aansluitingen van riolering, glastuinbouw, rwzi's, verstedelijkt gebied, agrarische polders.
- Intensieve waterrecreatie en scheepvaart (troebel water, onrust, afval, beschadiging).
- Invloed van invasieve, exotische soorten
- Nieuwe stoffen, zoals medicijnresten, hormonen, plastics en nog onbekende stoffen in het water.

De belangrijkste oorzaak van lage biodiversiteit op de terreinen van AGV is dat het onderhoud niet is afgestemd op natuur en biodiversiteit. Op enkele terreinen is gestart met natuurvriendelijke inrichting en onderhoud. Het areaal kwelgebied, met bijzondere plant- en diersoorten, is de afgelopen decennia sterk verminderd. Dat komt onder andere door verharding en bebouwing, wateronttrekking op de Heuvelrug, verdamping door (naald)bos, wegzijging naar diep gelegen polders (Horstermeer en Bethunepolder) en agrarische bedrijfsvoering aan de voet van het Gooi. De achteruitgaande trend is groter in sloten dan in plassen. Watersystemen zijn (nog) niet robuust. Droge jaren vergroten de problemen.

Verbetering van onderhoud van watergangen zal de ecologische waterkwaliteit kunnen verbeteren. Het gaat daarbij om onderhoud door AGV in primaire watergangen (hoofdwatergangen en stedelijke watergangen) en door onderhoud door eigenaren zoals dat in de Schouw wordt beschouwd. De ecologische kwaliteit van stedelijk water is sterk afhankelijk van onderhoud. Als onderhoud vanaf de kant kan worden uitgevoerd via schouwpaden, dan is profielbeheer te voeren dat gunstiger is voor plant en dier. Schouwpaden zijn vanwege hun ruimtebeslag echter beperkt aanwezig.

De hoge nutriëntconcentraties in agrarisch gebied zijn in de eerste plaats te verminderen door ecologische slootonderhoud, gericht op stabielere oevers, meer diepte en uiteindelijk meer retentie van voedingsstoffen.

Fosfor en toxische stoffen

De aanwezigheid van fosfor is een van de oorzaken van te grote voedselrijkdom in het water, wat een negatieve invloed heeft op de ecologische kwaliteit. De belasting van fosfor vanuit de Amstelpolders naar het hoofdwatersysteem is tussen 2000 en 2019 afgenomen, wat duidt op verbetering van de waterkwaliteit in de polders. De fosforuitstoot van RWZI's is aanzienlijk verminderd, met name in Loosdrecht, Amstelland en Vechtpolders.

De chemische waterkwaliteit lijkt sinds 2009 achteruitgegaan⁴⁶. Dit geeft echter een vertekend beeld, omdat tussentijds de meetmethode is veranderd, en AGV beperkt milieuvreemde stoffen meet. Daardoor kunnen waarden ontleend zijn aan rijksmetingen in bovenstrooms gebied.

AGV analyseert geen individuele stoffen in steekmonsters, maar zet met name in op effectmetingen waarbij op een monitorlocatie het effect wordt gemeten van een cocktail van stoffen verzameld met langdurige *passive sampling*.

In elk van de 41 AGV KRW waterlichamen is echter wel een normoverschrijding van één of meer stoffen. Zie voor meer gedetailleerde beschrijving de fiches van de vier waterlichamen die geselecteerd als voorbeeld bij deze rapportage (Bijlage 1.)

Voor het hele stroomgebied Rijn-west is begin 2023 een onderzoek uitgevoerd naar normoverschrijdingen van chemische stoffen. In de rapportage worden aanbevelingen gedaan voor monitoring en maatregelen⁴⁷. Belangrijke bronnen lagen bijvoorbeeld in de glastuinbouw, die grote stappen heeft gezet om lozings terug te brengen. Verdere verbetering is nodig.

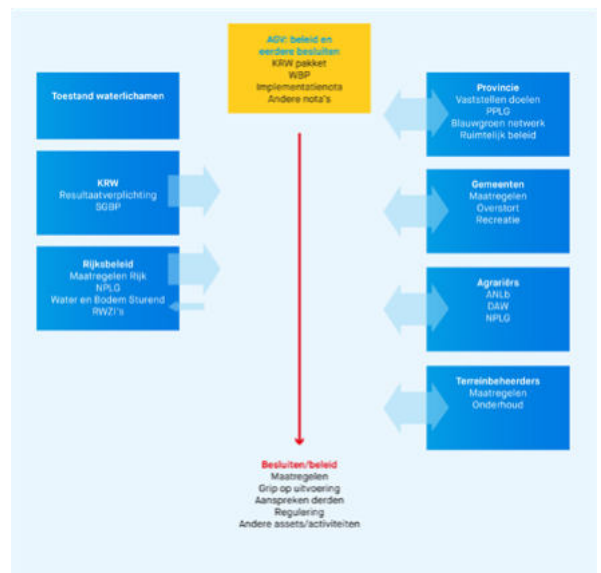
5.2 De opgave voor AGV

Het Waterbeheerprogramma 2022-2027 noemt de opgaven waarvoor AGV staat groot en complex. Dat vraagt om een integrale aanpak, in samenwerking met andere overheden en partners. Voor de KRW, maar ook voor stikstof, biodiversiteit en bodemdaling.

De opgave voor AGV over de periode 2022-2027⁴⁸ is:

Voor eigen maatregelen en activiteiten van AGV:

- Natuurvriendelijk uitvoeren van onderhoudswerk, door schonen en baggeren;
- Bij herinrichting van watergangen en dijkreconstructies standaard het belang van natuurbehoud en -herstel als randvoorwaarde meenemen;
- Uitvoeren resterende maatregelen voor aanpassingen aan het watersysteem, zodat waterlichamen niet onnodig belast worden met nutriënten, zoals fosfor.
- Inbrengen van kennis over het verbeteren van de ecologie bij plannen voor de ontwikkeling van het watersysteem, zowel intern als extern bij activiteiten van derden;
- Monitoring om ontwikkelingen scherp te volgen.

⁴⁶ Volgens de AGV factsheets per waterlichaam: [BBV20_0274+Factsheets_KRWWaterlichamen_19okt2020 \(waterschapsinformatie.nl\)](#)

⁴⁷ Ecofide, Schoon water voor Rijn-West - analyse handelingsperspectief probleemstoffen, Postma, J.P. en Keijzers, C.H., mei 2023 [2023-stoffenanalyse_rijn_west.pdf \(ecofide.nl\)](#)
Het rapport stelt een aantal aanpassingen in monitoring voor en geeft maatregelen waarmee het aantal norm overschrijdende stoffen in Rijn-West in 2027 significant zal zijn gedaald. Indicatief lijkt een daling van de huidige 44 naar circa 25 á 30 norm overschrijdende stoffen mogelijk. Voor andere stoffen lijkt de termijn tot 2027 te kort voor grootschalige verbeteringen. Daarnaast stelt het rapport dat in 2027 ongeveer de helft van de waterlichamen in Rijn-West een goede chemische toestand bereikt kan hebben. Er wordt gekeken wat dit betekent voor monitoring en maatregelenpakket.

⁴⁸ AGV, DB, Bestuursvoorstel actualisatie *KRW waterlichamen AGV*, Waterschap AGV, Amsterdam, november 2020

Rol bij aanspreken gebiedspartners:

- Anderen stimuleren om de juiste maatregelen te nemen en het juiste beheer en onderhoud uit te voeren om zo gezamenlijk te zorgen voor het watersysteem;
- Verder invullen van de Keurinstrumenten, zodat voor particulieren duidelijk is wat hun handelingsruimte is bij het uitvoeren van natuurvriendelijk onderhoud en baggeren.

5.3 Ambitie en kaders

De ambitie van AGV is en blijft om in 2027 de KRW-doelen te bereiken en de biodiversiteit te verbeteren. Het behoud van plant- en diersoorten is van essentieel belang voor het herstel van de natuur en het waarborgen van een gezond watermilieu.

In bestuursvoorstel *Actualisatie KRW Waterlichamen 2020* wordt de afspraak aangehaald dat doelverlaging alleen aan de orde is als het effect van de genomen maatregelen pas op een later tijdstip (dus na 2027) merkbaar zal zijn, of als er onderbouwd kan worden aangetoond dat bepaalde maatregelen niet zijn genomen vanwege significante schade aan het milieu of andere functies, of als de investeringen buitensporig hoog uitvallen in verhouding tot het beoogde effect.

Het *Waterbeheerprogramma (WBP)* voor de periode 2022-2027 constateert de afname van biodiversiteit en verslechtering van de ecologische waterkwaliteit, en bevestigt het streven naar het realiseren van ecologisch gezonde watersystemen. Naast de inspanningen van AGV spelen andere belanghebbenden daarbij een belangrijke rol: de landbouwsector bij het verminderen van stikstofdepositie in natuurgebieden, het beheren van nutriënten op het bedrijf, duurzaam bodembeheer, ecologisch slootbeheer en het verminderen van fosforbelasting door afstroming van verhard oppervlak; provincies bij functietoekenning; terreinbeheerders bij beheer en onderhoud, en gemeenten bij bronaanpak, het functioneren van rioleringsystemen en bestemmingsplannen.

Het Waterbeheerprogramma biedt een strategie met als hoofdlijnen:

- Uitvoeren van maatregelen voor waterlichamen die vallen onder de KRW
- Integreren van aandacht voor waterkwaliteit en ecologie in alle activiteiten.
- Een bijdrage leveren aan het aanpakken van de stikstofproblematiek.
- Uitvoeren van maatregelen voor andere wateren die niet onder de KRW vallen.
- Uitvoeren van een biodiversiteitsherstelplan.
- Agenderen van het herstel van kwel op de Utrechtse Heuvelrug en in het Gooi.
- Uitoefenen van invloed door middel van de *Waterschapsverordening*.

Het *Implementatieplan KRW maatregelen* van augustus 2022 geeft een overzicht van de maatregelen, aanpak, financiële doorrekening en nog te maken keuzes.

Het plan verdeelt de maatregelen in vier werksporen:

Spoor 1. Eigen assets en activiteiten (de 141 maatregelen van AGV).

Spoor 2. Assets en activiteiten van derden zoals gemeenten, provincies en terreinbeherende organisaties.

Spoor 3. Assets en activiteiten in het agrarisch gebied.

Spoor 4. Beïnvloeding gedrag van derden door regulering.

De maatregelen in de werksporen twee en drie zijn samengevat in:

- De *goede stedelijke praktijk*: aanpak riooloverstorten, foutaansluitingen en hemelwaterafvoer, inrichting en onderhoud watergangen, afspoeling wegen, hondenuitlaatplekken, bladval. Dit is met name een gemeentelijke taak.
- De *goede landbouwpraktijk*: onderhoud watergangen, op diepte houden, aanpak nutriënten, gewasbescherming, bodemdaling. Dit vraagt nauwe samenwerking met agrariërs.
- De *goede watergebruikspraktijk*: vaarbeleid, visbeleid, wateronttrekkingen en lozingen. Deze verantwoordelijkheden liggen met name bij de provincie.

Voor elk van de 41 KRW-waterlichamen in het AGV beheergebied is een Waterlichaam-uitvoeringsplan (WUP) opgesteld. Een WUP bevat per waterlichaam alle informatie die wordt

ge genereerd tijdens de planvorming en de uitvoering, inclusief monitoring. Tegen het einde van 2027 zullen deze WUP-documenten samen een volledige verantwoording bevatten van alle activiteiten die AGV heeft uitgevoerd om te voldoen aan de KRW-verplichtingen.

Keuzes die het bestuur naar aanleiding van het *Implementatieplan KRW maatregelen* heeft gemaakt zijn:

- keuze voor een uitvoerings- en investeringstempo met een snelle start;
- uitwerken van alternatieven voor zes maatregelen die technisch moeilijk uitvoerbaar zijn of onevenredige schade aan andere functies veroorzaken;
- schrappen van drie maatregelen die niet effectief zijn of schade aan een ander waterlichaam veroorzaken⁴⁹;
- benutten van de ruimte van 6 x € 1,9 miljoen in de meerjarenbegroting voor de financiering van de menskracht;
- één kredietvoorstel voor het gehele programma.

5.4 Maatregelen

Het maatregelenpakket van AGV omvat in totaal 295 maatregelen voor 41 waterlichamen, waarvan 141 maatregelen onder de verantwoordelijkheid van AGV vallen. 154 maatregelen worden uitgevoerd door andere partijen waarvan 37 door de agrarische bedrijven. De AGV-maatregelen dragen voor 59% bij aan het doelbereik, de overige 41% moet worden bereikt met maatregelen van anderen⁵⁰.

Naast het uitvoeren van deze maatregelen zijn er acties nodig om de ecologische toestand te verbeteren en verdere achteruitgang te voorkomen. Deze acties kunnen bestaan uit het beheersen van de gebruiksdruk op het watersysteem, en het sturen van het waterschapswerk op ecologische kwaliteit. Ecologie is een integraal onderdeel van beheer en onderhoud, evenals van plannen voor verdere ontwikkeling, het *Boezemplan*, het *Programma Keringen* en het *Masterplan Zuiveren*. Er is een directe relatie met andere lopende onderwerpen, zoals voldoende water.

In hoofdstuk 7 laat de beschrijving van de vier als voorbeeld geselecteerde waterlichamen zien hoe toestand, oorzaken en maatregelen samenhangen en wat dit betekent voor het bereiken van de doelen in deze waterlichamen.

5.5 Financiële kaders

De kosten voor het uitvoeren van de KRW-maatregelen tot en met 2027 zijn eind 2022 geraamd op € 96,1 miljoen⁵¹. Er is een kredietaanvraag voorbereid van in totaal € 79,6 miljoen voor de hele uitvoeringsperiode. Het AB neemt in 2023 een besluit over deze kredietaanvraag.

Kosten voor drie maatregelen in het zogeheten 'dilemmapakket' waren in de raming niet opgenomen. Van deze maatregelen is er één (Sloterplas) inmiddels wel opgenomen in het komende kredietvoorstel, ook al staat de precieze vorm hiervan nog niet vast. Er is één maatregel vervallen (vaarten Vechtstreek). Naast AGV zullen ook andere partijen, overheden, terreinbeheerders agrarische en andere bedrijven kosten moeten maken voor de uitvoering van maatregelen⁵².

Er is co-financiering door derden mogelijk. Er komt naar verwachting € 14,5 miljoen subsidie beschikbaar. De Provincie heeft als voorwaarde voor subsidieverstrekking gesteld dat de maatregelen voor eind 2023 of eind 2025 zijn opgestart.

Mogelijk biedt het NPLG via het Transitiefonds en/of een bijdrage voor de Blauwgroene Dooradering aanvullende financiering. Het is nog niet duidelijk in hoeverre en op welke termijn dit het geval zal zijn.

⁴⁹ Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022, pag. 23

⁵⁰ Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022

⁵¹ Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022

⁵² Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022

Naar aanleiding van de bespreking in de Commissie en het AB is het Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027 eind 2022 aangevuld met procesafspraken over de monitoring van de voortgang, de financiële realisatie en het effect van de maatregelen. Ook is verhelderd hoe het bestuur de voortgang kan volgen, kan sturen op het programma en inzicht krijgt over hoe het krediet besteed wordt⁵³.

Op 11 november 2022 heeft het AB de begroting 2023 vastgesteld. In deze begroting zijn de bedragen voor uitvoering van de KRW maatregelen opgenomen als onderdeel van de meerjarenraming 2024-2027 voor het onderdeel gezond water.

5.5.1 Kredietvoorstel oktober 2023

Het kredietvoorstel omvat het gehele maatregelpakket zoals vastgelegd in het WBP en het Implementatieplan: basispakket, meeliftpakket, uitwerkpakket en dilemmapakket tot en met 2027. De eerdere AB-besluiten over het maatregelpakket en de variant 'snelle start' zijn uitgangspunt⁵⁴. Het AB zal worden gevraagd het DB mandaat te verlenen om krediet toe te kennen aan projecten/maatregelen binnen de scope en het gegeven budget. In de voortgangsrapportage zal de daadwerkelijke besteding worden gerapporteerd.

Ecologisch beheer is (ook financieel) opgenomen in het Ecologisch Beheerpakket in het kader van ANLb. Ecologisch beheer gaat zowel over water (onderwaternatuur) als over oevers. Dit beheer wordt zowel door AGV als door derden uitgevoerd. Het vraagt van AGV, naast het aanpassen van werk- en onderhoudsprocessen, vooral personele inzet en focus op het stimuleren van uitvoering door derden, waaronder de agrarische collectieven.

Aanvullende kosten zijn te verwachten op onderdelen van agrarisch waterbeheer en realisatie van de Groenblauwe Dooradering, wanneer die niet zijn opgenomen in het KRW maatregelpakket. Hoe hoog die kosten zullen zijn is mede afhankelijk van financiële ondersteuning vanuit PPLG en andere fondsen. Extra monitoring zal ook aanvullende kosten met zich meebrengen.

5.5.2 Gevolgen voor de Watersysteemheffing

In het Implementatieplan zijn de gevolgen van de investeringen voor de watersysteemheffing opgenomen:

- voor 2024 0,1% extra;
- voor de periode 2025-2027 3% extra;
- als alle subsidies worden toegekend daalt dat tot 2,5%.

In 2023 is de watersysteemheffing voor ingezetenen € 136.

Voorzien was een tariefstijging in 2023 met gemiddeld 12,5% ten opzichte van de Begroting 2022. Hierin zijn de kosten van het KRW-krediet van € 79,6 miljoen meegerekend. Inmiddels is deze tariefstijging achterhaald.

5.5.3 Financiële positie AGV

De financiële positie van AGV is 'uitdagend te noemen', staat in *de Staat van het Waterschap* 2023. Externe publicaties hanteren krachtiger termen⁵⁵. De tariefstijging zal in de komende jaren hoger zijn dan in voorgaande jaren. De schuldquote is hoog en bij realisatie van het verwachte investeringsniveau zal deze nog verder toenemen.

Als gevolg van forse prijs- en loonstijgingen zou het toepassen van de 5%-grens voor tariefsverhoging betekenen dat er minder middelen beschikbaar zijn voor de wateropgaven, terwijl de urgentie onverminderd groot is. In het coalitieakkoord 'Waterkracht' is aangegeven dat het halen van de KRW-doelen prioriteit heeft en dat een verhoging van de watersysteemheffing voor dit doel acceptabel is. In de interviews met bestuurders is dit bevestigd.

⁵³ AB-stuk, Besluitenlijst 13-10-2022, Waterschap AGV, Amsterdam, 13 oktober 2022 Vergadering Algemeen bestuur 13-10-2022 Waterschap Amstel Gooi en Vecht (waterschapsinformatie.nl)

⁵⁴ AB-stuk, Besluitenlijst 13-10-2022, Waterschap AGV, Amsterdam, 13 oktober 2022 Vergadering Algemeen bestuur 13-10-2022 Waterschap Amstel Gooi en Vecht (waterschapsinformatie.nl)

⁵⁵ Onder andere [Burger voelt chaos bij waterschap in portemonnee: belasting met 35 procent omhoog - AT5](#)

Het bedrag van het programmakrediet is voorzien in de lopende begroting en de meerjarenbegroting. Formeel heeft het AB de mogelijkheid op het pakket van het kredietvoorstel te bezuinigen. Dat zal tot gevolg hebben dat de KRW doelen niet gehaald worden. Daarmee neemt de kans op een boete en/of dwangsom vanuit de Europese Commissie toe, evenals mogelijke rechtszaken. Van het AB worden dus scherpe keuzes gevraagd. Als, bijvoorbeeld in de tussenevaluatie, zou blijken dat extra maatregelen nodig zijn, waardoor voor de financiering een tariefstijging noodzakelijk is, zal het AB hierover een besluit moeten nemen.

In mei 2023 heeft het DB een aantal bezuinigingen voorgesteld. In het AB van 6 juli is dit bezuinigingspakket aangenomen. Een motie om niet op biodiversiteitsherstel en KRW te bezuinigen, is aangehouden. Er wordt in het voorstel van mei 2023 niet bezuinigd op de KRW-maatregelen, wel in geringe mate bezuinigd op baggeren en ecologisch onderhoud van oevers, maatregelen die van invloed kunnen zijn op de waterkwaliteit. In de begroting 2024 moeten opnieuw keuzes gemaakt worden. Het verlagen van de investeringen in KRW-maatregelen zal als gevolg hebben dat in meerdere waterlichamen de KRW-doelen niet gehaald zullen zijn in 2027.

5.5.4 Disproportionele kosten

Het laten vervallen of uitstellen van maatregelen tot na 2027 is volgens de KRW-regels alleen mogelijk als:

- een maatregel niet effectief blijkt;
- een maatregel technisch niet of heel moeilijk uitvoerbaar is;
- een maatregel leidt tot onevenredige schade aan functies zoals scheepvaart of landbouw;
- een maatregel disproportionele kosten met zich meebrengt.

In alle gevallen moet eerst naar een alternatief worden gezocht. Als er géén alternatieven zijn, is het mogelijk tot doelverlaging over te gaan. Doelverlaging alleen is toegestaan wanneer dit goed wordt onderbouwd aan de Europese Commissie wordt gerapporteerd. De Europese Commissie stelt dat het stijgen van het tarief van de waterschapsbelasting geen geldige reden is om een maatregel niet uit te voeren. Dat kan alleen bij aantoonbare disproportionele kosten. Bij het bespreken van het kredietvoorstel zal het AB dit moeten meewegen.

5.6 Risico's

Het Implementatieplan benoemt als risico's voor de uitvoering van het KRW-programma⁵⁶:

- Hogere kosten voor uitvoering van de maatregelen;
- Onvoldoende personele capaciteit;
- Juridische risico's
- Andere partijen voeren niet uit waarvoor ze aan de lat staan;
- Maatregelen hebben na uitvoering in 2027 onvoldoende effect;
- Spanning tussen verschillende belangen in een gebied;
- Stikstofdossier zorgt voor vertraging;
- AGV is onvoldoende in staat om toename van gebruiksdruk tegen te gaan.

Voor de meeste risico's zijn beheersmogelijkheden aangegeven, maar voor de juridische risico's en het stikstofdossier niet. In de interviews worden vooral de beschikbare capaciteit, het aanspreken van derden en de toenemende gebruiksdruk op het watersysteem als risico genoemd. De verwachting is dat wanneer het kredietvoorstel in 2023 wordt goedgekeurd, voldoende financiële middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering. Toch blijft de financiële situatie van AGV een potentieel risico vormen.

⁵⁶ Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, Waterschap AGV, Amsterdam, aug 2022, pagina 27

Er leven op verschillende bestuurlijke niveaus zorgen over het halen van de KRW-doelen en tijdige uitvoering van de maatregelen. Aanleiding zijn verschillende onderzoeksrapportages en adviezen, zoals het *rapport de Raad voor de Leefomgeving*; de *Ex ante analyse waterkwaliteit* en publicaties in de media. Daarom is er een landelijk werkspoor 'Grip op uitvoering' opgesteld. Hierin worden – op basis van informatie van de waterbeheerders – de voortgang van de uitvoering en de mogelijke risico's geïnventariseerd. AGV heeft voor deze rapportage aangegeven dat de uitvoering op schema ligt en dat er vooralsnog geen bijzondere risico's zijn.

Vanuit het RBO Rijn-West zijn risico's ten aanzien van conflicterende beleidsopgaven, baggeren, rivierkreeften en verlies van draagvlak bij gebiedspartijen als gevolg van andere ontwikkelingen benoemd. Regionaal zijn risico's ten aanzien van onvoldoende kennis over bijvoorbeeld het de effectiviteit van effectiviteit van natuurvriendelijke oevers genoemd, en druk op het watersysteem door bijvoorbeeld claims op de ruimte en recreatievaart. Opkomende stoffen; maatregelen uit het 7e Nitraatactieprogramma; het actueel houden van vergunningen en handhaving; afhankelijkheid van een Landbouwakkoord en uitkomst van het NPLG zijn andere risico-factoren.

5.7 Sturing door het Algemeen Bestuur

Deze paragraaf bestaat uit een tijdlijn met de belangrijkste besluiten over KRW en waterkwaliteit, een toelichting bij een aantal besluiten en een beschouwing over de rol van het AB. De tijdlijn richt zich op de besluitvorming over de voorstellen voor de derde uitvoeringsperiode KRW (2022-2027).

Tijdlijn besluitvorming AB over KRW-maatregelen

2019

11-06-2019: Presentatie Bestuursakkoord 'Waterbetrokken' in Algemeen Bestuur (AB)

2020

29-01-2020: AB: Beeldvormende vergadering Waterbeheerprogramma.

April 2020: Dagelijks bestuur (DB) stelt notitie uitgangspunten Kaderrichtlijn Water Maatregelen SGBP-3 vast en deelt deze ter kennisname met het AB.

29-09-2020: DB besluit: de concept rapportage Actualisatie KRW-waterlichamen AGV, inclusief inventarisatie maatregelen-pakket 2022-2027 van AGV vast te stellen; opnieuw commitment uit te spreken voor het halen van de goede ecologische toestand (de KRW-doelen) in 2027; zich in te spannen om het maatregelenpakket zo volledig mogelijk tot uitvoering te brengen.

Het DB besluit verder: maatregelen die verdere uitwerking behoeven en bestuurlijk relevant zijn, verder uit te werken en aan het DB voor te leggen met een projectplan; maatregelen met bestuurlijke dilemma's verder uit te werken en aan het AB voor te leggen met een projectplan plus financieringsvoorstel en kredietaanvraag; om zich proactief in te zetten om samen met gebiedspartners tot een zo goed mogelijk samenspel rond de maatregelen te komen, zonder daarbij de verantwoordelijkheid voor maatregelen van anderen over te nemen.

4-11-2020: Commissie voor Advies en Bijstand bespreekt rapportage Actualisatie KRW-waterlichamen AGV. Geen wijzigingen naar aanleiding van bespreking.

10-11-2020: DB stelt rapportage Actualisatie KRW-waterlichamen AGV vast. Hierna inspraak over concept maatregelenpakket 2022-2027.

2021

7-04-2021: AB: Presentatie Ontwerp Waterbeheerprogramma (WBP).

26-05-2021: Commissie voor Advies en Bijstand bespreekt Ontwerp Waterbeheerprogramma; en ontwerp Biodiversiteitsherstelplan (advies).

7-06-2021: start inspraakperiode WBP (6 weken).

8-7-2021: AB stelt Biodiversiteitsherstelplan vast.

14-10-2021: AB stelt Nota Vis vast.

10-03-2022: AB stelt Waterbeheerprogramma 2022-2027 en het bijbehorende KRW-maatregelenpakket vast.

Het Algemeen bestuur besluit (geen stemming): het Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022-2027 vast te stellen; het verslag van inspraak op het ontwerp WBP vast te stellen; de Verordening Participatie vast te stellen; kennis te nemen van het ontwerp van de online versie van het Waterbeheerprogramma.

Verslag inspraak: weinig opmerkingen over KRW, geen wijzigingen in plan op dit punt.

2-04-2022: AB: briefing uitvoering KRW met excursie.

28-09-2022: Commissie Advies en Bijstand bespreekt het Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027 en komt tot de volgende aanpassingen:

- Dat het AB nu nog geen programmakrediet verleent, maar alleen instemt met de voorbereiding van een programmatische aanpak KRW 2022-2027 (inclusief nazorg) en dat dit programma en bijbehorende kredietaanvraag ter besluitvorming voorgelegd worden aan het volgende bestuur;
- Dat programmakrediet gebaseerd wordt op verdere inhoudelijke en financiële uitwerking op het niveau van individuele maatregelen;
- Dat bij de verdere uitwerking van de maatregelen gebruik gemaakt zal worden van gebiedsexpertise van betrokken partijen om draagvlak voor de maatregelen te vergroten;
- Benadruk het belang van goede communicatie over de maatregelen en goede waterkwaliteit;
- Het bestuursvoorstel wordt aangevuld met procesafspraken over monitoring van voortgang implementatie, financiële- en effectrealisatie van de maatregelen;
- De wijze waarop het bestuur in staat wordt gesteld te monitoren op de voortgang van het programma en te sturen op programma en aanwending van het te verlenen krediet.

In elke KRW gerelateerde bestuursrapportage wordt gerapporteerd over de voortgang van de KRW maatregelen, de kosten van de uitvoering, de uitputting van het ter beschikking gestelde krediet, en of het resterende krediet genoeg is voor de nog uit te voeren maatregelen,

In de bestuursrapportage wordt ten minste opgenomen:

- Totaaloverzicht van alle maatregelen waarin de geraamde kosten per maatregel worden gespecificeerd. Dit overzicht vormt de verantwoording van het krediet.
- Voortgang per waterlichaam en uitgevoerde maatregelen conform format van de jaarlijkse EU rapportage, inclusief inzicht in relatie voortgang maatregelen en besteding krediet;
- Dashboard Gezond Water waarin de toestand, oordeel, afstand tot doelbereik en trend per waterlichaam wordt beschreven.

30-08-2022: DB-besluit over Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027

13-10-2022: AB: Besluit over Implementatieplan (met algemene stemmen)

Het Algemeen Bestuur besluit: In te stemmen de Aanpak implementatie KRW maatregelen

2022-2027; ten aanzien van fasering maatregelen te kiezen voor variant 1: momentum pakken,

snelle start; in te stemmen met de voorbereiding van één programmakrediet en de aanpak

inclusief kredietvoorstel voor te leggen aan het begin van een volgende bestuursperiode;

in te stemmen met het opnemen van KRW- maatregelen uit de watergebiedsplannen in het

uitvoeringsprogramma en deze daarmee weg te halen uit de watergebiedsplannen;

In te stemmen met de voorgestelde actualisaties van het KRW maatregelenpakket: uitwerken

van alternatieven voor de in dit voorstel beschreven maatregelen die na uitwerking technisch en maatschappelijk moeilijk uitvoerbaar blijken te zijn; actualiseren van het maatregelenpakket door het schrappen van drie maatregelen die niet effectief zijn of schade aan een ander waterlichaam veroorzaken.

24 nov 2022: AB stelt begroting 2023 vast

⁵⁷ Vollaard, H. en Binnema, H. (red), Waterschappen, democratie in een onbekend bestuur, Boom, Amsterdam, 2023

Bevindingen over sturing door het AB

Het Algemeen bestuur heeft niet (veel) bijgestuurd op de inhoud van de KRW-plannen; het AB heeft vooral gereageerd op en ingestemd met voorstellen van het DB. Dat komt deels door het technisch karakter van de voorstellen, die gebonden zijn aan eisen vanuit de KRW. Anderzijds is het ook het gevolg van de eigen, impliciete, rolopvatting van het AB.

In "Waterschappen, democratie in een onbekend bestuur"⁵⁷ worden met betrekking tot de rol van het algemeen bestuur drie mogelijkheden gegeven: passief, reactief en actief. De rol van het AB van AGV kan volgens deze classificatie geschetst worden als reactief.

Aan het einde van de bestuursperiode 2019-2023 is de rol opgeschoven richting actief. Dit wordt bevestigd in de interviews. De verwachting is dat in de bestuursperiode 2023-2027 het AB verder zal schuiven richting een actievere rolopvatting, waarbij samenwerking en communicatie belangrijk zijn.

Bij het besluit over het Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027 heeft het AB actief aangedrongen op verheldering van de voortgangsrapportage over de programma-uitvoering en besteding van het krediet.

Het AB heeft overigens unaniem ingestemd met het Waterbeheerprogramma en het Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027. Daarmee worden deze programma's breed gedragen.

6 Uitkomsten interviews

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de ervaringen en zienswijzen van de geïnterviewden gedeeld. De deelnemers is gevraagd naar hun visie op de belangrijkste uitdagingen voor AGV in de komende vier jaar, het bereiken van de KRW doelstellingen en de samenwerking met de verschillende betrokken partijen. Ook wordt beschreven hoe de geïnterviewden de rol van het AB zien en welke kansen zij zien voor sturing door het AB.

6.1 Centrale opgave

Het halen van de KRW-doelen staat centraal in de komende bestuursperiode. Meerdere gesprekspartners geven aan dat het een omvangrijke en complexe opgave is, die veel van de organisatie zal vragen. Sommigen zien het verminderen van de druk op het watersysteem als centrale opgave. De 141 maatregelen vormen een flinke uitdaging, samen met financiële vraagstukken en de complexiteit van de samenwerking met, en aansporen van, andere partijen. Ook de uitvoeringcapaciteit is een bron van zorg.

Een focuspunt is de grote druk op het watersysteem, bijvoorbeeld door woningbouw, recreatie, landbouw en lozingen. Het is van belang niet alleen naar individuele maatregelen te kijken, maar naar het systeem als geheel. De druk aan de bron moet verminderen, bijvoorbeeld bij nutriënten- en bemestingsproblemen, problemen met rioolwaterzuivering, recreatie en stedelijke inrichting. Een deelnemer ziet niet zozeer het halen van de KRW-doelen als decentrale opgave, maar het creëren van een goed startpunt in 2027, waarbij het niet verder achtergaan centraal staat. Controle over de bronnen is daarbij essentieel. Grondwater wordt benoemd als belangrijk onderdeel van de KRW, want grondwater speelt een belangrijke rol bij de kwaliteit van oppervlaktewater.

**Het huidige systeem optimaliseren is niet genoeg.
We moeten ook niet naar elkaar gaan zitten wijzen.
De erkenning van urgentie op deze opgave: daar
begint het bij.**

6.2 Doelbereik en sturingsmogelijkheden

'Gaan we de KRW-doelen halen?' is een terugkerende vraag. Technisch gezien moeten de doelen gehaald kunnen worden als alle maatregelen goed worden uitgevoerd. De doelen zijn immers zorgvuldig afgeleid, dus uitvoeren van alle maatregelen leidt tot het beoogde doel. Tegelijkertijd wordt erkend dat de praktijk weerbarstig is.

Een gesprekspartner van buiten AGV vindt dat het traject van uitvoering moeizaam verloopt: in het beste geval worden de maatregelen voor 2027 uitgevoerd, maar dan moet nog blijken of de effecten merkbaar zijn, en dat kan enige tijd duren.

De vraag of het relevant is of de doelen wel of niet gehaald wordt ook gesteld. De focus moet liggen op het goed en volledig uitvoeren van de maatregelen en het pakken van een sturende rol door AGV, niet alleen binnen de eigen invloedssfeer, maar ook richting derden.

De deelnemers, vooral die van buiten AGV, geven aan weinig zicht te hebben op het doelbereik. Bij doorvragen blijken er twijfels of in alle waterlichamen de doelen gehaald zullen worden.

Uitvoering maatregelen

Het uitvoeren van maatregelen is het belangrijkste voor het halen van de KRW-doelen. Tegelijkertijd zijn de sturingsmogelijkheden bij dit proces beperkt. Het totaalpakket van maatregelen is een samenhangend geheel waar niet zonder gevolgen in gesneden kan worden.

Monitoring

Monitoring leidt tot meer inzicht en helpt daarmee het maatregelenpakket effectiever te maken, maar extra monitoring draagt niet direct bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Een gesprekspartner is van mening dat focus op extra monitoring afleidt van waar het eigenlijk om gaat: dat AGV een prominentere rol in de samenwerking met derden moet pakken. Volgens een andere deelnemer is monitoring juist essentieel om bewust te kunnen handelen en vooruitgang te boeken, want perceptie komt niet altijd overeen met werkelijke kennis. Weer een andere geïnterviewde zegt dat monitoring belangrijk is om vooruitgang te kunnen laten zien en draagvlak te behouden. De financiële middelen die aan monitoring worden besteed kunnen echter niet direct worden ingezet voor maatregelen. Daarmee is het een bestuurlijk/politieke keuze om (extra) middelen vrij te maken voor monitoring.

Er wordt altijd gezegd: monitoring is duur, maar het is de enige manier om bewust te handelen om vooruit te komen. Als je moeilijk kan sturen, dat je wil weten of het erger wordt of niet. We denken allemaal iets te zien, maar weten doen we het niet.

Doelverlaging

De geïnterviewden zijn het erover eens dat doelverlaging niet het uitgangspunt moet zijn. Het DB en het AB zijn vastbesloten om de KRW-doelen te halen. Alleen technische doelverlaging vanwege uitvoeringsbeperkingen is acceptabel; doelverlaging vanuit bestuurlijk gestuurde wensen is dat niet. Eén van de geïnterviewden vindt dat het AB niet actief naar discussies over doelverlaging zou moeten zoeken, ondanks alle signalen van buitenaf. Prioriteiten stellen en algemene kwaliteitsverbetering moet voorrang krijgen.

6.3 Samenwerking met stakeholders

Over het algemeen wordt de samenwerking met AGV door deelnemers van buiten AGV als positief omschreven. Een aantal keer is de behoefte aan meer structurele samenwerking uitgesproken. Ook komt AGV soms met al uitgewerkte doelen of maatregelen terwijl samenwerkingspartners betrokkenheid in een vroeger stadium op prijs stellen.

Provincies en NPLG

De geïnterviewden vanuit AGV zijn van mening dat het NPLG kansen biedt, maar benadrukken ook dat gebiedsprocessen kunnen leiden tot vertraging. Het benutten van de juiste kansen en het voorkomen van vertraging zijn een uitdaging. Het is een lastige afweging tussen een integrale aanpak via de PPLG's met risico op vertraging, en een snellere aanpak alleen voor de KRW, waarbij dan NPLG/PPLG kansen niet gepakt kunnen worden. De provincie is een belangrijke partner van AGV. Het meewerken aan de PPLG's legt wel druk op de personele capaciteit, omdat het waterschap betrokken is bij drie PPLG's.

Hoewel er veel aandacht is voor waterkwaliteit in de PPLG's, werken maar de provincies aan een breed scala onderwerpen, waarvan de KRW er maar één is. Ook kan er spanning zijn tussen

verschillende belangen, zoals bij vernatting van veenweidegebieden of het uitvoeren van het weidevolgelprogramma. De samenwerking binnen de gebiedsprocessen en het opstellen van de PPLG's wordt door zowel de geïnterviewden vanuit AGV als die vanuit de provincies als intensief en positief ervaren.

Gemeenten

De geïnterviewde medewerkers en bestuurders van AGV vinden het belangrijk om de rol van gemeenten ten aanzien van waterkwaliteit verder te versterken. Zij benadrukken dat AGV actief moet samenwerken met gemeenten en andere partijen, en daarbij een aanjagende rol moet pakken.

Ook is het van belang convenanten met gemeenten aan te gaan om ervoor te zorgen dat maatregelen ook daadwerkelijk genomen worden. AGV moet gemeenten faciliteren om waterkwaliteit hoger op de prioriteitenlijst te krijgen, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Dit mag sterker benadrukt worden in de samenwerking. Medewerkers van de gemeente Amsterdam noemen de samenwerking goed, maar willen eerder bij het formuleren van maatregelen worden betrokken, ook omdat er meerdere belangen spelen.

Landbouw

Vanuit de agrarische collectieven wordt de goede samenwerking met het waterschap benadrukt, maar zij zien ook uitdagingen bij het bevorderen van waterkwaliteit. De collectieven zijn jaren geleden al begonnen met het aanleggen en onderhouden van natuurvriendelijke oevers, maar door de problemen in de landbouwsector is de intensiteit van de activiteiten de laatste tijd niet toegenomen. De agrariërs nemen een afwachtende houding aan en zijn minder bereid om langjarige beheerafspraken te maken. Ook zorgen bepaalde generieke maatregelen vanuit het Rijk, waaronder het verplicht aanleggen van bufferstroken, voor minder vertrouwen bij sommige boeren. Dergelijke maatregelen dragen niet aantoonbaar – en soms zelfs negatief – bij aan de waterkwaliteit, en zijn voor boeren niet uitnodigend. Overigens is het vertrouwen van de landbouw in het waterschap relatief groot. Het is belangrijk de kracht van de collectieven te benutten en concrete doelen te stellen en de financiële middelen voor uitvoering ter beschikking te stellen. Daarnaast kan praktijkgericht contact tussen collectieven en het waterschap bijdragen aan de effectiviteit van de samenwerking. Er wordt geopperd dat differentiatie in de waterschapsbelasting boeren kan motiveren om aan de slag te gaan met waterkwaliteit.

Een medewerker van AGV zegt dat het belangrijk is om de boeren gemotiveerd te houden, vooral met betrekking tot ecologisch slootbeheer. Het huidige programma voor agrarisch waterbeheer is onderdeel van het KRW-budget. Langdurige financiering is essentieel vanwege de langjarige afspraken met agrariërs. Er wordt vanuit AGV ingezet op een hoge deelname aan slimme beheerpakketten. Nauwe samenwerking met collectieven wordt gezien als belangrijke factor voor verbetering van de waterkwaliteit.

Terreinbeherende organisaties (TBO's)

Volgens AGV verloopt de samenwerking met natuurorganisaties over het algemeen goed. Wel wordt de mening gedeeld dat terreinbeherende organisaties regelmatig tekort schieten in onderhoud, ten nadele van de waterkwaliteit. Natuurgebieden hebben niet altijd een betere waterkwaliteit dan agrarische gebieden. Er is binnen TBO's onvoldoende aandacht voor de waterkwaliteit, ondanks dat een goede waterkwaliteit wordt gezien als randvoorwaarde voor natuur.

De samenwerking van Natuurmonumenten met AGV loopt via verschillende sporen: van gebiedsprocessen tot bestuurlijk. AGV zou de communicatie naar ingelanden over het belang van gezond water en de noodzaak van maatregelen kunnen verbeteren. Ook zou het waterschap meer draagvlak kunnen creëren voor gezond water en noodzakelijke maatregelen. Natuurmonumenten zou hier zelf ook meer aan kunnen bijdragen. Vanuit Natuurmonumenten moet er meer aandacht komen voor natuur onder water. Meer regulier overleg tussen het waterschap en Natuurmonumenten is gewenst.

Volgens Natuurmonumenten moet het halen van de KRW doel prioriteit zijn voor AGV. Daarnaast is het essentieel om de versnelde afvoer van water in en rond natuurgebieden tegen te gaan en waar mogelijk flexibel peilbeheer toe te passen. Na 2027 en het bereiken van de goede ecologische toestand, moet de aandacht voor gezond water worden voortgezet. Daarom moet er blijvend gezocht worden naar verklaringen en oplossingen voor problemen waar nog geen effectieve maatregelen voor bestaan.

6.4 Rol Algemeen Bestuur

Een terugkerend thema is de positionering van het AB. Uit de gesprekken blijkt dat betrokkenen van menig zijn dat het waterschap niet alleen een uitvoerende instantie is die doet wat anderen zeggen, maar een sturende rol moet innemen en positie moet kiezen. Het waterschap moet niet alleen dienend zijn aan andere partijen, maar ook zelf doelen stellen vanuit de rol als waterexpert. Vanuit die positie kan het waterschap andere partijen aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Het AB moet daarin een bestuurlijke rol spelen en een visie ontwikkelen over het soort waterschap dat AGV wil zijn, en hoe AGV andere partijen kan aansporen om maatregelen te nemen. De geïnterviewden vanuit AGV zijn van mening dat het AB zich moet richten op hoofdlijnen en niet moet sturen op microniveau. De basis is vertrouwen in de kunde van de eigen organisatie.

Je moet prioriteiten stellen. Je moet naar een algemene kwaliteitsverbetering, maar je moet prioriteiten stellen.

Er is een verschuiving merkbaar van een passieve naar een actieve rol van het AB. Scherpere, focus en het voeren van politieke discussies, waarbij belangen worden afgewogen, is nodig. Het AB moet het bestuurlijk gesprek aangaan en verantwoordelijkheidsverdeling creëren. Bewustzijn bij het AB over handelingsmogelijkheden is cruciaal om de sturende rol van AGV te versterken, en actief op te treden richting andere belanghebbenden. Het bestuur kan een belangrijke rol vervullen als inspiratiebron voor verbetering.

7 Beschrijving van vier waterlichamen

Voor het onderzoek zijn vier waterlichamen – Amstellandboezem, Hollands-Ankeveense Plassen, Groot-Wilnis-Vinkeveen en de Sloterplas – bekeken om inzicht te geven in hoe de KRW uitwerkt per waterlichamen. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van deze vier waterlichamen aan de hand van verschillende thema's. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in de fiches per waterlichaam in bijlage 1. Voor het samenstellen van dit overzicht is gebruik gemaakt van de informatie uit het SGBP-3, *de factsheets bij de Actualisatie waterlichamen (2020)*, het Implementatieplan KRW en informatie uit de interviews.

	Amstellandboezem	Groot Wilnis-Vinkeveen	Hollands-Ankeveense plassen	Sloterplas
Karakter waterlichamen	Boezemsysteem, stelsel van (grotere) rivieren en waterlopen, omliggende polders liggen lager dan boezem, beschermd door dijken. Deels Amsterdamse grachten.	Agrarisch gebied, laagveen, deel Natura2000 gebied	Plassengebied met veel natuurwaarden (Natura2000), ook agrarisch gebruik.	Plas in stedelijk gebied, veel recreatief gebruik, grote druk op plas.
Toestand ecologie Toelichting: focus op de biologische kwaliteitselementen fytoplankton (algen), macrofauna (waterdiertjes), waterflora (waterplanten) en vis. Toestand in vier klassen: goed, matig, ontoereikend of slecht.	Biologie matig tot ontoereikend, waterplanten slechtst scorende element. Trend: geen verandering, algen licht achteruit.	Alle biologische elementen ontoereikend. Waterplanten het slechtst.	Biologie matig (fauna) tot slecht (planten).	Waterplanten ontoereikend, algen, macrofauna en vis matig. Algenophoping aan rand van plas, regelmatig blauwalg. Is mede daardoor geen officieel zwemwater meer.
Trend ecologie	Biologie: geen verandering, algen gaan licht achteruit. De belasting van fosfor vanuit de Amstelpolders is afgenomen.	Waterplanten gaan vooruit, waterdieren achteruit, rest is constant. Fosfaat en stikstof gaan vooruit (concentratie neemt af).	Biodiversiteit, waterplanten, fytoplankton en macrofauna zijn sinds 2006 sterk achteruitgegaan. Fosforconcentraties zijn verdubbeld.	Fytoplankton (algen), waterplanten en vis gaan vooruit. Waterdiertjes (macrofauna) is constant.
Toestand en trend chemie	Overschrijdingen van 12 stoffen. Trend constant	Toxiciteit vormt geen probleem. Trend constant	In de polder ligt een voormalige vuilstort. Effect onduidelijk. Overschrijdingen van 3 ubiquitaire stoffen.	Overschrijdingen 3 stoffen, trend onbekend.

Belangrijkste oorzaken slechte waterkwaliteit	Fosfaatbelasting vanuit polders (landbouw) en rioolzuiveringen; geringe begroeibare oppervlakte langs de oevers. Lekke polders: er stroomt vrij veel boezemwater de polders in. Chemie: gewasbeschermingsmiddelen vanuit glastuinbouw.	Overschot aan voedingsstoffen (fosfaat en stikstof), vooral op waterbodem. Baggeraanwas en afkalving van oevers door algen en veenafbraak. Veel erosie door de Amerikaanse rivierkreeft.	Hoge voedselrijkdom. Belasting met fosfaatrijk water uit de oostelijk gelegen gebieden. Oeverplanten zijn minder goed ontwikkeld dan vroeger. Dominantie van brasem en vraat door ganzen en kreeften.	Hoge voedselrijkdom (fosfaat en stikstof) met name vanuit omliggende stedelijke wateren, bodem is ook heel voedselrijk. Weinig ondiep oppervlak in de plas en geen natuurlijk verloop van de oevers van land naar water
Type maatregelen	Vermindering fosfaatbelasting, maatregelen in agrarisch gebied, aanpassen rioolwaterzuivering (Uithoorn), natuurvriendelijke oevers en ecologisch onderhoud. Mogelijk aanleggen hoogwatersloot voor effluent zuivering.	Verminderen fosfaatbelasting, ecologisch slootschonen, mestvrije zones en baggeren, weren van bodemwoelende vissen en kreeften, voorkomen van oeverafkalving. Daarnaast stimuleren kringlooplandbouw, aanpak riolering, moderniseren schouw.	Verminderen fosfaatbelasting, hydrologisch scheiden oostelijk en westelijk deel. In later stadium beheersen rivierkreeften en brasem.	Oorspronkelijk plan was verminderen fosfaatbelasting o.a. door afsluiten omliggende wateren. Vanwege bezwaren gemeente (recreatie) wordt nu N-spoor (stikstofverwijdering) uitgewerkt, bijvoorbeeld door (onderwater)vegetatie en drijvende eilanden in de omliggende poldergrachten, natuurvriendelijke oevers te herstellen, mosselaangroei stimuleren, handhaven vaarsnelheid.
Maatregelen door derden	Gemeente Amsterdam: vaarbeleid, natuurvriendelijke oevers/natuureilanden) Andere gemeenten. Provincie Noord-Holland Agrariërs: maatregelen mest, gewasbescherming en ANLb	Agrarisch collectief, grote bereidheid mee te werken. Gemeente t.a.v. riolering (blijkt in polder deels te ontbreken).	Natuurmonumenten, terreinbeherende organisaties: o.a. onderhoud legakkers, verminderen van de fosfaatbelasting, baggeren	Gemeente Amsterdam (o.a. natuureilanden in omliggende wateren, vaarbeleid)
Doelbereik	Fosfaatbelasting zal verder dalen, voortuitgang haalbaar mits agrariërs en gemeenten maatregelen uitvoeren. Doel algen haalbaar, andere parameters onzeker. Chemie: onzeker	Mits maatregelen worden uitgevoerd is doelbereik mogelijk. Risico is beheersing Amerikaanse Rivierkreeft.	Mits maatregelen worden uitgevoerd is doelbereik redelijk zeker. Risico is beheersing Amerikaanse Rivierkreeft.	Doelbereik erg onzeker, is heel complex waterlichaam, mede door alle verschillende belangen.
				Veel ontwikkelingen rond de Sloterplas

Samenvattend

Bij de vier waterlichamen is de biologische kwaliteit op geen enkel punt goed, maar matig tot ontoereikend. Waterplanten scoren het slechtst.

De trend is wisselend: soms vooruitgang, soms constant, maar ook achteruitgang. De belangrijkste oorzaak is het te hoge gehalte aan fosfaat en stikstof. De inrichting van de oevers is onvoldoende natuurlijk. Veel maatregelen zijn dan ook gericht op verminderen van de fosfaatbelasting en de inrichting van de oevers. Elke maatregel is altijd maatwerk, zoals bijvoorbeeld de mogelijke hoogwatersloot in de Amstellandboezem of het scheiden van het oostelijk en westelijk deel in de Hollands-Ankeveense Plassen.

In alle vier waterlichamen zijn maatregelen van derden nodig om de doelen te bereiken, vooral van gemeenten en agrariërs. Bij beiden is er bereidheid hieraan te werken, maar er zijn risico's. Bij agrariërs komen de risico's voort uit onduidelijkheid over het landelijk beleid voor landbouw en stikstof, bij gemeenten speelt de afweging met andere belangen zoals recreatie een rol.

In Groot Wilnis-Vinkeveen en Hollands-Ankeveense plassen is vooruitgang te verwachten en het bereiken van de doelen mogelijk. Voorwaarde is wel dat alle maatregelen van alle partijen worden uitgevoerd. Bij de Amstellandboezem is vooruitgang mogelijk en kan het doel met betrekking tot algen bereikt worden. Voor de waterplanten, waterdiertjes en vis is dit onzeker. Bij de Sloterplas is doelbereik erg onzeker.

De vier waterlichamen geven een beeld van de variatie in toestand, oorzaken, maatregelen en verwachting voor het bereiken van de doelen in het hele AGV beheergebied. Het laat zien dat de verwachtingen over het in 2027 bereiken van de KRW-doelen per waterlichaam uiteenlopen. Het belang van maatregelen door andere partijen dan AGV wordt eveneens duidelijk.

Nawoord van de rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft aanbevelingen geformuleerd en aandachtspunten benoemd in het rapport *Er alles aan gedaan hebben. Een onderzoek naar de stand van zaken rond de Kaderrichtlijn Water*. De commissie is verheugd te vernemen dat het Dagelijks bestuur de aanbevelingen en de aandachtspunten ter harte neemt.

De rekenkamercommissie geeft aan om bij alle plannen en beleidsbesluiten expliciet aandacht te besteden aan de effecten op de waterkwaliteit. Wij kunnen ons voorstellen dat prioritering noodzakelijk kan zijn van meerdere grote opgaven. Wij zijn wel benieuwd naar de manier waarop het bestuur de prioritering vaststelt in relatie tot de drie kerntaken van het waterschap.

Het bestuur benoemt het feit dat er per 1 januari 2025 een nieuwe aanpak van de watersysteemheffing in werking treedt. Ook hier is de rekenkamercommissie benieuwd naar de voorstellen voor differentiatie van de heffing naar de mate van vervuiling.

Ten slotte geeft het bestuur aan dat er risico's zijn verbonden aan de uitvoering van de maatregelen onder andere door een tekort aan menscapaciteit en door de doorlooptijd van procedures. De rekenkamercommissie stelt voor dat het Dagelijks bestuur met het Algemeen bestuur deelt wat de specifieke risico's zijn en welke maatregelen het Dagelijks bestuur voornemens is te nemen om die te beheersen.

De Rekenkamercommissie heeft de medewerking van de ambtelijke organisatie als voortvarend en constructief ervaren in een beleidsveld met een grote dynamiek. Wij danken de medewerkers hiervoor.

Namens de rekenkamercommissie,

Restlan Aykaç
Voorzitter rekenkamercommissie AGV

Deel 3

Bijlagen

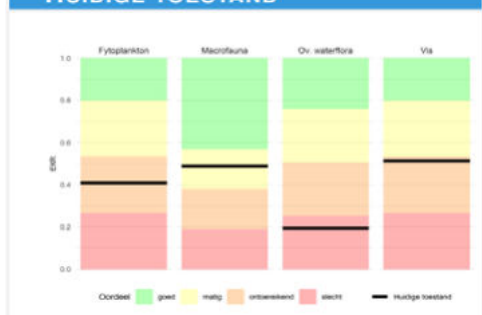
Bijlage 1 – Uitwerking vier waterlichamen

1a. Amstellandboezem

<p>Beschrijving waterlichaam</p>	<p>De Amstellandboezem boezemsysteem, samenstel van (grotere) rivieren en waterlopen, omliggende polders liggen lager dan boezem, beschermd door dijken. Ook een deel van de Amsterdamse grachten. Het systeem staat in verbinding met het Amsterdam-Rijnkanaal en de Noordzee en bevat verschillende deelgebieden, waaronder vaarten in Amsterdam. De boezemwateren liggen hoger dan de omliggende polders en hebben dijken om de polders te beschermen tegen overstroming.</p> <p><i>KRW-watertype:</i> Grote ondiepe kanalen met scheepvaart (M6b)</p>	 <p>LIGGING WATERLIJCHAAM</p>
 <p>Toestand ecologisch</p>	<p><i>Biologie:</i> matig tot ontoereikend. Het slechtst scorende biologische kwaliteitselement is waterplanten. De algenconcentratie is te hoog in de westelijke takken, zuiden en noorden (tot aan Amsterdam).</p> <p><i>Trend:</i> De biologische parameters blijven constant, toestand algen licht achteruit. Chloridegehalte neemt toe; doorzicht gaat vooruit in de laatste planperiode (2020 t.o.v. 2015).</p>	 <p>HUIDIGE TOESTAND</p>
<p>Toestand chemisch</p>	<p>Overschrijdingen van 12 stoffen, waaronder ammonium, arseen, benzo(a)antracene, lambda-cyhalotrin en fluoratheen</p>	
<p>Trend</p>	<p><i>Biologie:</i> geen verandering, algen gaan licht achteruit. De belasting van fosfor vanuit de Amstelpolders naar het hoofdwatersysteem (Figuur 5, links) is tussen 2000 en 2019 afgenomen, van ca 70-90 ton per jaar naar ca 50 ton per jaar. <i>Chemie:</i> Amstel ten zuiden van Uithoorn: in alle jaren is er sprake van een acceptabel risico en de toxiciteit is vrij constant.</p>	
<p>Opgave</p>	<p>Vermindering belasting nutriënten (voedselrijkheid) in water en bodem Vergroten begroeibaar areaal in de Amstel langs de oevers Verminderen vraat ganzen en schade rivierkreeften Verminderen hoge toxische druk door gewasbeschermingsmiddelen bij het glastuinbouwgebied Andere opgaven: p.m.</p>	
<p>Oorzaken</p>	<p>Fosfaatbelasting vanuit polders (landbouw) en rioolzuiveringen; Fosfaatbelasting vanuit rioolzuiveringen Geringe begroeibare oppervlakte langs de oevers, o.a. door aanwezigheid van steigers, golfslag en opwerveling van bodemdeeltjes Lekke polders: Er stroomt vrij veel boezemwater de polders in via pijpjes in dijken en door gebruik door bewoners voor erfafspoeling. Dit verslechtert het water in de polders. Er wordt, o.a. in polder Ronde Hoep, veel water uit de boezem ingelaten dat niet nodig is voor peilbeheer. <i>Chemie:</i> Gewasbeschermingsmiddelen: glastuinbouw,</p>	

<p>KRW-maatregelen (SGBP-3)</p>	<p>Maatregelen zijn gebaseerd op watersysteemanalyse met Ecologische Sleutelfactoren (ESF) Vermindering van de fosforbelasting door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanpassen RWZI Uithoorn (vervanging van maatregel bij RWZI Amstelveen) • Omleiden/scheiden waterstromen Amstellandboezem (o.a. hoogwatersloot voor effluent zuivering) • Beperken belasting nutriënten glastuinbouw (maatregel in Vaarten Westeramstel, heeft invloed op boezem) • Natuurvriendelijk profielbeheer, maatregelen in de landbouw om nutriëntenbelasting uit percelen te beperken. <p>Aanleg/herstel en onderhoud van natuurvriendelijke oevers.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurvriendelijke oevers en profielbeheer (AGV, gemeente Amsterdam) • Natuurvriendelijke dijkreconstructie(onderdeel boezemplan) • Ecologisch onderhoud en baggeren van hoofdwateren <p>Maatregelen in agrarisch gebied</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatregelen om nutriëntenbelasting uit percelen te beperken. • Goede landbouwpraktijk, o.a. precisiebemesting, bodemverbetering en routemaatregelen (bufferzone) • Beperken bestrijdingsmiddelen (instrumentele maatregel: handhaving van lozingen, lobbyen voor aanscherping normen gewasbeschermingsmiddelengebruik, verbreden teeltvrije zone (agrarisch waterbeheer) <p>Andere maatregelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handhaven op maximum vaarsnelheid (Provincie Noord-Holland, gemeenten, AGV) • Zoneren vaarbewegingen grachten, luwtezones in 20% van begroeibaar areaal (gem Amsterdam)
<p>Andere maatregelen</p>	<p>Onder andere RWZI Uithoorn aanpakken door extra filters te installeren en daarmee de nutriëntentoevoer te verminderen Aanpak "Lekke polders": tegengaan lozing van boezemwater door aangelanden op polders Bij kadeherstel meer rekening houden met ecologie (bv bij damwand compenseren voor achteruitgang, ook kansen benutten)</p>
<p>Stakeholders</p>	<p><i>Derden die maatregelen moeten uitvoeren</i> Agrarische sector (collectieven, LTO glaskracht, DAW e.a.) / Gemeenten, met name Amsterdam / Provincie Noord-Holland <i>Andere stakeholders</i> Recreatiebelangen in het gebied, vaak ingebracht via gemeente Inwoners, ingebracht via gemeente</p>
<p>Verwachting en Risico's</p>	<p>Fosfaatbelasting zal verder dalen (20% reductie haalbaar). De verwachting is dat het water minder voedselrijk wordt, chlorofyl omlaaggaat. Verwachting dat algendoelen gehaald worden, en dat daarmee meer doorzicht komt. Geeft meer kansen voor onderwaterleven, waterplanten, macrofauna. <i>Verwachting doelbereik volgens factsheet Waterkwaliteitsportaal:</i> biologische parameters: onzeker; fosfaat en nitraat: onzeker; chemie: onzeker</p>

1b. Hollands-Ankeveense Plassen

<p>Beschrijving waterlichaam</p>	<p>De Hollands Ankeveense plassen zijn een gebied met ondiepe plassen, petgaten en legakkers, rietmoeras, moerasbos en graslandpercelen. Het gebied is belangrijk voor specifieke natuurtypen en moerasvogels. Het waterpeil wordt op een vast niveau gehouden door stuwen en pompen van het waterschap en in de zomer wordt er gebiedsvreemd water in gelaten. Het waterlichaam Hollands Ankeveense plassen heeft de status Natura2000-gebied en KRW-waterlichaam en is in eigendom van Natuurmonumenten.</p> <p><i>KRW-watertype: Matig grote ondiepe laagveenplassen (M27)</i></p>	<p>LIGGING WATERLICHAAM</p>
<p>Toestand ecologisch</p> 	<p>Biologie: De ecologische toestand in de Hollands Ankeveense plassen is slecht. Het slechtst scorende kwaliteitselement is Ov. waterflora, met name de soortensamenstelling van waterplanten Biodiversiteit, planten van schoon water, fytoplankton en macrofauna zijn sinds 2006 sterk achteruitgegaan</p>	<p>HUIDIGE TOESTAND</p>
<p>Toestand chemisch</p>	<p>Toestand voldoet niet. Overschrijdingen bij benzo(b)fluorantheen, benzo(ghi)peryleen en tributyltin (allen ubiquitair) In de polder ligt een voormalige vuilstort. Nabij de vuilstort wordt een hoge toxische druk gemeten door hormonen en huishoudelijk afvalwater. Het is wenselijk om het effect beter te kwantificeren in overleg met eigenaar vuilstort.</p>	
<p>Trend</p>	<p>Biologie: Fytoplankton (algen): constant. Waterplanten, waterdrietjes (macrofauna) en vis gaan achteruit Fosforconcentraties zijn verdubbeld in de laatste planperiode Chemie: onbekend</p>	
<p>Opgave</p>	<p>KRW-doelen Realiseren van een goede ecologische toestand scores voor fytoplankton, macrofauna, waterflora en vis. Andere opgaven: Natura2000-doelen zijn gericht op 'kranswiervegetaties' en 'meren met Krabbenscheer en Fonteinkruiden'. Daarnaast zijn er nog kleine restanten van andere doeltypen, namelijk hoogveenbos, galigaanmoeras en trilveen. Het doel voor alle typen is 'uitbreiding van de oppervlakte' en 'verbetering van de kwaliteit'.</p>	
<p>Oorzaken</p>	<p>De oorzaak is de hoge voedselrijkdom van het waterlichaam. Het water in de plassen wordt belast met fosfaatrijk water dat afkomstig is uit de oostelijk gelegen gebieden. Dit kan leiden tot overmatige algengroei en een tekort aan zuurstof in het water. Oeverplanten zijn minder goed ontwikkeld dan vroeger (1950). Er is sprake van een slappe bodem, waarin ze moeilijker wortelen. Dominantie van brasem en vraat door ganzen en kreeften. Dit kan leiden tot verstoring van het ecologische evenwicht in de plassen en verdere aantasting van de waterkwaliteit.</p>	

<p>KRW-maatregelen (SGBP-3)</p>	<p>Maatregelen zijn gebaseerd op watersysteemanalyse met Ecologische Sleutelfactoren (ESF)</p> <p>1. Vermindering van de fosfaatbelasting door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afkoppelen van waterstromen die fosfaatrijk water aanvoeren vanuit het oostelijk gelegen (voormalig) landbouwgebied (scheiden oostelijk en westelijk deel). • Stoppen met bemesten • Afgraven van bovengrond • Kappen van boomopslag • Baggeren van de plassen <p>2. Maatregelen gericht op het vergroten van de robuustheid van het systeem.</p> <p>3. Beheersen van brasem en kreeft wanneer de fosfaatbelasting voldoende is verminderd.</p> <p>Concreet worden de volgende maatregelen genomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Productiviteit water: omleiden waterstroom vanuit achterland • Lichtklimaat: visintrek voorkomen na verwijderen brasem • Lichtklimaat: brasem verwijderen • Verwijdering: Uitheemse rivierkreeft beheersen <p>Natuurmonumenten neemt ook maatregelen gericht op verminderen van de fosfaatbelasting, zoals stoppen met bemesten, afgraven van bovengrond, kappen van boomopslag en baggeren van de plassen</p>
<p>Andere maatregelen</p>	<p>Inlopen achterstallig onderhoud legakkers (door terreinbeheerders)</p>
<p>Stakeholders</p>	<p><i>Derden die maatregelen moeten uitvoeren</i></p> <p>Natuurmonumenten</p> <p><i>Andere stakeholders</i></p> <p>Agrariërs</p> <p>Eigenaar vuilstort</p>
<p>Verwachting en Risico's</p>	<p>Wanneer de geplande maatregelen worden uitgevoerd is doelbereik te verwachten</p> <p>Risico: Amerikaanse rivierkreeft die voor erosie zorgt. Maatregelen om hoeveelheid brasem en rivierkreeft te beheersen zijn pas zinvol na verminderen fosfaatbelasting.</p> <p><i>Verwachting doelbereik volgens factsheet Waterkwaliteitsportaal:</i></p> <p>Biologische parameters fytoplankton (algen), waterplanten, waterdiertjes, vis: redelijk zeker</p> <p>Fosfor en stikstof: redelijk zeker</p>

1c. Groot Wilnis-Vinkeveen

<p>Beschrijving waterlichaam</p>	<p>Polder Groot Wilnis Vinkeveen zuid is een agrarisch gebied van 885 ha met weinig verhard oppervlak en veel open water. Het is een belangrijke schakel tussen andere polders in het gebied.</p> <p><i>KRW-watertype:</i> laagveen vaarten en kanalen (M10)</p>	<p>LIGGING WATERLICHAAM</p> 																														
<p>Toestand ecologisch</p> 	<p><i>Biologie:</i> De toestand in Groot Wilnis-Vinkeveen Zuid is ontoereikend. Het slechtst scorende biologische kwaliteitselement is waterplanten. Algen duiden op een voedselrijk systeem.</p>	<p>HUDIGE TOESTAND</p> <table border="1"> <caption>HUDIGE TOESTAND (Estimated values from chart)</caption> <thead> <tr> <th>Element</th> <th>Goed</th> <th>Matig</th> <th>Ontbrekend</th> <th>Slecht</th> <th>Huidige toestand</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Fytoplankton</td> <td>0.6</td> <td>0.2</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> </tr> <tr> <td>Macrofauna</td> <td>0.6</td> <td>0.2</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> </tr> <tr> <td>Ov. waterflora</td> <td>0.6</td> <td>0.2</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> </tr> <tr> <td>Vis</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> <td>0.1</td> <td>0.6</td> </tr> </tbody> </table>	Element	Goed	Matig	Ontbrekend	Slecht	Huidige toestand	Fytoplankton	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1	Macrofauna	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1	Ov. waterflora	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1	Vis	0.1	0.1	0.1	0.1	0.6
Element	Goed	Matig	Ontbrekend	Slecht	Huidige toestand																											
Fytoplankton	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1																											
Macrofauna	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1																											
Ov. waterflora	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1																											
Vis	0.1	0.1	0.1	0.1	0.6																											
<p>Toestand chemisch</p>	<p>Toxiciteit vormt geen probleem: geen prioritaire en specifiek verontreinigende stoffen gemeten Er is een drietal ubiquitaire stoffen aanwezig: benzo(b)fluorantheen, benzo(ghi)peryleen en tributyltin (allen ubiquitair). Daarnaast overschrijding bij fluorantheen.</p>																															
<p>Trend</p>	<p><i>Biologie:</i> Algen (Fytoplankton) en vis zijn constant, waterplanten gaan vooruit, waterdiertjes (marofauna) gaan achteruit (voor deze laatste is een beperkt aantal metingen) Stikstof- en fosforconcentraties dalen. <i>Chemie:</i> constant</p>																															
<p>Opgave</p>	<p><i>KRW-doelen</i> Realiseren goede ecologische toestand voor algen, waterplanten, waterdiertjes en vis. <i>Andere opgaven:</i> Natura2000 doelen</p>																															
<p>Oorzaken</p>	<p>De belasting met fosfaat is over het algemeen lager dan de kritische fosfaatbelasting. De hypothese is dat dit waterlichaam vooral gestuurd wordt door de waterbodem. Veel sloten in het gebied zijn zeer ondiep en hebben een sliblaag die makkelijk opwervelt en voedingsstoffen aanlevert. Hierdoor ontstaat er een overschot aan voedingsstoffen in het water, wat leidt tot overmatige algengroei en een tekort aan zuurstof in het water. Baggeraanwas en afkalving van oevers door algen en veenafbraak in de waterbodem en omliggende percelen belemmert het. Bovendien zorgt opwerveling door wind of bijvoorbeeld karpers en kreeften ervoor dat de vegetatie zich niet of moeilijk kan vestigen in het ondiepe water. Ondanks dat het water helder is, vanwege veel open water in het gebied, is de belasting met voedingsstoffen relatief laag. Er vindt veel erosie plaats door de Amerikaanse rivierkreeft Er vind in deze polder bodemdaling plaats en in een aantal sloten en bij het Oostermeer is er sprake van brakke kwel.</p>																															

<p>KRW-maatregelen (SGBP-3)</p>	<p>Maatregelen zijn gebaseerd op watersysteemanalyse met Ecologische Sleutelfactoren (ESF) De maatregelen zijn gericht op het verminderen van de belasting met voedingsstoffen, onder andere door het verminderen van meststofverliezen. In het gebied is de afgelopen jaren, mede vanuit het lopende gebiedsconvenant, ingezet op maatregelen ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit, vooral op ecologisch slootschonen en mestvrije zones en baggeren. Verder richten de maatregelen zich op het verbeteren van de hAbitatomstandigheden door het weren van bodemwoelende vissen en kreeften en voorkomen van oeverafkalving. Onderhoud sloten en oevers is belangrijke factor.</p>
<p>Andere maatregelen</p>	<p>Stimuleren kringlooplandbouw/mestbeleid; om kringlopen te sluiten en daarmee nutriëntemissies (stikstof en fosfor) naar het wateroppervlak te reduceren. De polder is nog niet gerioleerd, alles loost nog op het water. Dat was tot voor kort nog niet ontdekt. Hier ligt een opgave met gemeentes. Oproep om schouw te moderniseren. Slootonderhoud moet doorworteling stimuleren, stevige oevers helpen bij beheersen rivierkreeft.</p>
<p>Stakeholders</p>	<p><i>Derden die maatregelen moeten uitvoeren</i> Agrariërs: Er is grote bereidheid om te werken aan waterkwaliteit vanuit de agrarische sector. Veel grondeigenaren zijn bereid om anders sloten te schonen, natuurvriendelijke oevers aan te leggen en nutriëntenlast te verminderen. In de laatste jaren is de samenwerking met de agrarische sector minder intensief geworden, dit is mede door de verplichte bufferstroken die hier ook op de kleinere sloten geldt. Gemeenten (o.a. riolering)</p>
<p>Verwachting en Risico's</p>	<p><i>Verwachting doelbereik volgens factsheet Waterkwaliteitsportaal:</i> Waterdiertjes (macrofauna) vrijwel zeker Algen (fytoplankton), waterplanten en vis onzeker Fosfaat en stikstof vrijwel zeker</p> <p>Risico: De rivierkreeft is waarschijnlijk een belangrijke oorzaak waarom er hier geen vooruitgang te zien is.</p>

1d. Sloterplas

<p>Beschrijving waterlichaam</p>	<p>De Sloterplas is in 1956 uitgegraven als gevolg van de behoefte aan zand voor de ophoging van bouwgrond en wegen. Het heeft een oppervlakte van 89 hectare en is maximaal 30 meter diep. De plas maakt deel uit van de Sloterbinnenpolder en ligt in het Sloterpark in Amsterdam en is een recreatiegebied en een ecologische verbindingszone. De plas ligt in stedelijk gebied. Het waterlichaam Sloterplas heeft de status KRW-waterlichaam en zwemwaterlocatie en is in eigendom van de Gemeente Amsterdam. De status zwemwaterlocatie is in 2023 ingetrokken vanwege hoeveelheid bacteriën.</p> <p><i>KRW-watertype: Diepe zoete meren (M20)</i></p>	<p>LIGGING WATERLICHAAM</p>
<p>Toestand ecologisch</p> 	<p><i>Biologie: Ontoereikend</i> Het slechtst scorende kwaliteitselement is waterflora en deelmaatlat soortensamenstelling waterplanten. De chlorofylconcentraties zijn hoog aan de rand van de plas vanwege algenophoping, terwijl de vegetatie zeer soortenarm is en alleen waterpest bevat. Blauwalgenbloei komt regelmatig voor.</p>	<p>HUIDIGE TOESTAND</p>
<p>Toestand chemisch</p>	<p>Voldoet niet, overschrijdingen van fluorantheen, tributyltin en benzoperyleen (metingen mogelijk niet representatief)</p>	
<p>Trend</p>	<p><i>Biologie: Fytoplankton (algen), waterplanten en vis gaan vooruit</i> Waterdiertjes (macrofauna) is constant Andere fysisch chemische parameters vertonen geen duidelijke trend tussen 2006 en 2019, alleen zuurgraad (Ph) gaat vooruit. <i>Chemie: onbekend</i></p>	
<p>Opgave</p>	<p><i>KRW-doelen</i> Vermindering belasting nutriënten (voedselrijkheid) in water en bodem Vergroten begroeibaar areaal in de plas en langs de oevers <i>Andere opgaven: zie overige opmerkingen</i></p>	
<p>Oorzaken</p>	<p>De hoge voedselrijkdom van het waterlichaam. Met name de Sloterplas is zeer hoog belast met voedingsstoffen en heeft een beperkte draagkracht. Dit komt voornamelijk door de zeer hoge belasting vanuit de omliggende stedelijke polder. In deze polder zijn namelijk veel woningen verkeerd aangesloten op het hemelwater en wordt er regelmatig vuilwater geloosd op het oppervlaktewater. De bodem van de diepe plas en slibrijke ondiepe plekken is door de lange geschiedenis van hoge belasting ook zeer voedselrijk en een grote bron van voedingsstoffen. Inrichting van oevers: Hoewel er lokaal bomen en struiken langs de oevers aanwezig zijn, is er weinig ondiep oppervlak in de plas en ontbreekt een natuurlijk verloop van de oevers van land naar water door de toepassing van harde beschoeiing. Daarnaast is gebruiksdruk een groot probleem. O.a. waterrecreatie, hard varen.</p>	

<p>KRW-maatregelen (SGBP-3)</p>	<p>Maatregelen zijn gebaseerd op watersysteemanalyse met Ecologische Sleutelfactoren (ESF) Oorspronkelijk waren maatregelen voorzien die gericht zijn op reduceren van de belasting door fosfor, bijvoorbeeld door de plas hydrologisch te isoleren, waterstromen uit de parken te zuiveren en lozingen van hemelwaterriolen buiten de plas te laten lozen. Isolatie conflicteert met de recreatieve gebruiksfuncties van de plas. Ook is fosforverwijdering voor de gehele polder duur vanwege de extreem hoge concentraties. Daarom is in 2021 is een pilotproject gestart bij de Sloterplas onder de naam "proefproject stikstof limitering" waarbij de provincie, gemeente en AGV samenwerken om KRW-doelen versneld te realiseren. Dit alternatief maatregelenpakket richt zich op het reduceren van de belasting door stikstof, bijvoorbeeld door (onderwater)vegetatie en drijvende eilanden in de omliggende poldergrachten. En door gemaal Nico Broekhuizen te verplaatsen. Ook is er een maatregel gericht op het stimuleren van mosselaangroei, omdat mosselen de algen uit het water filteren en zijn er maatregelen geformuleerd om natuurvriendelijke oevers te herstellen. Talud zo inrichten dat er meer begroeibaar areaal omstaat. Herstel natuurvriendelijke oevers (gemeente Amsterdam) De gemeente Amsterdam werkt met AGV aan een uitvoeringsplan</p>
<p>Andere maatregelen</p>	<p>Er is een project om aquathermie uit de plas te generen. Hiervoor wordt een proefproject opgezet waarbij waterkwaliteitsverbetering als neveneffect een randvoorwaarde is.</p>
<p>Stakeholders</p>	<p><i>Derden die maatregelen moeten uitvoeren</i> Gemeente Amsterdam <i>Andere stakeholders</i> Vereniging Vrienden van de Sloterplas (http://www.vriendenvandesloterplas.nl/) Recreanten o.a. Watersportvereniging Slotterplas Vissers, duikers Bewoners in en langs Slotterplas</p>
<p>Verwachting en Risico's</p>	<p>Doelbereik in Sloterplas is erg onzeker. Sloterplas word genoemd als meest complexe waterlichaam. Gemeente Amsterdam heeft een stedelijke visie, waarbij het water er is voor de mensen, recreatie centraal staat en er geen afsluitingen kunnen plaatsvinden. Om de doelen te halen dient er nadrukkelijk worden samengewerkt met de gemeente Amsterdam. <i>Verwachting doelbereik volgens factsheet Waterkwaliteitsportaal:</i> Voor vis, algen, macrofauna en waterflora: onzeker Voor fosfor en zuurgraad: onzeker Voor stikstof, temperatuur, doorzicht, zoutgehalte en zuurstof: vrijwel zeker. Voor specifiek verontreinigde stoffen en chemie: ?</p>
<p>Overige opmerkingen</p>	<p>Er spelen veel ontwikkelingen rond de Sloterplas: gebiedsontwikkeling, met mogelijk nieuw theater De Meervaart aan de rand van de plas, aquathermie (TEO), mogelijk drijvende zonnepanelen, aanvraag aanwijzing beschermd stadsgezicht 2023</p>

Bijlage 2 - Overzicht geïnterviewde personen

AGV intern:

- KRW adviseur
- Adviseur beleid en assets watersystemen
- Beleidsadviseur landelijk gebied
- Teamleider waterplannen en projecten (telefonisch)

AGV bestuur:

- Lid dagelijks bestuur en portefeuillehouder KRW
- Lid Algemeen bestuur

Provincie:

- Beleidsadviseur water provincie Noord-Holland
- Senior beleidsmedewerker water en KRW-coördinator provincie Utrecht
- Beleidsmedewerker waterbeheer provincie Zuid-Holland (telefonisch)

Amsterdam

- Water en klimaat coördinator gemeente Amsterdam
- Beleidsmedewerker water gemeente Amsterdam

Overige belanghebbenden

- Voorzitter agrarisch collectief Rijn, Vecht en Venen
- Ecoloog bij Natuurmonumenten

Bijlage 3 - Lijst geraadpleegde bronnen

Waterschap AGV

- Waterschap AGV, Evaluatie natuurvriendelijk onderhoud door AGV, nov 2018
- Waterschap AGV, Bestuursakkoord Waterschap Amstel, Gooi & Vecht 2019 – 2023
- Waterbetrokken, VVD, PvdA, Water Natuurlijk, Ongebouwd, 2019
- Waterschap AGV, Waterbetrokken - Bestuursakkoord Waterschap Amstel, Gooi & Vecht 2019 – 2023 juni 2019
- Waterschap AGV, Bestuursvoorstel actualisatie KRW waterlichamen AGV, AGV, DB, november 2020
- Waterschap AGV, Factsheets KRW-Waterlichamen 19okt 2020 (BBV20 0274), Oktober 2020
- Waterschap AGV, Biodiversiteitsherstelplan AGV 'Werken mét de natuur', april 2021
- Waterschap AGV, Memo WBP terugkoppeling AB-sessie 7 april, DB-stuk, 9 april 2021
- Waterschap AGV, Nota Vis - De vis centraal, juli 2021
- Waterschap AGV, Verslag van inspraak Waterbeheerprogramma AGV 2022-2027, AB-stuk, 5 okt 2021
- Waterschap AGV, Begroting 2023, AB-stuk, november 2022
- Waterschap AGV, Beschrijving KRW-maatregelen in het AGV-gebied, juli 2022
- Waterschap AGV, Besluitenlijst 10-03-2022, AB-stuk, 10 maart 2022
- Waterschap AGV, Besluitenlijst 13-10-2022, AB-stuk, 13 oktober 2022
- Waterschap AGV, Besluitenlijst 24-11-2022, AB-stuk, 24 november 2022
- Waterschap AGV, Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027, aug 2022
- Waterschap AGV, Masterplan Zuiveren 2022, AGV, aug 2022
- Waterschap AGV, Ontwerp besluit Aanpak implementatie KRW maatregelen 2022-2027, september 2022
- Waterschap AGV, Ontwikkeling waterkwaliteit AGV, aug 2022
- Waterschap AGV, Voorjaarsnota AGV 2023 - 2027, AB-stuk, mei 2022
- Waterschap AGV, Voortgangsoverzicht uitvoeringsprogramma Waterbetrokken, nov 2022
- Waterschap AGV, Voortgangsoverzicht uitvoeringsprogramma Waterbetrokken update november 2022
- Waterschap AGV, Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022-2027, maart 2022
- Waterschap AGV, 1e Begrotingswijziging AGV 2023, AGV, 14 juni 2023
- Waterschap AGV, Brief waterschap AGV aan Formateur Noord-Holland 2023, maart 2023
- Waterschap AGV, Staat van het Waterschap - Informatie ter voorbereiding van bestuursperiode 2023-2027, maart 2023
- Waterschap AGV, Voortgangsrapportage agrarisch waterbeheer, feb 2023
- Waterschap AGV, Tussentijdse notitie aanvullende maatregelen waterkwaliteit Amstel, 30 november 2022
- Waterschap AGV, Coalitieakkoord AGV 2023-2027 - Waterkracht, PvdA, Water Natuurlijk, PvdD , Ongebouwd, 2 juni 2023
- Aanvalsplan landschap, Deltaplan biodiversiteit, sept 2022
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, Gebiedsdocument Agrarische Wateropgave AGV, maart 2021

Provincies

- Provincie Noord-Holland, Buitengewoon Noord-Holland! Concept-startversie PPLG, Haarlem, mei 2023
- Provincie Noord-Holland, Noord-Holland, Provinciale Staten, Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027, Haarlem, jan 2022
- Provincie Noord Holland, Voedselvisie Noord-Holland: Boer en business in balans, Haarlem, 2021
- Provincie Noord-Holland, Analyse watersysteem en klimaatbestendigheid Noord-Holland, 2023
- Provincie Utrecht, Bodem- en Waterprogramma Provincie Utrecht 2022-2027, Utrecht, februari 2022
- Provincie Utrecht, Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Utrecht, Gedeputeerde Staten van, 1 juli 2023

- Provincie Zuid-Holland, Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied, Den Haag, nov 2022
- Provincie Zuid-Holland, Brief aan PS over Provinciaal Programma Landelijk Gebied, Den Haag, dec 2022
- Provincie Zuid-Holland, Strategie Vitale Veenweiden Zuid-Holland (ontwerp), Den Haag, nov 2022
- Provincie Zuid-Holland, Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied, Zuid-Holland, Gedeputeerde Staten, 30 juni 2023

Ministeries

- Ministerie van IenW, Kamerbrief Kaderrichtlijn Water, Den Haag, 11 april 2023
- Ministerie van IenW, Water en Bodem sturend - Kamerbrief, Den Haag, nov 2022
- Ministerie van IenW, Fiche 2: Herziening Richtlijn stedelijk afvalwater, Den Haag, 2022
- Ministerie van IenW, Brief voor het wetgevingsoverleg water van 21 november 2022, Harbers, M., 11 november 2022
- Ministerie I&W, Stroomgebiedbeheerplannen Rijn, Maas, Schelde en Eems 2022 – 2027, maart 2022
- Ministerie van LNV, Implementatie derogatiebeschikking en 7e Nitraat Actie Programma, jan 2023
- Ministerie van LNV, Ministerie I&W, Ministerie BZ, Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied, juni 2022
- Ministeries van IenW en LNV, 7e Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn, november 2021
- Ministerie van LNV, provincies en anderen, De eerste agenda Natuurinclusief, mei 2022

Overig

- Ecofide, Schoon water voor Rijn-West - analyse handelingsperspectief probleemstoffen, Postma, J.P. en Keijzers, C.H., mei 2023
- Gemeente Amsterdam, Groenvisie 2020-2050, 2020
- Gemeente Amsterdam, Omgevingsvisie Amsterdam 2050, Beuken, F van den e.a., 2021
- Moria, L. Ouboter, M. Rotterdam, D. van Schep, S, Naar een onderbouwd handelingsperspectief voor landbouw en waterkwaliteit, KNW Waternetwerk, H2O, 16 mei 2023
- Postma, J.P. en Keijzers, C.H., Schoon water voor Rijn-West - analyse handelingsperspectief probleemstoffen, Ecofide, Epe, mei 2023
- Quené, M., Democratie buitenspel in waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Platform O, Platform Overheid, 10 maart 2023,
- Raad voor de Leefomgeving, Goed Water Goed geregeld - briefadvies aan minister IenW, , Den Haag, mei 2023
- Royal Haskoning, Ex ante analyse waterkwaliteit, Nijmegen, sept 2021
- RBO Rijn-West, Bevindingen Grip op Uitvoering Rijn-West, Rijn-West, Kernteam, 1 juli 2023
- Rijswick, M. van; Freriks, A., Doelrealisatie Kaderrichtlijn water, Utrecht Centre for Water, Oceans and Sustainability Law, Utrecht, maart 2021
- Samenwerkende natuurorganisaties, 5 Aanbevelingen van natuurorganisaties voor waterschap AGV, 2023
- Stoop, J., Verandert een nieuw principe de toekomst van het westelijk veenweidegebied?, Vakblad Natuur en Landschap-Klimaatreeks, april 2023,
- Vissers, M. Vergouwen, L. Witteveen, S., Landelijke hotspotanalyse geneesmiddelen RWZI's, STOWA, Amersfoort, 2017
- Vollaard, H. en Binnema, H. (red), Waterschappen, democratie in een onbekend bestuur, Boom, Amsterdam, 2023
- Wuijts, S. e.a., Anticiperend op KRW na 2027, STOWA, Amersfoort, 2022

Bijlage 4 - Overzicht wet- en regelgeving genoemd in rapportage

<p>Kader Richtlijn water (KRW) 2009-2027 Kaderrichtlijn Water (KRW) RIVM</p>	
<p>Richtlijnen, actie- en andere plannen die verband houden met KRW-doelen Zie ook de website https://iplo.nl/thema/water/beleid-regelgeving-water/europese-richtlijnen-relevant-water/ En : Regio Rijn-West: samen werken aan waterkwaliteit Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)</p>	
<p>KRW gelieerde richtlijnen (Europa)</p>	<p>Dochterrichtlijn Prioritaire stoffen Dochterrichtlijn Prioritaire Stoffen RIVM Drinkwaterrichtlijn Staatsblad 2022, 450 Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl) ecologische-sleutelfactoren-het-kort Gemeenschappelijk Europees Landbouwbeleid Het gemeenschappelijk landbouwbeleid 2023-2027 - Consilium (europa.eu) Grondwaterrichtlijn Grondwaterrichtlijn RIVM Habitatrichtlijn EUR-Lex - 31992L0043 - NL (europa.eu) Herziening Richtlijn Stedelijk afvalwater (Zero Pollution Ambition) Herziening Richtlijn stedelijk afvalwater (overheid.nl) Mer Milieu Effect rapportage) richtlijn EUR-Lex - 32011L0092 - EN - EUR-Lex (europa.eu) Nitraat richtlijn EUR-Lex - 31991L0676 - NL (europa.eu) REACH REACH Regulation (europa.eu) Richtlijn duurzame industriële emissies (Rie) CL2010L0075NL0000030.0001_cp 1..1 (europa.eu) Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) Europese Richtlijn Overstromingsrisico's - Helpdesk water Richtlijn Prioritaire stoffen Richtlijn Prioritaire Stoffen 2013/39/EU - Helpdesk water Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV) pdf (overheid.nl) Vogelrichtlijn Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (europa.eu) Zwemwaterrichtlijn Zwemmen in oppervlaktewater Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)</p>

<p>Nederland – algemeen</p>	<p>Aanpak opkomende stoffen Opkomende stoffen die aandacht vragen - Helpdesk water</p> <p>Agrarisch natuur- en Landschapsbeheer Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) (rvo.nl)</p> <p>Beekdalenaanpak – genoemd in: kaderrichtlijn-water-krw (1).pdf</p> <p>Besluit Kwaliteitseisen Leefomgeving (BKL) Inhoud Besluit kwaliteit leefomgeving Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)</p> <p>Bufferstroken Alles over bufferstroken (rvo.nl)</p> <p>Derogatiebeschikking Staatscourant 2023, 6072 Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)</p> <p>Landelijke Hotspotanalyse geneesmiddelen RWZI's STOWA 2017 42 WEB.indd</p> <p>Omgevingswet (Ruimte voor maatwerk)De Omgevingswet Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)</p> <p>Nationaal Waterprogramma nationaal-water-programma-2022-2027_1.pdf</p> <p>NErpe wetten.nl - Regeling - Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten - BWBR0031640 (overheid.nl)</p> <p>Kaderrichtlijn Mariene Strategie Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie - Noordzeeloket</p> <p>Kamerbrief 21 november 2022 pdf (overheid.nl)</p> <p>Kamerbrief 11 april 2023 Kamerbrief over Kaderrichtlijn Water KRW Kamerstuk Rijksoverheid.nl</p> <p>Ketenaanpak Medicijnresten uit Water Ketenaanpak 'Medicijnresten uit Water' Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)</p> <p>Startnotitie NPLG Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (overheid.nl)</p> <p>Waterwet wetten.nl - Regeling - Waterwet - BWBR0025458 (overheid.nl)</p>
<p>Nederland – KRW gerelateerd</p>	<p>7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn 1 (overheid.nl) en addendum pdf (overheid.nl)</p> <p>Aanscherpen lozingsvergunningen industrie Waterkwaliteit en lozing afvalwater Rijkswaterstaat</p> <p>Actieplan meststoffen pdf (overheid.nl)</p> <p>Actieplan beperken landbouwgif Nationaal Actie Plan duurzame gewasbescherming (overheid.nl)</p> <p>Deltaplan Agrarisch waterbeheer Deltaplan Agrarisch Waterbeheer</p> <p>Goed water goed geregeld Goed water goed geregeld Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (rli.nl)</p> <p>Groenblauwe dooradering aanvalsplan-landschap.pdf (samenvoerbiodiversiteit.nl)</p> <p>Impulsprogramma KRW (Min I&W) 2023 Ontwerpvormgeving KRW-impulsprogramma 1848.nl</p> <p>Intentieverklaring Delta Aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater 2016 intentieverklaring-delta-aanpak-waterkwaliteit-en-zoetwater-tussen-overh.pdf</p> <p>Natura 2000 beheerplannen Natura 2000 Rijkswaterstaat</p> <p>Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) Home PAGW</p> <p>Stroomgebiedbeheerplan I 2009-2015 Stroomgebiedbeheerplannen 2009-2015 - Helpdesk water</p> <p>Stroomgebiedbeheerplan II 2016-2021 Stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 - Helpdesk water</p> <p>Stroomgebiedbeheerplan III 2022-2027 Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 - Helpdesk water</p> <p>Water en Bodem sturend 2022 Kamerbrief over rol Water en Bodem bij ruimtelijke ordening Kamerstuk Rijksoverheid.nl</p>

Provincies	
<i>Utrecht</i>	<p>Bodem en waterprogramma Provincie Utrecht Bodem- en waterprogramma Provincie Utrecht 2022-2027 (provincie-utrecht.nl)</p> <p>Uitvoeringsprogramma regionale veenweiden strategie Uitvoeringsprogramma Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse Veenweiden 2023-2024 (provincie-utrecht.nl)</p> <p>Utrechts Programma Landelijk Gebied Utrechts Programma Landelijk Gebied provincie Utrecht (provincie-utrecht.nl)</p>
<i>Noord Holland</i>	<p>Regionaal waterprogramma Noord Holland 2022-2027 Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 - Provincie Noord-Holland</p> <p>Provinciaal Programma Landelijk Gebied Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) - Provincie Noord-Holland</p> <p>Voedselvisie 2021 Noord Holland Voedselvisie - Provincie Noord-Holland</p>
<i>Zuid Holland</i>	<p>Programma landelijk gebied Zuid Holland Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied - Provincie Zuid-Holland</p>
Gemeenten	
<i>Amsterdam</i>	<p>Goed Stedelijk Waterbeheer Handreiking Stedelijk waterbeheer onder de Omgevingswet - Klimaatadaptatie (klimaatadaptatienederland.nl)</p>
	<p>Groenvisie Groenvisie 2050: een leefbare stad voor mens en dier - openresearch.amsterdam</p>
	<p>Omgevingsvisie 2050 Omgevingsvisie Amsterdam 2050 - Amsterdam2050</p>
	<p>Omgevingsprogramma Riolering Omgevingsprogramma Riolering 2022 – 2027 (waternet.nl)</p>
Agrarische collectieven	
	<p>Overzicht beheerpakketten Beheerpakketten 2023 (boerennatuur.nl)</p>
AGV	
AGV bestuurlijk	<p>Staat van het waterschap Staat+van+het+waterschap+AGV+2023 (waterschapsinformatie.nl)</p> <p>Waterbeheerprogramma waterbeheer-programma-agv-2022-2027.pdf</p> <p>Waterbetrokken Waterbetrokken Bestuursakkoord 2019-2023 (agv.nl)</p> <p>Waterkracht coalitieakkoord-agv-2023-2027-waterkracht.pdf</p> <p>Waterschapsverordening Waterschapsverordening Amstel, Gooi en Vecht (officiële-overheidspublicaties.nl)</p>

AGV – KRW specifiek	Actualisatie KRW waterlichamen Actualisatie KRW-waterlichamen AGV (officiële-overheidspublicaties.nl) KRW factsheets waterlichamen BBV20_0274+Factsheets KRWWaterlichamen_19okt2020 (waterschapsinformatie.nl) Implementatieplan Implementatieplan KRW maatregelen AGV 2022-2027 (waterschapsinformatie.nl) Waterlichaamuitvoeringsplan (WUP) per waterlichaam (41) Microsoft Word - Bijlage III Informatiebladen KRW-waterlichamen (waterschapsinformatie.nl)
AGV – KRW gerelateerd	Boezemplan Boezemplan Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2.0 (waterschapsinformatie.nl) Gebiedsdocument Agrarische wateropgave Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (waterschapsinformatie.nl) Masterplan zuiveren Masterplan Zuiveren (waterschapsinformatie.nl) Programma keringen BBV15_0674_Bijlage_1_Uitvoeringsprogramma regionale_waterkeringen_2015-2024 (waterschapsinformatie.nl)

